

Kara un okupāciju varā

Attēlā iepriekš: H. Legzdiņa Latvijas kara flotes virsnieka
apliecība un PSRS karaklausības apliecība, kurā ierakstīta
dienesta pakāpe *matrozis*

Kara pieteikums

Kā jau rakstīju, 30. gadu beigās bija jūtams, ka Hitleram robežu nebūs. Par tā laika stāvokļa nopietnību rakstīja franču avīzes, stāstīja franču un ārzemju kara jurnieki. Līdzīgas domas bija arī Latvijas vēstniecības darbiniekiem.

Franči turēja uz vāciešiem ienaidu un ikdienas sarunās nievājoši sauca viņus par *bošiem*. Reiz kādā akadēmijas sarīkojumā gadījās redzēt virsnieku, kurš, pārvaldīdams vācu valodu, visiem pa smieklam ar piespraustām ūsām parodēja Hitleru. Līdzīgā sakarā ļoti kļūmīgs gadījums iznāca sūtniecības darbinieka Alkšņa sievai, pēc izcelsmes tīrai vācietei. Viņa bija aizgājusi uz frizētavu un tur nejaušā sarunā izpaudusi savu tautību. Friziere momentā pārtrauca viņu apkalpot, un tā Alkšņa kundzei ar pusgatavu frizūru nācās iet meklēt citu salonu.

Kādu dienu, tas varēja būt jūlija beigās – vēl pirms manevriem Vidusjūrā, mani izsauca akadēmijas priekšnieks viceadmirālis Odendāls. Pa reizei jau gadījās, ka akadēmijas vadības pārstāvji runāja ar ārzemniekiem, taču galvenokārt mums bija darīšanas ar pasniedzējiem, profesoriem un savas grupas vecāko franču virsnieku. Pie viceadmirāļa, zināms, gāju viens pats. Viņš mani saņēma ļoti laipni, apjautājās par mācībām, dzīvi Parīzē un tad uzdeva jautājumu. Lieta tāda, ka tika gatavota angļu–franču delegācija sarunām ar Padomju Savienību. Uz Maskavu kā ekspertiem bija jābrauc arī diviem mūsu akadēmijas profesoriem. Viceadmirālis gribēja zināt, ko es kā kaimiņvalsts pārstāvis varu sacīt par krieviem un Krieviju. Mana nostāja šeit bija tikai negatīva. Vēl nesen Brīvības cīņās Latvija ar krievu imperiālistiem taču karoja. Minēju, ka Padomju Savienībai nevar uzticēties, jo tā nepilda līgumus (kā piemēru minēju Latvijas–Krievijas 1920. gada miera līgumu, kurā tika minēts, ka Latvija kompensācijā saņems zināmu daudzumu meža, taču tas palika tikai uz papīra). Par pašu Krieviju personiskos iespaidos dalīties nevarēju. Savā mūžā tikai reizi esmu bijis Krievijā. Tas gadījās 1969. gadā, kad pirms aiziešanas pensijā kopā ar saviem audzēkņiem piedalījos zvejnieku kolhozu apmaksātā ekskursijā uz Maskavu.

Kā zināms no vēstures, Sabiedroto apvienotās militārās delegācijas sarunas ar Sarkanās armijas ģenerālštāba pārstāvjiem sākās Kremli

1939. gada 12. augustā, taču tās nesekmīgi ievilkās, līdz 23. augustā Maskavā ieradās Vācijas ārlietu ministrs Ribentrops un noslēdza starp Vāciju un Padomju Savienību savstarpējo neuzbrukšanas paktu. Pēc tā Padomju Savienības sarunas ar Angliju un Franciju zaudēja nozīmi.

Šis 23. augusta pakts tolaik izlēma Baltijas valstu likteni. Pēc šī datuma uz Vāciju masveidā izbrauca baltvācieši un daudzi no tiem, kas bija labi informēti par turpmāko, kas notiks Baltijā. Bija lozungs: *Kad fīrers sauc, tad jābrauc!* Atgriezies Latvijā, pats redzēju, kā aizbraucēji ar mantām pulcējās pie vācu kuģiem Daugavmalā. Izskatījās iespaidīgi.

Kad 1939. gada 1. septembrī ar pēkšņu Vācijas iebrukumu Polijā sākās Otrais pasaules karš, trīs dienas Francija un Anglija centās diplomātiskā ceļā apturēt Hitlera agresiju. Tā kā tas neizdevās, 3. septembrī pulksten 12 Anglija un pulksten 17 Francija (abas pēc Grīnvičas laika) pieteica Vācijai karu.

Darbs akadēmijā tomēr ritēja pa vecam. Septembra sākumā man vajadzēja nokārtot gala eksāmenu un aizstāvēt diplomdarbu. To pieņēma komisija, kuru veidoja akadēmijas vadība un Jūras kara ministrijas pārstāvji. Galvenokārt eksaminētāju uzmanība bija pievērsta jūras stratēģijai, kauju taktiskiem risinājumiem, zemūdeņu krasta operācijām, kā arī jautājumiem par kuģu satiksmi kara apstākļos. Paskaidrojot pēdējo, kā piemēru var minēt Zviedriju, kas Otrā pasaules kara laikā pa jūru piegādāja Vācijai dzelzsrūdu. Te no Sabiedroto puses tika veiktas zināmas militāras operācijas, lai šo satiksmi traucētu. Manam pētījumam par vācu desantu Igaunijas salās tika pievērsta ne mazāka uzmanība. Kaut gan likās, ka biju uzrakstījis pietiekami daudz un mutiskus papildinājumus te nevajadzētu, komisija tomēr jautāja un jautāja.

Jāpiebilst, ka pārējie trīs ārzemju virsnieki – rumānis Dumitresku, dienvindslāvs Firkičs un turks Gegdenics – akadēmijas gala pārbaudījumos nepiedalījās. Sākoties karam, viņi saņēma pavēles steidzīgi atgriezties savās valstīs. Pēdējie divi pat aizbrauca, no manis neatvadījušies.

Mūsu sūtniecības sekretāram Igalam bija paziņas Polijas sūtniecībā. Gandrīz vai katru dienu viņš gāja uz turieni, lai uzzinātu kaut ko vairāk par vāciešu iebrukumu. Nereti devos Igalam līdzi. Kopīgi apspriedām saņemtās ziņas, kas, kā zināms, bija ļoti bēdīgas.

Pāri apdraudētajam Lamanšam

Akadēmijas diplomu vēl nebiju saņēmis (to 1939. gada decembrī aizsūtīja uz Rīgu ar diplomātisko pastu), kad pa telegrāfu sūtniecībā man pienāca pavēle atgriezties Latvijā. Nevarēja īsti saprast, kā tagad braukt. Skaidrs, ka dzelzceļa satiksmi caur Vāciju un Poliju karš bija pārtraucis. Atlika vienīgi doties uz kādu Ziemeļjūras ostu un mēģināt ar kuģi tikt līdz Norvēģijai. No turienes tad, šķērsojot Skandināviju un ar prāmi gar Ālandu salām pārceļoties pāri Botnijas līcim, varēja sasniegt Somiju. Pāri Somu līcim kuģu satiksme ritēja netraucēti, un nokļūt Igaunijā – tas jau ir gandrīz tas pats, kas Latvijā.

Savas Parīzē iekrājušās mantas izdevīgi piepakoju klāt sūtniecības sekretāra Igala bagāžai. Arī viņš saņēma rīkojumu pārcelties uz Rīgu (Igals izbrauca no Francijas par mani nedaudz vēlāk), un diplomātu mantu nosūtīšanai mūsu valdība apmaksāja speciālas kurjerfirmas pakalpojumus. Sarežģījumu radīja vienīgi mans virsnieka zobens. To firma skaitīja par ieroci un atteicās pārvest. Zobens palika sūtniecībā, un, ja to neviens nav pievācis, tad tam vēl tagad tur vajadzētu būt. Te gan jāpiebilst, ka šo ēku Padomju Savienība okupētajai Latvijai atņēma, un visdrīzāk mans zobens ir pagalam. Neko darīt, ar to jāsamierinās. Labi vēl, ka pats līdz šai dienai esmu saglabājies.

Gatavojoties mājupceļam, sūtniecība man nokārtoja izbraukšanas atļauju (kara apstākļos, izbraucot no Francijas, tāda bija nepieciešama) un palīdzēja precizēt atgriešanās maršrutu. Galu galā tika izplānots, ka vispirms došos uz Angliju, tad uz Norvēģiju un tālāk, kā jau minēju. Piepeši sūtniecībā iegriezās vēl viens latvietis, kurš jau pirms kara sākuma bija no kādas iestādes sūtīts komandējumā uz Franciju un kuram arī vajadzēja tikt mājās. Īsti neatceros viņa uzvārdu, iespējams, ka tas bija Miltiņš, – tā turpmāk viņu saukšu. Katrā ziņā divatā šādā bīstamā ceļā doties šķita drošāk.

Naudas mums abiem it kā pietika, taču Igals brīdināja, ka ceļš var izmaksāt dārgāk, nekā plānojam, tāpēc ieteica griezties pie sūtņa pēc kādas rezerves. Tā arī izdarījām. Lūdzām katrs 100 amerikāņu dolārus (tos jau ņēma pretī visur) vai 20 angļu mārciņas. Godātais Grosvalda kungs tomēr atteicās mums palīdzēt. Jāsaka gan, ka viņam nevajadzēja dot no savas kabatas, bet valsts naudas, un, mums ierodoties Latvijā, viss tiktu atlīdzināts. Tomēr taupības apsvērumi, ko, protams, diktēja saspīlētais stāvoklis, sūtnim bija svarīgāki.

Īsi pirms izbraukšanas redzēju, kā Parīze sāk strauji pārvērsties atbilstoši kara apstākļiem. Visi sūtniecības darbinieki saņēma gāzmaskas. Baidoties no vācu uzlidojumiem, lielā steigā vai katras mājas pagrabā tika būvētas patvertnes. Daudzviet uz ielām stāvēja norādes ar uzrakstiem *Abri* un *Abri contre les gaz*, kas tulkojumā nozīmē *patvertne* un *pretgāzu patvertne*. Aizsardzībai pret bumbām parīzieši raka arī tranšejas – lielais Marsa laukums bija izrakņāts līdz pēdējam. Turklāt naktīs pilsēta tika pilnībā aptumšota.

Viesnīcā ienāca no manis atvadīties brašs francūzis, kurš šeit strādāja kā istabu uzkopējs. Viņš teica, ka iešot sist *bošus* – tātad bija mobilizēts. Vīra izturēšanās liecināja par gatavību turēt savas valsts goda vārdu, ko tā saskaņā ar savstarpējās palīdzības līgumu bija devusi Polijai. Vienā no savām pēdējām Parīzes pastaigām aizgāju līdz Ziemeļu dzelzceļa stacijai. Apsēdies kafējnīcā, vēroju, kā franču jaunekļi atvadās no tuviniekiem pirms došanās uz savām mobilizācijas plānā paredzētajām vietām. Pavadītāji bija vecāki ļaudis un meitenes. Šis skats man palicis atmiņā uz visu mūžu.

Septembrī virs Parīzes parādījās arī pirmās vācu lidmašīnas. Dārdeja zenītartilērija, cilvēki lika gāzmaskas un slēpās. Par to, ka šeit būtu mestas bumbas un pilsētai nodarīti kādi postījumi, es gan nezinu. Droši vien tur lidoja pretinieka izlūki. Jau pirms kara sākuma kāds paziņa – kājnieku akadēmijas pasniedzējs – man izkārtoja izdevību apskatīt Sēnas krastā ierīkotās pretgaisa aizsardzības pozīcijas. Tās bija ieraktas zemē un ļoti labi nomaskētas. Četrus 75 milimetru lielgabalus novadīja uz lidmašīnu, mērķējot no atsevišķi izvietota novērošanas punkta. Līdzīgu pozīciju pilsētā bija daudz.

Aptuveni septembra vidū mēs kopā ar Miltiņu atstājām Parīzi un vilcienā devāmies uz Djepu – pilsētiņu pie Lamanša jūras šauruma. Kontrolī visur juta ļoti stingru. Pa ceļam redzētajās stacijās blakus sliedes bija pilnas ar karavīriem un tehniku – artilēriju, tankiem, smagajām automašīnām. Djepā nonācām bez starpgadījumiem sveiki un veseli. Tūdaļ gājām uz ostu noskaidrot, kad ies kuģis pāri Lamanšam uz Angliju. Nakti mums vajadzēja pavadīt pārpildītā viesnīcā. Arī mazais franču kuģelis, ar kuru nākamajā dienā atstājām Djepu, bija stāvgrūdām pilns. Savādi, ka uz tā nemanīja nekādus pretgaisa aizsardzības līdzekļus. Lai izvairītos no vācu zemūdeņu uzbrukumiem, kuģītis gāja zigzagveidīgi, ik pēc 10–15 minūtēm mainot kursu (tā ir sarežģītāk nomērķēt pret kuģi torpēdu). Taču, par spīti draudīgajam stāvoklim, kuģu satiksme

Lamanšā vēl turpinājās samērā dzīvi. Laimīgi sasniedzām pavisam mazo Ņūhavenas ostiņu. Iespējams, ka lielās ostas bija pārpildītas, taču, visticamāk, šāds maršruts tika izvēlēts drošības apsvērumu dēļ.

Pārbaude Ņūhavenā norisinājās samērā pavirši. Robežsargi, uzziņot, ka abi esam Latvijas pilsoņi, mūsu bagāžu pat neskatījās. Ceļu turpinājām pārpildītā Londonas vilcienā. Taču jāatzīst, ka angļi arī kara laikā palika angļi. Trešās klases vagonā bija mīksti sēdekļi, un apkalpotāji, spraukdamies gar pasažieriem, iznēsāja tēju – melnu kā kafija. Tuvojoties Londonai, pa logu redzējām daudz gaisa balonu, kuri kalpoja pilsētas pretgaisa aizsardzībai. Tie, sasaistīti kopā ar trosēm, tika pacelti dažādos augstumos un bija domāti, lai uzlidojošie bumbvedēji tajos aizķertos un nogāztos. Vēlāk Haidparkā, sēžot uz soliņa, aptuveni rēķināju, ka debesīs virs pilsētas vienlaicīgi varēja atrasties ap 600 šādu balonu. Cik efektīvi tie darbojās un vai vispār kaut ko deva, nevaru pateikt. Londonā pirmais solis mums bija uz Latvijas sūtniecību. Jau iepriekš zinājām, ka sūtnis šeit ir ļoti laipnais Zariņa kungs. Saruna mums ar viņu bija īsa un skaidra. Lūdzām palīdzēt tikt pāri Ziemeļjūrai uz Norvēģiju. Jautājums šķita sarežģīts. Jau notika pirmie angļu uzlidojumi Vācijas ostai Kukshāfenai pie Ķīles kanāla. Trūka skaidrības par vācu flotes darbību Ziemeļjūrā. Protams, miera laika kuģu pasažieru satiksme šeit bija pārtraukta. Apmetāmies turpat netālu – Latvijas sūtniecības iebraucēju uzņemšanas centrā. Šeit mēs varējām uzturēties par nelielu samaksu (salīdzinājumā ar viesnīcām), turklāt saņēmām lētu uzturu. Cerējām, ka tuvākajā laikā kādam norvēģu kuģim tomēr vajadzētu iet. Doties Ziemeļjūrā zem karojošo valstu – Francijas vai Anglijas – karoga būtu pārāk bīstami.

Pastaigājoties pa Londonu, ņēmām līdzī Parīzē, Latvijas sūtniecībā, iedotās gāzmaskas. Ievērojām mājas un laukumus, kur bija ierīkotas patvertnes. Tās šeit apzīmēja ar uzrakstu *Shelter*. Apskatījām Trafalgāras laukumu, kur atrodas admirāļa Nelsona statuja. Nogājām pa Dauninga ielu gar Lielbritānijas premjerministra rezidenci. Pavērojām sardzes maiņu pie karaļa Bekingemas pils. Likās, ka uz šo krāšņo ceremoniju kara stāvoklis nebija atstājis nekādu iespaidu. Iegājām arī vienā otrā veikalā uz tā sauktās Ridženta ielas. Te notika dzīva tirgošanās. Tas pats arī restorānos, nakts lokālos, kur turpinājās jautrība, kaut gan ielas bija pilnīgi aptumšotas.

Sūtniecībā vēl aizvien nebija skaidrības par mūsu turpmāko ceļu. Nolēmām, ka vajadzētu no Zariņa kunga *izspiest* divdesmit angļu

mārciņas. Zināms, tā nebija liela nauda, bet pietiekama, lai kaut ko nopirktu. Uzrakstījām pāris vārdu un – pie Zariņa iekšā! Šaubījāties, vai neiznāks tāpat kā ar sūtni Grosvaldu, tomēr mēģināts nav zaudēts. Liels bija pārsteigums, kad Zariņš pārjautāja, vai nevajagot vairāk. Atdošana, protams, Rīgā, Ārlietu ministrijā. Nu dabūju iegādāties vēl vienu čemodānu, kur salikt dāvanas mājiņiem. Vadot dienas Londonā, vēl nodomāju: katrā ziņā vajadzētu atrast slavenā angļu admirāļa Horācija Nelsona kapu un nolikt tur pāris ziedu. Gatavodamies kļūt par jūras virsnieku, biju daudz par viņu lasījis. Drīz noskaidroju, ka admirālis ir apbedīts Svētā Paula katedrālē. Šeit altāra zālē pie sienas atradās iespaidīgs Nelsona pieminēklis. Jāpiebilst, ka admirālis bija mācītāja dēls un, dienējot karaliskajā flotē, jau divdesmit gadu vecumā kļuva par jūras kapteini un fregates komandieri. Karodams viņš bija zaudējis labo aci un labo roku. Saglabāties nostāsts par kauju pie Kopenhāgenas pret dāņu floti. Operācijas gaitā admirāļa adjutants paskatījies tālskatī un teicis, ka dāņi ņem virsroku, tāpēc angļiem vajadzētu atkāpties. Nelsons tūlīt pielicis binokli pie savas labās acs tukšā dobuma un drošā balsī paziņojis, ka viņš nekādu dāņu pārsvaru neredzot. Beigu beigās Nelsona kuģi tomēr uzvarējuši. Starp citu, laikā, kad saasinājās Lielbritānijas un Krievijas attiecības, Nelsons ar savu eskadru ir bijis pie Tallinas.

Mūsu turpmākais ceļš vēl aizvien nebija zināms. Sākās runas par to, ka varbūt kuģis uz Norvēģiju ies no Skotijas ostas Ņūkāslas, kas atrodas 420 kilometru uz ziemeļiem no Londonas, taču vēl esot jāgaida.

Kādu dienu, kopā ar Miltiņa kungu pastaigājoties gar Temzas krastu, nonācām līdz slavenajam Torņa tiltam. Pa to brauca motorizētas karaspēka daļas. Šeit grozoties, mūs pēkšņi pārsteidza bruņots kareivis – tilta sargs. Drusku jau angļu valodu pratām, tomēr katrs varēja saprast, ka esam ārzemnieki. Pienāca klāt vēl citi karavīri, un gāja vaļā izskaidrošanās, papīru rādīšana, līdz beidzot ar lielām mokām mūs tomēr atlaida. Bijām priecīgi, ka tikām cauri ar veselu ādu. Temzai gan pāri vairs negājām, bet gar samērā tukšo ostu devāmies atpakaļ uz savu iebraucēju uzņemšanas centru. Pa ceļam vēl redzējām savādu mītiņu. Viens vīrietis, invalīds, pakāpies uz kuģu pietauvošanās pulera, kaut ko klāstīja. Apkārt salasījies pūlītis brīžiem runātājam piekrita, brīžiem protestēja. Sūtniecībā mums paskaidroja, ka Anglijā jebkurš jebkurā vietā var izteikt savas domas, lai arī cik tās būtu negatīvas pret pastāvošo iekārtu. Nedrīkstēja tikai aizskart karali un karalieni.

Ilgi gaidītais kuģītis uz Norvēģiju

Aiznākamajā dienā dabūjām ziņu: lai nokļūtu Norvēģijā, mums tiešām ir steidzīgi jābrauc uz Ņūkāslu. Atvadījušies no sūtniecības pārstāvjiem, vakarā ar metro devāmies uz Kingskrosas staciju. Starp citu, tolaik runāja, ka apakšzemes dzelzceļš ir visdrošākā vieta pret vācu uzlidojumiem. No apgaismotās pazemes iznākuši aptumšotajā virszemē, pirmajā brīdī jutāmies kā apstulbuši. Tad ieraudzīju, ka man līdzās stāv milzīgs vīrs formā, ar dzelzs ķiveri galvā. Izstāstīju viņam mūsu vajadzību. Policists paņēma mūs abus ar Miltiņa kungu pie rokas, pārveda pāri ielai un pavadīja vēl mazliet tālāk, līdz mēs pilnīgi sapratām, kā nokļūt stacijā. Jutāmies pārsteigti par šādu policista laipnību.

Ņūkāslā vilciens piestāja nākamās dienas pēcpusdienā. Tūlīt ar taksīti aizbraucām uz ostu. Atradām norvēģu tvaikoni, kas ies uz Bergenu, taču, kad tas notiks, mums neteica. Bija jāatstāj sava uzturēšanās adrese, lai varētu paziņot par kuģa atiešanu. Skaidrs, ka šeit tika ievērota slepenība, uzmanoties no vācu spiegiem. Ostā mums ieteica arī viesnīcu, kur būtu vēlams apmesties un kur mūs tik tiešām labprāt uzņēma. Tā kā vakarā bija pilnīgs aptumšojums, pastaigāties negājām. Nākamajā rītā gan uz pāris stundām noriskējām iziet apskatīt pilsētu un ostu. Izpētījām arī ieeju blakus viesnīcai esošajā bumbu patvertnē. Todien jau diezgan vēlu vakarā saņēmām gaidīto ziņu, ka stundu pirms pusnakts – tieši pulksten 11 – ir jāierodas uz kuģa. Viss kārtībā, atlika saņemt dūšu un nedomāt par to, kas var notikt jūrā.

Tvaikonis bija preču–pasažieru, ar minimālām ērtībām. Divi klāji (bez atsevišķām pasažieru kajītēm), katrā no tiem vienkāršas drāšu atsperu kijas divos stāvos. Iznāca tā, ka mēs ar Miltiņu nokļuvām apakšējā klājā. Tas uz mani atstāja nomācošu iespaidu, ko gan centos neizrādīt. Kuģa pārtikas deva bija vispieticīgākais minimums. Arī bagāžu vajadzēja glabāt pie sevis. Visiem pieteica, ka uz augšējā klāja atrodas liela ar peldvestēm piebāzta kaste, kas stāv neaizslēgta.

Uznākot uz kuģa, pasažieriem atņēma pasēs. Tās nu atradās pie kapteiņa. Cilvēku, neskaitot komandu, bija apmēram piecdesmit. Tie runāja vai visās Eiropas valodās. Radās iespaids, ka vairāki no pasažieriem ir žurnālisti. Salīdzinājumā ar citiem es varbūt asāk uztvēru situācijas bīstamību. Biju studējis Pirmā pasaules kara vēsturi un zināju, ka tolaik Vācija gremdēja bez žēlastības arī neitrālo valstu tirdzniecības kuģus

(kas bija pietiekami iezīmēti, lai tos atpazītu). Nevienam nevarējām zināt, ko vācieši ar savu strauji augošo zemūdeņu floti darīs tagad.

Vairākums pasažieru, tostarp arī Miltiņš, uzkāpuši uz kuģa, tūlīt likās gulēt. Es savam ceļabiedram pateicu, ka uzkāpšu augšējā klājā paskatīties uz ostu. Tā arī izdarīju. Kļuva jau tā kā garlaicīgi. Atspiedos pret glābšanas piederumu kasti, apgrābstīju arī pašas vestes. Nekas – parastās, no korķa. Neatceros, cik varēja būt pulkstenis, droši gan, ka pāri pusnaktij, kad klusi, bez skaļām komandām tika atdoti gali un kuģis izgāja mierīgajā, nakts pārņemtajā jūrā. Kļuva labāk ap dūšu. Šķita, ka dzīve iet uz priekšu. Tā kā augšējais klājs nebija tālu no komandtiltiņa un stūres mājas, pametu acis arī uz turieni. Tur šiverēja vecs norvēģu kapteinis. Biju pārliecināts, ka viņa kajītē atradās arī sieva. Norvēģu kapteiņi jūrā bez sievām neiet – tā ir stingra nacionāla tradīcija. Grozoties gar silto tvaikoņa skursteni, vēroju jūru. Drīz vien bez lieka trokšņa, sirsnīgi atvadoties, tika atlaists locis. Vēl britiņu vēlāk komandtiltiņu atstāja vecais kapteinis, un viņa vietā nāca jauns, dūšīgs stūrmanis. Kurss tika nolikts uz Bergenu. Ceļš bija garš – pāri visai Ziemeļjūrai, vairāk nekā četrsimt jūdzes. Pie tvaikoņa mazās gaitas te vajadzēja iet veselu nedēļu.

Kuģa vadīšanas lietas man kā jūrnīkam ļoti interesēja. Staigāju pa augšējo klāju – te gar skursteni, te gar lielo kasti un glābšanas laivām. Ik pa brīdīm uzmetu aci, ko dara jaunais stūrmanis. Iet uz komandtiltiņa gan neuzdrošinājos, jo biju taču tikai pasažieris.

Vācu zemūdeņnieku prasības

Laiks vēl aizvien bija ļoti mierīgs, mazie vilnīši nespēja kuģi sašūpot. Domāju, ka ar jūras slimību neviens no pasažieriem tobrīd nemocījās. Jau metās agra, agra rīta krēsliņa. Vēroju horizontu. Gluži neviļus vairāk uzmanības pievērsu labajam bortam, aiz kura trīssimt jūdžu attālumā bija Vācijas krasti. Dziļums Ziemeļjūras Anglijas piekrastē nav liels – zem simts metriem, toties Norvēģijas pusē tas pārsniedz tūkstoš metru. Tomēr arī šajā nosacītajā seklumā zemūdenes varēja nirt un uzbrukt bez kādām grūtībām. Mūsu vienīgais drošinājums te bija Norvēģijas karogs, kas atradās kuģa mastā. Arī visi pārgājiena uguni dega atbilstoši starptautiskajiem jūras likumiem. Tātad pārstāvējām neitrālu valsti,

kurai ar kara operācijām tolaik nebija nekāda sakara. Tā vērodams jūru, piepeši ieraudzīju, ka caur mazo rīta migliņu kāds kaut ko signalizē – ar gaismas staru raida Morzes zīmes. Pirmajā mirklī likās, ka kļūdos, bet tad, pakāpies augstāk, sāku lasīt signālus, ko ar zīmuli turpat uz glābšanas vestu kastes vāka pierakstīju. Saboksterējot iznāca: *Stop, stop your ship!* (*Apturiet, apturiet savu kuģi!* – angļu val.) Signāls tika atkārtots vairākkārt. Skaidrs, ka raidījums attiecās uz mums, taču jaunais norvēģu vīrs nekādi nereaģēja. Tagad gan kāpu uz komandtiltiņa un rādīju stūrmanim vietu, no kurienes mums spīdināja *kaimiņš*. Viņš tik tiešām to nebija manījis. Beidzot, kad stūrmanis pats izlasīja ar gaismas staru pārraidīto tekstu, viņš samazināja kuģa gaitu un pa sarunu cauruli nesteigdamies ziņoja kapteinim. Noskatījos, kā vecais vīrs lēni, stenēdams uzkāpa uz komandtiltiņa un grozīja galvu. Brīdi vēlāk jau skaidri varēja redzēt, ka gaismas stars nāk no zemūdenes, kas pietuvojās mums līdz 100–150 metriem. Kaut arī tai uz korpasa bija aizkrāsotas pazīšanās zīmes, pēc silueta noteicu, ka zemūdene ir vācu, tilpums apmēram 500 tonnu – tāds pats kā *Ronim*.

Tvaikonim apstājoties, ar gaismas stara palīdzību turpinājās saruna. Vācieši prasīja, lai atsūtīt dokumentus un kuģa rulli – tas nozīmēja, ka jāuzrāda arī pasažieru pases. Zināms, kapteinim iebildumu nevarēja būt. Komanda nolaida laivu. Nebija ne steigas, ne trauksmes. Uz klāja saradās vairāki pasažieri, kas bija pamanījuši, ka kuģis stāv.

Ar milzīgu portfeli rokā stūrmanis iekāpa laivā un mūsu acu priekšā piecīrās pie zemūdenes. Tur viņš tika saņemts normāli un ar visu savu nesamo pazuda kaujas tornīša lūkā. Nezinu, kā citiem, bet man sirds iedrebējās. Ja vācieši uzodīs, ka esmu jūras virsnieks, kas tikko beidzis Francijas Jūras kara akadēmiju, tad viņi mani var pieprasīt izdot. Šķiet, visi, kas saprata radušos situāciju, izskatījās ļoti nobijušies. Kas zināja, varbūt starp pasažieriem bija vēl kāda persona, kura vāciešiem varētu noderēt.

Dokumentu pārbaude ilga aptuveni stundu. Atkal uz zemūdenes klāja parādījās mūsu stūrmanis. Vācieši viņu iesēdināja pie borta piesietajā laivā. Norvēģis lēni sāka irties uz kuģa pusi. Jutām, ka viss beidzies labi, un tā arī bija. Drīz turpinājām iešanu pēc agrākā kursa. Zemūdeņnieki pamāja ar roku, vēlēdami laimīgu ceļu.

Ar kuģa radio palīdzību arī pasažieru vidū izplatījās ziņas par kara operācijām. Polijas sagrāvi, šķiet, visi uzņēma ar sašutumu. Franču–vācu

frontē tika ziņots par izlūku darbību. Cilvēki sprieda, ka drīzumā Parīzei varot būt uzlidojumi, jo ģeogrāfiski tā Vācijai iznāk tuvāk nekā Berlīne Francijai.

Es turpmākajā pārgājiena laikā jutos pavisam labi, jo pēc incidenta ar zemūdeni taču kļuva skaidrs, ka vismaz pagaidām vācu vadība nav devusi rīkojumu iznīcināt neitrālo valstu kuģus. Tomēr jāpiebilst, ka turpmāk mēs nevienu citu kuģi nesastapām. Redzējām vienīgi lidmašīnas, šķiet, vācu.

Beidzot pienāca brīdis, kad rīta agrumā skatam pavērās Norvēģijas krasti ar Bergenu. Norvēģu puišis, ar kuru mums kojas atradās blakus, zināja stāstīt, ka pilsētā ir liela kuģu būvētava un jūrskola. Turklāt tā esot slavena ar zivju tirgu, kur fjordos iebraukušie zvejnieki tirgojās tieši no saviem kuģīšiem. Tādu citur Eiropā neatrast.

Norvēģijā ietekmīgais piebaldzēns

Izkāpuši Bergēnā, abi ar Miltiņa kungu nogaršojām slaveno norvēģu delikatesi – krevetes (mazus jūras vēzišus), un vakarā laternu gaismā (Norvēģijā pilsētas nebija aptumšotas) sēdāmies vilcienā, lai dotos uz Oslo. Šis brauciens pa dzelzceļu, austot saulei, šķita kā pasakā – no brīnišķīgajiem fjordiem, kalniem, lejām nevarēja vien novērst acis. Dažas stacijas, kā izlasījām uz norādēm, atradās pat 2000 metru virs jūras līmeņa. Kaut Bergēnā vēl valdīja zaļš, tikko iesācies rudens, šeit visa apkārtnē jau bija vienos sniegos. Septembra vidū kalnos sākās ziemas sporta sezona, tāpēc vienā otrā stacijā no vilciena izkāpa simtiem slēpotāju. Turpretī, nobraucot lejā Oslo, šķita, ka vēl ir saulaina vasara – silts, zied puķes...

Norvēģijas galvaspilsētā iet uz Latvijas ģenerālkonsulātu mums it kā nevajadzēja. Dzelzceļa staciju, no kuras gāja vilciens uz Stokholmu, varējām atrast paši. Tomēr intereses pēc noskaidrojām, kur šis ģenerālkonsulāts atrodas un ka to vada Oslo plaši pazīstama persona (bankas direktors vai pat īpašnieks) Artūrs Vanags. Tā vārds pa vārdam, līdz beidzot nolēmām viņu apciemot. Un tiešām, mūs pagodināja pieņēma pats ģenerālkonsuls. Vanags teicās esam vecs piebaldzēns. Norvēģijā viņš esot ieradies un kļuvis bagāts Pirmā pasaules kara laikā, kad šeit nodarbojies ar cariskās Krievijas tranzītkravām. Pēc

lielinieku nākšanas pie varas Vanags sakarus ar Krieviju sarāvis, tomēr atpakaļ uz dzimteni nebraucis. Pirmkārt, Norvēģijā viņš esot ieguvis nozīmīga finansista reputāciju, otrkārt, izveidojis šeit ģimeni. Kafijas vakars pie Vanaga nemanot ieilga līdz pat rītam. Starp citu, ēdamistabu greznoja ļoti glītas latviska stila mēbeles no melna ozola. Mājas saimnieks stāstīja, ka vērtīgais koks iegūts Rīgā, rokot Armijas ekonomiskā veikala pamatus. Celtnieki tur uzdūrušies kādai senai ozola guļbaļķu sienai, kas zemē, mitrumā stāvot, bija nomelnējusi. Vanags šo materiālu nopircis, un tā viņa mēbeles arī tapušas. Lielīdamies saimnieks piebilda, ka melnais ozols nav sasisams pat ar kalēja veseri, nemaz nerunājot par iesilušu korporeļu dūrēm. Sarunās nonācām līdz vācu-poļu kara laukiem. Skaidri juta, ka Vanags ir pilnīgs Hitlera piekritējs. Viņš nicinoši izteicās par poļu karavīru grupu, kura pēdējā izmisīgi turējās pretī vāciešiem pie Dancigas ostas Vesterplatē. Tāds Vanaga kunga noskaņojums mums nepatika, bet – neko darīt. Neuzbāzīgi tomēr izteicām savu lepnumu par poļu varoņiem. Par Anglijas un Francijas kara pieteikumu Vācijai Vanags izrādīja neapmierinātību. Arī šeit mūsu domas nesaskanēja, bet to neakcentējām. Ļoti interesanti un asprātīgi bija ģenerālkonsula vērojumi Norvēģijas diplomātiskajā korpusā. Tos pārstāstot, it ātri pienāca rīts.

Pirms aizbraukšanas no Oslo apskatījām karaļa pili. Kā patīkamu pārsteigumu kāda veikala skatlogā ieraudzīju VEF ražotos radio-uztvērējus un fotoaparātus *Minox*. Droši vien tos varēja nopirkt arī Francijā, tikai nebiju tos pamanījis.

Jautājums, kas nedod miera visu dzīvi

Ar vilcienu Stokholmā nokļuvām ļoti vienkārši – bez kādām robežkontroles pārbaudēm. Zviedrijas galvaspilsētā man ienāca prātā doma apmeklēt Francijas militāro atašeju un izteikt viņam pateicību par Jūras kara akadēmijā gūtajām zināšanām. Tā arī izdarīju. Atašejs mani laipni pieņēma. Runājām par to, kā šķērsoju Ziemeļjūru, par kara operācijām. Pēc brīža viņš piedāvāja atgriezties Francijā, kur es dabūšot zemūdeni un varēšot cīnīties pret Vāciju. No Latvijas šādu atļauju viņš man nokārtošot... Vilinoši, bet vai pieņemami? Norunājām, ka apdomāšos un pozitīva lēmuma gadījumā nākamajā dienā atnākšu. Jautājums ļoti grūts. No vienas puses – cīņa pret latviešu mūžsenajiem apspiedējiem. No

otras puses – mani gaidīja Latvijā. Garus gadus tiku skolots saviem pienākumiem un ilgotajam darbam. Iedomājos par ģimeni, māti, māsām, brāli. Negulēju visu nakti, un var teikt, ka jautājums par toreizējo izvēli man neliek miera pat tagad. Galu galā nolēmu, ka tomēr nevaru pieņemt Francijas piedāvājumu. Sirds vilka uz dzimteni.

No Stokholmas uz Rīgu kuģu satiksme uz nenoteiktu laiku bija pārtraukta (ļoti iespējams, sakarā ar karadarbību Polijā). Abi ar Miltiņu, kā jau tika plānots, kāpām vilcienā un, ar prāmi šķērsojuši Botnijas līci, braucām uz Helsinkiem. Ceļā pa vagona logu varēja redzēt dažas somu karavīru vienības. Taču, šķiet, nekas neliecināja, ka jau pēc pāris mēnešiem arī šī valsts būs ierauta karā (1939. gada 30. novembrī Padomju Savienība uzbruka Somijai).

Varonīgā *Orzel*

Helsinkos tūdaļ steidzāmies uz ostu, lai noskaidrotu, kad ies kuģis uz Igauniju. Pēkšņi uzzinājām, ka Padomju Savienības kara flote Tallinas ostu ir bloķējusi – nelaida ārā nevienu izejošo kuģi un piespieda atgriezties visus pienākošos. Izrādījās, ka šī rupjā, patvaļīgā rīcība Igaunijas valsts ūdeņos notika sakarā ar poļu zemūdenes *Orzel* izbēgšanu no Tallinas ostas. Notikuma priekšvēsture ir šāda: lai nenokļūtu vācu okupantu gūstā, pēdējā brīdī pirms Gdiņas krišanas *Orzel* kopā ar divām citām zemūdenēm izgāja jūrā, kur tai veiksmīgi izdevās izlavīties cauri pretinieka kuģu aplenkumam. Divas pārējās zemūdenes internējās Zviedrijā, bet *Orzel*, paņēmusi kursu uz ziemeļiem, nonāca pie Igaunijas krastiem. Pēkšņi radās nepieciešamība ievietot slimnīcā zemūdenes komandieri, un *Orzel* iegāja Tallinas ostā. Pēc starptautiskiem likumiem karojošas valsts karakuģis drīkstēja ieiet neitrālas valsts ostā, lai novērstu nopietnus bojājumus, saņemtu medicīnisko palīdzību, iegādātos pārtiku un ūdeni. Taču 24 stundu laikā šim karakuģim neitrālās valsts osta bija jāatstāj. Tā kā pēdējā prasība netika ievērota, igauņi *Orzel* internēja, t.i., sāka apsargāt, noņēma no zemūdenes kompasu un citas navigācijas ierīces, bez kurām tā pārgājienā doties nevarētu. Taču negaidīti 18. septembra naktī poļu kara jūrnieki uzbruka igauņu sargiem, un *Orzel* atstāja Tallinu. Jāpiebilst, ka šajā bēgšanā trīs igauņu karavīri tika ievainoti, bet divus poļi sagūstīja un vēlāk izsēdināja Gotlandes salā. Uz *Orzel* vienīgais navigācijas līdzeklis nu bija kabatas formāta Baltijas jūras karte.

Varonīgo zemūdeni vajāja gan vācieši, gan krievi, tomēr brīnumainā kārtā tai izdevās sasniegt Skotijas krastus un pievienoties Sabiedroto flotei.

Tallinas ostas blokāde ilga aptuveni nedēļu. Kad tā beidzās, pārcēlāties Somu līcim un jau nākamajā dienā ar vilcienu iebraucām Rīgā. Tā nu iznāca, ka turpceļā uz Parīzi man pietika ar 30 stundām, bet atgriešanās ilga vairāk nekā pusmēnesi.

No komandējuma naudas biju ietaupījis un mājās pārvedu 400 amerikāņu dolārus, aptuveni desmit angļu mārciņas, kā arī mazāku daudzumu zviedru kronu un somu marku. Nelielu daļu no dolāriem iztērēju vācu laikā, pērkot gaļu un citus pārtikas produktus. Taču viss pārējais no šī iekrājuma man gāja zudumā paša muļķības pēc. Padomju okupācijas apstākļos turēt pie sevis ārzemju valūtu bija ļoti bīstami – par to varēja dabūt gadus Sibīrijā. Daudz nedomādams, saliku banknotes un monētas metāla bundžā, ko apraku mājas pagraba smiltīs. Pagrabs vairākkārt applūda, un, kad pēc gadiem slēptuvi pārlūkoju, tur jau viss bija mitruma sabeigts.

Neziņā pret varu un viltu

Pēc atgriešanās no Parīzes nekādu atpūtu man nedeja. Risinājās plānotās Zemūdeņu divizona mācības, un likās, viss ies parasto gaitu. Bet tad saņēmu kara flotes štāba pavēli, ka no 3. oktobra līdz 3. novembrim man būs jāpilda īpašs uzdevums tiešā admirāļa Spādes pakļautībā.

Devos uz Rīgu. Pirmais, ko man nekavējoši lika veikt, bija iztulkot no franču valodas starptautiskos likumus par kuģu aizturēšanu jūrā kara apstākļos. Par uzdotā darba nozīmīgumu liecināja notikums ar poļu zemūdeni *Orzel*. Taču vēl aktuālākas šīs lietas kļuva dažus mēnešus vēlāk, kad par jūras kara upuriem krita vairāki Latvijas tirdzniecības kuģi (vācu zemūdeņu torpedētie *Everene*, *Sigurds Faulbaums*, vācu bumbvedēja nogremdētais *Tautmīla* u.c.).

1939. gada 5. oktobrī Maskavā ārlietu ministrs Munters noslēdza tā saukto Savstarpējās palīdzības paktu starp Latviju un PSRS, kura rezultātā Latvijā tika izvietotas padomju armijas un flotes bāzes. Tām Maskava pieprasīja plašu teritoriju Liepājas kara ostā, zemes gabalu pie

Admirālis T. Spāde un zemūdeņu komandas Andrejostā pēc
pārbāzēšanās uz Rīgu

1940. gada 25. jūlijs. Liepājā *Roņa* komanda pēdējo reizi ar
Latvijas kara flotes karogu, fotogrāfēju es pats

Glūdas stacijas aerodroma izbūvei un vēl citus objektus. Neatceros datumu, bet, šķiet, oktobra beigās Rīgas Virsnieku klubā (apmēram šajā vietā tagad atrodas Kongresu nams) notika pakta parakstīšanas rauts. No mūsu puses tajā piedalījās Latvijas Armijas štāba ģenerāļi, virsnieki, Ārlietu ministrijas pārstāvji ar *galveno varoni* Munteru priekšgalā. No padomju puses – viņu sūtniecības darbinieki, kā arī virsnieki, kuru zīmotnes (*ķieģeļšus* un *kubikus*) es ne visai sapratu. Viens uzvedībā krasi varēja manīt Padomju Savienības prasību ultimatīvo raksturu. Par abu pušu savstarpēju cieņu nebija ko domāt. Pēc oficiālajām runām zāli pārņēma nospiedošs klusums. Krievi drīz vien aizgāja. Pie kafijas galda palika Munters. Ap viņu apkārt sanāca vairāki mūsu karavīri, turklāt ne ģenerāļi, bet gan pulkveži, kapteiņi, leitnanti. Ārlietu ministrs visādi locījās, lai varētu attaisnoties, kāpēc mēs laižam savā valstī svešu karaspēku. Viņš teica gan to, ka, pateicoties krieviem, mēs vēl neesam ierauti pasaules karā, gan apgalvoja, ka Padomju Savienība ir miermīlīgs kaimiņš, kas nekādā gadījumā nejauksies mūsu iekšējās lietās. Tās visas bija dzirdētas diplomātiskas frāzes. Savu personīgo viedokli Munters neizpaua. Promejot viens otrs virsnieks izteicās, ka esam nodoti un ka aiz šīm bāzēm slēpjas tālejoši nodomi. Ģenerāļi, tostarp admirālis Spāde, centās savu uztraukumu neizrādīt, tomēr viņu īstās izjūtas bija redzamas.

Krievu karaspēku, tankus un lielgabalus Latvijā ievada pa dzelzceļu. Latviešu virsnieki, kurus norīkoja ešelonu sagaidīšanai, vēlāk runāja, ka šī tehnika izskatījusies ļoti nolaista. Līdzīgi izteicās arī Francijas militārais atašejs, ar kuru biju personīgi pazīstams un šad tad aizgāju aprunāties.

Starp citu, 1940. gadā kādā tikšanās reizē es viņam jautāju: *Kāpēc Francija negāja palīgā Somijai, kad tai uzbruka Padomju Savienība?* Viņš to izskaidroja šādi: *Francijai tādā situācijā vajadzētu izcelt desantu Petsamo – somu ostā Barenca jūrā. Taču, lai no turienes franču spēki nonāktu Somijas dienvidaustrumos, kur notika karadarbība, katrs kilometrs būtu jāattīra no sniega.*

Jāpiebilst, ka šī kara rezultātā Padomju Savienība okupēja Petsamo un kopš tā laika Somijai vairs nav izejas uz Barenca jūru.

Drīz pēc tā sauktā Savstarpējās palīdzības pakta parakstīšanas padomju puse uzaicināja mūsu armijas vadību apmeklēt Maskavu un dažus garnizonus Ļeņingradā. Šajā vizītē piedalījās arī mans paziņa armijas komandiera Berķa adjutants pulkvežleitnants Roberts Osis. Pēc

atgriešanās viņš ar sajūsmu stāstīja par to, kas mūsējiem Padomju Savienībā tika rādīts. Tāpat Osis ar lielu pārliecību runāja, ka, viņaprāt, krieviem jāuzticas un ka Latvijas iekšējās lietās tie nu gan nejauksies. Visnožēlojamākais, ka droši vien līdzīgas domas bija arī Armijas komandierim ģenerālim Berķim. Jājautā, vai mūsu augstākā valsts un militārā vadība nezināja patieso stāvokli Padomju Savienībā?! Vai tiešām mūsu militārais atašej Maskavā neko nebija dzirdējis par ārkārtīgajām čekas represijām pret padomju virsniekiem, ģenerāļiem, maršaliem, pret pašu tautu?! To zināt taču bija viņa pienākums! Pat šoferim Latvijas sūtniecībā Maskavā vajadzēja būt tādām, kurš vāc informāciju par notikumiem. Reiz Parīzē kādā ļoti atklātā sarunā turku kapteinis Gegdenics, kurš, starp citu, prata arī krievu valodu, man stāstīja, ka, būdams flotes virsnieks, viņš zināmu laiku strādājis par šoferi Turcijas sūtniecībā Krievijā un tur centies ievākt ziņas no garāmejošu diplomātu sarunām.

Izvērtējot tālaika situāciju, man radies iespaids, ka Latvijas augstākā vadība vai nu nezināja, vai slēpa patiesību jautājumos, kas bija saistīti ar Padomju Savienību un tās bāzēm mūsu valstī. Var piebilst, ka pulkvežleitnants Osis vācu okupācijas laikā iestājās leģionā un karoja pret 1939. gada rudenī paša apjūsmoto Sarkanā armiju. No vienas galējības viņš krita otrā.

Kad pēc Rīgas komandējuma atgriezos Liepājā, tur steidzīgi notika gatavošanās kara ostas atdošanai Padomju Savienībai. Latvijas kara flotes rīcībā bija tikai viens pietauvošanās steķis un doks. Mūsu Zemūdeņu divizionam tagad vajadzēja iekārtot jaunu bāzi Rīgā. Izvēlējās Andrejostu, kas atrodas Elizabetes ielas sākumā, netālu no Prezidenta pils – tieši pretī kādreizējai Augstākajai vācu skolai. Tā kā liela daļa vāciešu repatriējās, ēka palika tukša. Šeit tika ierīkots mūsu divizona štābs un noliktavas. Arī dzīvokļu jautājums Kurzemes divīzijas, kara flotes virsnieku un instruktoru ģimenēm, kas izvēlējās no Liepājas kara ostas rajona, tika atrisināts samērā viegli. Sakarā ar vāciešu repatriāciju gan Liepājā, gan Rīgā tika atbrīvoti daudzi dzīvokļi, tāpēc valsts tos piešķīra karavīriem. Zināmas izmaiņas šī repatriācija radīja arī flotes vadībā. Uz Vācijas aizbrauca komandkapteiņi brāļi Fitinghofi, komandkapteinis Fastena, komandkapteinis Kadašs (pēc tautības latvietis, bet sieva – vāciete) un, kā jau minēju, arī pensionētais admirālis Keizerlings.

Ar padomju flotes ienākšanu Liepājā mūsu karakuģu iespējas Baltijas jūrā kļuva stipri ierobežotas, tāpēc admirālis Spāde man lika

sagatavot plānu manevriem, kas 1940. gada vasarā kopīgi ar igauņiem varētu tikt rīkoti Rīgas līcī. Diemžēl okupācija šo nodomu izjauca.

Roņa komandiera amatā

1939. gada rudens nogale un samērā bargā 1940. gada ziema mūsu kara flotei pagāja Rīgas ostā. Kuģu satiksme Baltijas jūrā gandrīz pilnīgi izbeidzās. Latvijas robežai pārgāja daudz poļu karavīru. Starp citu, 1939. gada septembrī Liepājas pludmalē nosēdās arī kāda vācu izlūklidmašīna, kas bija dabūjusi bojājumus apšaudē Polijā. Lidotāji, cik zinu, tika internēti. Viņus Vācijai neizdeva.

1940. gada janvārī Latvijā uz apmācībām iesauca atvaļinātos kara flotes instruktorus un dažu gadu rezervistus. Arī kārtējais iesaukums, kas parasti notika februāra beigās un marta sākumā, togad sākās jau janvārī. Līdz šim jaunmatrožus apmācīja Liepājas kara ostā, kur speciāli šim nolūkam bija iekārtotas kazarmas. Tagad to visu vajadzēja veikt Rīgā, kur nu izbrīvēja telpas Muitas departamenta ēkā Valdemāra ielā 1a un Rīgas ostā. Ar 1940. gada 31. janvāri es tiku nozīmēts par jaunmatrožu rotas komandieri. Tajā pašā laikā darbojos kā Zemūdeņu divīziona vispārējo un speciālo apmācību vadītājs un vēl arī *Roņa* komandiera palīgs. Slodze, protams, iznāca smagāka. Taču situācijā, kad karš Eiropā draudēja pieņemties spēkā, bija skaidrs, ka mums, Latvijas virsniekiem, ir jādarbojas ar lielu atdevi. Par jaunmatrožu vadu komandieriem nozīmēja leitnantus no Kara skolas 1939. gada 18. novembra izlaiduma. Apgāde mums bija laba, vienīgi, atradoties Rīgas centrā, nebija vietas ierindas apmācībai. Lauka mācības notika Biķernieku mežā. Cik mums flotē kopumā bija jauniesaukto un rezervistu? Lielākais – trīs simti! Taču, kad rota pilnā apbruņojumā gāja cauri visai Rīgai, iespaidu juta. Latvieši iet!

Pēc pāris mēnešiem, apmācības beidzot, jaunmatrožus paaugstināja par matrožiem, bet rezervistus atlaida mājās. Maija sākumā arī mani paaugstināja par komandkapteini, savukārt 24. maijā – iecēla par *Roņa* komandieri. Zemūdenes agrākais komandieris Bļodnieks tad aizgāja komandēt flotes flagmani *Virsaite*. Zemūdeņu divīzionu tolaik komandēja *Roņa* pirmais komandieris Ādolfs Kalns.

Iestājoties pavasarim, zemūdenēm, kā katru gadu pirms jaunās

sezonas sākšanās, vajadzēja veikt pamatīgu pārbaudi Liepājas kara ostas dokā. No Rīgas uz Liepāju jau bija iets simtiem reižu, taču kā *Roņa* komandierim tas man bija pirmais pārgājiens. Ar komandu jutos apmierināts. Mans palīgs kapteinis Teodors Mamis pēc izglītības vairāk skaitījās kājnieku virsnieks, taču jaunākais virsnieks leitnants Austris Ķīrsis bija pamatā valdemārietis. Galvenie speciālisti: mehāniķis – virsniekvietnieks Rūdolfs Grigulis, elektriķis – virsniekvietnieks Hugo Trepīšs, torpēdists – virsniekvietnieks Jānis Šternāts un bocmanis – Ernests Blažģis uz *Roņa* dienēja jau kopš tā būvēšanas laika.

Iziešana tika nolikta maija beigās vai jūnija sākumā. Ņemot vērā starptautiskā stāvokļa nopietnību (Vācija tobrīd jau bija iekarojusi Dāniju, Norvēģiju, Beļģiju, Holandi un gatavojās dot pēdējo triecienu Francijai), gāju pie admirāļa Spādes ar jautājumu, vai pārgājienā uz Liepāju atļauts ņemt līdzī torpēdas ar kaujas uzgaļiem. Sarunā piedalījās arī štāba galvenais inženieris komandkapteinis Meija. Pēc ieņemamā amata uz viņu gūlās liela atbildība par karakuģu dokošanu. Saskaņā ar tehniskajiem noteikumiem Meijam bija arī jāpiedalās izceltās zemūdenes apskatē. Pēc rakstura mazrunīgais admirālis Spāde vēl nebija paspējis atbildēt uz manu jautājumu, kad inženieris pārtrauca sarunā uz mirkli radušos pauzi. Meijas vārdi, kurus nekādi nevaru aizmirst, bija šādi: *Kot tas Legzdiņš iedomājas! Beidzis akadēmiju un tagad iešot dokā ar kaujas torpēdām!* Uz šo aso aizrādījumu admirālis nekādi nereaģēja. Tātad acīmredzot viņš tam piekrita. No vienas puses, inženierim bija taisnība – tiešām nevar iet dokā ar kaujas bruņojumu. Taču, no otras puses – karadarbība Eiropā, manuprāt, prasīja, lai zemūdene dotos pārgājienā apbruņota. Līdzīgi domāja arī pārējie *Roņa* virsnieki.

Zemūdenes izešanas laiks bija izplānots tā, lai Liepājā mēs ienāktu no rīta. Tātad puse dienas un nakts uz jūras. Plānoju, ka tūlīt aiz Daugavas grīvas, pie Rīgas loča pieņemšanas bojas būs jāveic *Roņa* svēršana, t.i., jāpārbauda, kā zemūdene gremdējas. Parasti šo lietu darīja kādā klusākā vietā, tālāk nost no ostām, kuģu satiksmes ceļiem. Taču toreizējos saspīlētajos apstākļos nospriedu, ka jāsveras pēc iespējas ātrāk.

Stāvot uz komandtiltiņa, sirds sita – lielākā atbildība taču gūlās uz mani. *Ronīs* lēnā atpakaļgaitā izgāja no šaurās Andrejostas. Tobrīd vajadzēja uzmanīties, lai kāds kuģis vai motorlaiva, kas nāktu pa upi, neuzskrien mums virsū. Zemūdene taču nebija nekāda īsā – 55,75 metri! Manevrs izdevās ļoti labi. *Ronīs* lieliski slīdēja pa Daugavu uz

leju. Vēl pirms iziešanas jūrā pietājām pie steķa un uzņēmām degvielu. Arī šeit viss norisinājās bez kādiem starpgadījumiem. Domāju par savu komandu: interesanti, kā katrs no *Roņa* jūrniekiem uzņem to, ka zemūdeni vada tās agrākais radiotelegrāfists. Viņi zināja, kādu izglītību esmu guvis, un varēja just, ka cieņa pret komandieri pamatojas ne tik daudz uz mani kā personu, bet saistībā ar augstajām skolām, kuru zināšanas tiku saņēmis. Lai nu kā, bet nolēmu, ka attauvošanos un iziešanu Daugavā pēc degvielas uzpildīšanas jāuzdod veikt jaunajam leitnantam Ķirsim. Pats pilnīgi nejaucos – uzgāju uz pakalējā klāja, kas bija tālāk no sarunu caurulēm un komandtiltiņa. Nodomāju, ka šāda komandiera pozīcija mazāk uztrauks jauno leitnantu. Katrā ziņā Austra Ķirša vadībā zemūdenes manevrs izdevās precīzi.

Laiks turējās mierīgs. Pie kaucošās bojas, kas atradās apmēram trīs jūdzes no Daugavas ietekas, nolikām kursu uz ziemeļiem. Nogājuši apmēram jūdzi, apstādinājām zemūdeni un sākām plānoto svēršanos. Līča dziļums šajā vietā ir ap divdesmit metru – tātad pietiekams. Devu komandu: *Visi pa niršanas vietām!* Vērojot mērierīces, sākām lēni iegremdēties. Ar ūdens pārsūkņēšanu tā sauktajos differences tankos izlīdzinājām *Roni* horizontālā stāvoklī. Kad tas bija paveikts, varējām būt pārliecināti, ka vajadzības gadījumā ir iespējams droši nirt, kur vien jūras dziļums to ļauj.

Pacēlāmies virs ūdens un turpinājām pārgājienu. Noliku kursu uz Kolkas bāku, atstājot to kreisā pusē vienas jūdzes attālumā. Tā kā *Ronim* bieži nācās iet no Liepājas uz Rīgu un atpakaļ, tad ar divizona komandiera atļauju šī kursa līnija kartē bija novilkta ar tušu. Tas gan neatbilst navigācijas prasībām, kurās teikts, ka ikvienā reisā kuģa kurss ir jāzīmē no jauna. Tomēr būtu jāņem vērā, ka uz mūsu zemūdenēm atšķirībā no kuģiem stūrmaņa galds bija ļoti mazs un, ejot zem ūdens, tas pat tika noņemts. Jūras kartes šādā situācijā tika salocītas četrkārtīgi, un uzzīmēt kursu tad būtu ļoti grūti.

Vīri ilgojas pēc sievām

Maršrutu varēja iedalīt šādi: no Rīgas līdz Kolkai – ap 60 jūdžu. No Irbes šauruma gar Ovišu ugunskuģi un Miķeltorni līdz Ventspilij – atkal 60 jūdzes. No Ventspils gar Akmeņragu līdz Liepājai – apmēram

65 jūdzes. Otro posmu iznāca iet tumsā. Jau saulrietā, kā to prasa miera laika noteikumi, ieslēdzām ugunis. Pēc Ventspils pāriešanas noliku kursu tā, lai Akmeņraga bāka paliktu kreisajā pusē ap pusotru jūdzi. Reizē ar austošo gaismu parādījās migla. Tā slāņiem nāca pretī, un rīta vakti es pats pavadīju uz kaujas torniša klāja. Krastu tik tikko varēja saskatīt, brīžiem tas pat nebija redzams. Atradāmies apmēram pret Užavas bāku, kad uz tiltiņa uznāca galvenais mehāniķis Grigulis. Viņš lūdza atļauju palaist vēl otro dīzeli, esot kaut kas jāpārbauda, kad strādā abi dzinēji. Ja jau pats galvenais mehāniķis to uzskatīja par vajadzīgu, turpinājām ceļu ar pilnu jaudu. 1400 zirgu spēks nav joks. Skatoties uz lagu,* secināju, ka ejam ar ātrumu 17,5 jūdzes stundā. Tātad par pusotru jūdzi pārspējam maksimālo ātrumu, kāds bija minēts franču tehniskajos dokumentos! Labi, lai iet!

Brīdi vēlāk man blakus stāvošais stūresvīrs seržants Ruska ieminējās, ka esam pārāk tālu no krasta. Kā tas varēja būt? Kursu taču noliku pareizi, un žiroskops strādāja precīzi! Vairākkārt pārbaudīju ar binokli – tik tiešām krastu neredzēja. Nu, labi! Uzdevu vienu grādu vairāk pa kreisi, t.i., tuvāk krastam. Pēc brīža: jā, vēl esot tālu, vajagot vēl vienu grādu uz krasta pusi. Šaubījos – laiks dūmakains, redzamība ne visai, tomēr piekritu. Pēc pulksteņa rēķinot, priekšā bija jābūt redzamai Akmeņraga bojai un no tās apmēram pusotru jūdzi pa kreisi, t.i., pašā krastā – 41 metru augstajai Akmeņraga bācai. Grozoties pa komandtiltiņu, pēkšņi ieraudzīju, ka Akmeņraga bāka ir apmēram divu jūdžu attālumā tieši pretī kursam!!! Boja, gar kuru iet kuģu ceļš, jau atradās patālu labajā pusē. Lielā steigā pavēlēju griezt stūri uz labo bortu, un sākām iet uz boju. Biju stipri uztraucies. Ja kurss nebūtu mainīts, pēc apmēram piecām minūtēm *Ronis* ietriektos Akmeņraga zemūdens klintīs. Sen zināms, ka šeit atrodas Latvijas piekrastē lielākā kuģu kapsēta. Kļūdas labojums izdevās, boja palika kreisajā pusē. Taču jāatzīst, ka šāds bīstams triks būtu pieļaujams tikai kara operācijā, nevis mierīgā pārgājienā. Līdz Liepājai vēl vajadzēja iet kādas 15 jūdzes. Noliku kursu uz ostas Ziemeļu vārtiem un sāku atjēgties pēc notikušā. Tā pēkšņi prātā apjautu, ka galvenā mehāniķa lūgums palaist abus dzinējus un stūresvīra ieteiktā kursa koriģēšana par diviem grādiem uz krasta pusi ir bijusi ar vienu domu – lai *Ronis* ātrāk nonāk Liepājā un vīri tiek pie savām ģimenēm. Kaut arī dabūju sirmus matus un komandai tik tikko spēju

* Ātruma mēritājs uz kuģiem. – Red. pieb.

neizrādīt, ka esmu uztraucies, viss beidzās labi. Skola šeit bija tāda, ka kompasam ir jāuzticas, bet dūmakā redzamiem orientieriem jāpieiet ar zināmu kritiku.

Liepājas reids un kara osta stāvēja tukši. Dokos tika remontēti vai gaidīja savu kārtu vienīgi daži tirdzniecības kuģi. Pietauvojāmajies pie mums atvēlētā steķa, un tūlīt gāju noskaidrot, kā būs ar *Roņa* dokošanu. Apsolīja mūs pieņemt nākamajā dienā, tāpēc divas trešdaļas komandas atlaidu mājās līdz pulksten astoņiem rītā.

Roņa komandas sapulce

Cik varēja redzēt no mūsu steķa, kara ostā rīkojās krievu karavīri. Starp viņiem bija arī sievietes formas tērpos. Kas tās tādas? Spriedām dažādi. Jāpiebilst, ka mums pašiem tagad ieiet kara ostas teritorijā bija aizliegts.

Nākamajā dienā *Ronis* bez kādiem starpgadījumiem tika pacelts peldošajā dokā. Pārbaudot zemūdeni, konstatējām, ka lielāki remontu ar kara ostas darbnīcas spēkiem nav vajadzīgi. Atlika vien notīrīt un nokrāsot korpusu, kā arī stūres plaknes. Aptuveni piecās dienās viss paredzētais tika veikts. *Ronis* kā puika dabūja jaunu uzvalku un varēja atkal iet jūrā.

Pa šo laiku Liepājā bija ienākuši krievu karakuģi. Tie izvietojās reidā un pie moliņa. Saņēmu uzaicinājumu ierasties vizītē pie padomju garnizona vadības. Abi ar Austri Ķirsi aizgājām. Krievu priekšnieks Traņins bija vēl no vecajiem cara virsniekiem, varēja būt, ka admirāļa pakāpē. Sarunā piedalījās arī politiķis Alafuzovs (iespējams, ka viņu uzvārds minu mazliet neprecīzi). Sākumā vienojāmies ar Traņinu, ka sarunāsimies franciski. Taču, kā varēja manīt, Alafuzovu tas neapmierināja, tāpēc vietām pārgājām uz krievu valodu. Vispār Traņins likās ļoti pieklājīgs. Apjautājās par *Roņa* dokošanu, par ko acīmredzot bija informēts. Es teicu, ka tuvākajās dienās mums jāiet atpakaļ uz Rīgu. Traņins šajā sakarā lūdza dažas dienas pagaidīt, jo patlaban Baltijas jūrā norisinoties Sarkanās flotes manevri, tāpēc varot atgadīties kāds nevēlams incidents. Liekas, viņš par to bija informējis arī mūsu flotes vadību. Vēl pāris vārdu, un mēs ar leitnantu Ķirsi aizgājām.

Jāgaida. Cik ilgi, kas to lai zina?! Zemūdenes iekštelpās jau darāmā netrūka, bija jāuzlādē arī baterija. Taču *Ronis* vēl aizvien nebija apbruņots, kas šajā saspīlētajā laikā bija bīstami.

Lai komandai nekļūtu garlaicīgi, turpat pie piestātnes rīkojām basketbola mačus. Kanālā arī peldējāmies. Pamazām viens otrs sarkanflotietis sāka uzmākties. Jutām, ka viņi meklē kontaktus ar mūsu ļaudīm, sevišķi ar tiem, kuri bija krievi vai prata krievu valodu. Gadījās arī, ka nelūgtie sarunu biedri plātījās ar saviem rubļiem, rādot veselas pakas ar šo papīra naudu.

Pienāca admirāļa Spādes pavēle Rīgā pagaidām neatgriezties un līdz turpmākajam rīkojumam palikt turpat Liepājā. Taču ieilgusī *Roņa* stāvēšana pie kara ostas steķa sāka apnikt. Lai iegūtu lielāku skaidrību, uz vienu dienu nolēmu aizbraukt uz Rīgu. Par komandieri atstāju savu palīgu kapteini Mami, arī leitnants Ķirsis palika uz zemūdenes. Rīgā tolaik stāvēja visi mūsu karakuģi (arī *Spīdola*). To komandieri varēja tikties ar flotes vadību jebkurā brīdī – kaut vai naktī. *Roņa* atrašanās Liepājā padomju karavīru ielenkumā (kaut arī ne kara attiecībās) bija izņēmums. Taču, aizbraucot uz flotes štābu, es pie cerētās skaidrības netiku. Saņēmu tikai skopu informāciju par incidentu uz Krievijas robežas: kādi nošauti, kādi aizvesti uz *Paradīzi*. Turklāt tai līdzī nāca mokoša neziņa, ko par to domā mūsu valdība, prezidents kā visaugstākais militārais komandieris. Vienīgais, ko štābā konkrēti pateica, bija tas, ka *Ronim* vajag turēt sakarus ar Kurzemes divīzijas štābu, kurš tagad atradās no kara ostas trīs kilometru attāļajā Liepājas centrā, *Petrogradas* viesnīcā. Telefona vai radio līnijas mūsu starpā nebija – atlika turp iet kājām vai braukt ar autobusu...

Atgriezies no Rīgas, ļoti slepeni sasaucu *Roņa* komandu vecajās torpēdu darbnīcās (pašā zemūdenē tādas telpas, kur varētu saiet 28 cilvēki, taču nebija). Uzrunāju sapulcējušos aptuveni šādi: *Viss liecina, ka Padomju Savienība grib bez bāzēm iegūt visu Latviju. Ir pienācis laiks, kad mums, ļoti iespējams, būs jāparāda, kas mēs esam. Būs jāizšķiras Roņa un Latvijas liktenim. Mūsu rīcībā nav torpēdu un artilērijas, bet ir divas patšautenes ar munīciju un vēl katram sava šautene. Patšautenes, kā jūs zināt, ir kaujas tornī, tās pavēlu atsprādzēt un uzlikt patronu magazīnas (ar 50 patronām). Visam jānotiek klusi, bez skriešanas, steigas, lai nevienam nerastos ne mazākās aizdomas.*

Pēc tam griezos pie brīvā līguma darbinieka virpotāja Dambja. Viņš jau vairākus gadus ar labām sekmēm Zemūdeņu divizionā izpildīja darbus un bija ļoti saradis ar mūsu komandu, bieži pat nakšņoja uz *Roņa*. Teicu Dambim, ka viņu pieņemt nedrīkstu, jo varu pavēles dot tikai tiem, kuri atrodas aktīvajā kara dienestā. Ļoti iespējams, ka mēs iziesim jūrā uz neatgriešanos. Uz šādu manu paskaidrojumu Dambis atbildēja īsi un skaidri: *Es būšu kopā ar Roni un tā cilvēkiem, vienalga, kurp Ronis ies – kaut vai jūras dibenā*. Dambis tika pieņemts un ieskaitīts komandā. Iesaukt viņu kara dienestā nebiju pilnvarots. Vēl izskatīja doma, ka zemūdenei vajadzētu tikt no kara ostas ārā un pietauvotes kaut kur pilsētas kanālā – tirdzniecības ostā. Protams, tad mēs atrastos nostāk no poļitruku acīm. Zināms, pēdējais netika izteikts skaļi. Līdz ar to sapulce beidzās, un mēs pa vienam, pa diviem izklidām pa kanāla krastmalu. Kādu brīdi šaubijos, vai kāds no *Roņa* komandas nav okupantu savervēts, taču nekāda padomju spēku reakcija nenotika.

Pārtikas produktu rezerves gāja uz beigām. Stāvoklis tik tiešām prasīja, lai *Ronis* atstātu kara ostu un papildinātu savus pārtikas krājumus. To neliedza ne flotes štābs Rīgā, ne krievu garnizona priekšnieks Traņins. *Roņa* virsniekiem radās doma, ka šī manevra laikā varētu bēgt uz Zviedriju. Ja no kara flotes štāba būtu dots kaut niecīgs mājiens, mēs to darītu. Taču rīkoties bez admirāļa Spādes ziņas? Kā šādu soli novērtēs valdība un prezidents Ulmanis? Ko pasāks Sarkanā flote? Un galu galā, kā reaģēs Zviedrija? Vēl jau pastāvēja suverēna Latvijas valsts. Pārsvaru ņēma viedoklis, ka pagaidām nebēgsim. Piebilstot par *Roņa* tehniskajām iespējām, jāsaka, ka zemūdene, ejot ar ekonomisko ātrumu trīs četras jūdzes stundā, spēja neiznirstot sasniegt Zviedriju. Mūsdienās, attīstoties tehnikai, zemūdenes ir kļuvušas izsekojamas ar radaru palīdzību gan no helikopteriem un lidmašīnām, gan arī no kuģiem, taču tolaik šādas tehnikas vēl nebija. Tā kā mūsu jūrā ūdens ne tuvu nav tik dzidrs kā, piemēram, Vidusjūrā, tad var diezgan droši teikt, ka *Ronis* tajā situācijā spētu aizbēgt nemanīts.

Ģenerāļa Dūzes izvēle

Komanda ar pārbāzēšanos uz tirdzniecības ostu bija apmierināta. Noteiktajā laikā – tas varēja būt 16. jūnija pēcpusdienā – attauvojāmies.

Kaut kara ostā stāvošie Sarkanās flotes kuģi mazliet traucēja, *Roni* apgriezām turpat uz vietas. Uz komandtiltiņa bijām četratā – kapteinis Mamis, stūresvīrs, signālists un es. Pagrieziena brīdī signālists seržants Daniēls pēkšņi iesaucās: *Komandiera kungs, uz mums tēmē ar ložmetēju!* Tiešām pie ēkas, kas atradās uz moliņa, stāvēja ložmetējs, un ap to rīkojās karavīri. Tomēr uguni viņi neatklāja, bet sāka kaut ko blaut, jautāt. Stiprā balsī caur ruporu atbildēju, ka mums ir Traņina atļauja. Krievi postenī nomierinājās, un mēs ar vismazāko ātrumu izgājām priekšostā jeb reidā. Šeit stāvēja kreiseris *Kirov*, nupat kā uzbūvēts. Kas tā par *uzkodu*, ja būtu torpēdas! Nekas pāri nepaliktu, ja izšautu ar visām sešām! Pagājām *Kirov* garām kādu simt metru attālumā.

Tirdzniecības ostā izraudzījāmies piestātņi netālu no pilsētas tilta, bet, tā kā visu laiku urdīja doma par bēgšanu, nolēmu apgriezt zemūdeni ar priekšgalu uz izeju jūrā. Ostas kanāls bija tikai nedaudz platāks par *Roņa* garumu. Šeit vienā paņēmienā apgriezt zemūdeni nevarēja. Nācās manevrēt. Bet jo mazāks ātrums, jo sliktāk kuģis klausā stūrei. Pēdējā izgriezienā devu pilnu gaitu uz priekšu, taču pēc mirkļa tika izsisti galveno dzinēju aizsargi jeb *korķi* (manevros ostā zemūdenes parasti izmantoja elektromotoru). Tāpēc nākamajā brīdī nevarēja dabūt tūlīt nepieciešamo atpakaļgaitu. *Ronis* turpināja slīdēt un ar priekšgalu viegli ietricās moliņa horizontālajā atturbaļķī. Pats zemūdenes *deguntiņš* palika tikai trīs četrus centimetrus atstāvis no moliņa granīta bluķa. Tā *Ronis* iekīlējās gandrīz šķērsām pāri kanālam. Izmēģināju atpakaļgaitu ar pirmo ātrumu. Tomēr atturbaļķis priekšgalu vaļā nelaida. Pamēģināju ar otro ātrumu – pavisam īsu brīdi. *Ronis* nekustējās. Dot vēl lielāku ātrumu neatļāvos, jo, piepeši atbrīvojusies, zemūdene varēja ietrieties ar pakalgalu kanāla otrā krastā, kas varēja beigties ar pakalējās dziļuma un virziena stūres vai pat dzenskrūves salaušanu. Ko darīt? Nospriedu, ka, iegremdējot zemūdenes pakalgalu, priekšgals pacelsies uz augšu un izrausies no iekīlējuma. Liepājas tirdzniecības ostas kanāla dziļums bija pietiekams šādam manevram. Signāls: *Visi pa niršanas vietām!* Devu rīkojumu pildīt pakalējās balasta cisternas. Ar aizturētu elpu no komandtiltiņa vēroju, kas notiks. Tik tiešām, zemūdenes pakalgalam iegrimstot arvien dziļāk, priekšgals pēkšņi atbrīvojās un pacēlās gaisā, piedodot *Ronim* slīpumu – vismaz kādus 20–30 grādus. Pārējais notika bez sarežģījumiem. Pietauvojāmies trīssimt metrus no tramvaja tilta. Apskatīju *Roņa deguntiņu*. Nekāda iebuktējuma vai laužuma nebija, tikai drusku nobraucīta krāsa. Aizgāju uzvest aci moliņa baļķim. Tas vēl

kaut kā turējās savā vietā, bet nu nācās ziņot ostas kapteinim Miķelsonam, lai novērtē skādi. Kad kapteinis ar inženieri apskatīja *Roņa iebadījumu*, viņi secināja, ka te nav vērts rakstīt aktu, un sīko remontu paņēma uz ostas rēķina.

Līdzko tiku galā ar ostas kapteini, pirmais gājiens bija uz tagad tikai pārsimts metru attālo *Petrogradas* viesnīcu – Kurzemes divīzijas štābu. Šeit ieraudzīju neparasti daudz virsnieku. Pats divīzijas komandieris ģenerālis Dūze gandrīz nepārtraukti sēdēja pie telefona un telegrāfa. Taču norādījumi no Rīgas bija neskaidri. Noziņoju viņam par *Roņa* jauno atrašanās vietu un devos kārtot pārtikas lietas Armijas ekonomiskajā veikalā, kura vadītājs pulkvežleitnants Kaņepājs uzņēma mani ļoti laipni. Izvēlēto preci viņš apsolija piegādāt līdz zemūdenes piestātnei ar savu transportu, turklāt nekādu naudu neņēma. Visi norēķini, kā pats teica, būšot *pēc kara*. Skaitījām, ka produkti vajadzīgi vismaz pāris nedēļām. Saraksts iznāca diezgan garš. Ne uz brīdi neatstāja doma par bēgšanu. Tādā gadījumā, iespējams, vajadzēs uz laiku kaut kur jūrā likties uz grunts. Arī ieejot neitrālā ostā, produktus tūlīt visdrīzāk nedabūtu. Ņemot vērā stāvokļa neskaidrību, Kaņepājs pievienoja vēl daudz dažādu konservu ārpus minētā saraksta.

Pilsētā pagrīdnieki sāka organizēt mītiņus. Kurzemes divīzijas štābā pienāca ziņas, ka drāšu fabrikā (vēlāk metalurģiskais kombināts) un ostas darbnīcās vietējo krievu aktīvisti izvirza sevišķas prasības par Latvijas pievienošanu Krievijai. Stāvoklis ar katru brīdi kļuva saspīlētais. Te gan jāpiebilst, ka arī *Roņa* komandā bija krievu tautības seržants Zavaļnijs un jau minētais sociāldemokrātiem simpatizējošais seržants Riekstiņš, bet viņi neko pretvalstisku neizrādīja. Vispār, ja cilvēks atklāti nenoniecina Latviju, kārtīgi izpildīja savus dienesta pienākumus, tad tas bija viss, ko no viņa karadienestā prasīja.

Liepājas garnizona priekšnieks izšķīrās, ka pie pilsētas pasta un telegrāfa ēkas jāizliek sardzes posteņi – karavīri ar šautenēm. Nezinu, kādas instrukcijas viņiem tika dotas, bet šīs iestādes turpināja strādāt normāli. Cilvēki nāca un gāja, par bruņoto sargu nelikās traucēties. Pēc 17. jūnija, kad būtībā sākās Latvijas okupācija, stāvoklis Liepājā kļuva vēl saspīlētais. Tajā laikā kādu dienu no drāšu fabrikas un kara ostas darbnīcām iznāca demonstrācija (simts līdz divsimt cilvēku), kas ar lielu troksni un sarkaniem karogiem devās uz pilsētas centru. No divīzijas štāba tika izsūtītas patruļas situāciju novērot, taču neiejaucies

fdemonstrācijas gaitā. Ģenerālim Dūzem bija ļoti grūts uzdevums. Ko darīt? Ja ar karaspēka palīdzību mēģinātu izbeigt šos nemierus, acīmredzot izsauktu sadursmi. Arī es biju iznācis uz ielas un redzēju, kā ģenerālis Dūze izšķīrās par šādu rīcību – kopā ar saujiņu virsnieku viņš sāka iet demonstrācijai pa priekšu. Tas izskatījās iespaidīgi. Es domāju, ka ģenerālis rīkojās pareizi. Vēlāk gan uzzinājām, ka nemiernieku pūlis pie pasta atbruņojis sargkareivjus, izdemolējis Aizsargu namu, taču ar to vardarbība norima, cilvēku upuru nebija.

Zemūdenes arests

Uz *Roņa* viss bija mierīgi, bet tad pēkšņi kādu dienu zemūdenes pietauvošanās galos ieraudzījām sarkanarmiešu sargus un nedaudz tālāk – arī ložmetēju. Skaidrs, tikām arestēti. Vienīgais rīkojums, kas šajā sakarā atnāca no mūsu štāba, bija atkārtota prasība izrādīt Sarkanaļai armijai un flotei vislielāko labvēlību, lai neizraisītos nekādi incidenti un nevarētu mūs apvainot militārā pretdarbībā. Teorētiski vēl šajā situācijā varējām izrādīt pretestību: ar patšautenēm atklāt uguni pret mūsu gūstītāju posteņiem. Droši vien kādu kareivi nošautu, bet ar to nekas netiktu panākts. Ostas vārti atradās stingrā padomju karakuģu kontrolē, mēs diez vai izbēgtu. Ja jau pats Valsts prezidents uzskatīja, ka viņam jāpaliek savā vietā (līdz arestēšanai), ko tad lai saka padotie! Šī politika bija stulba ne tikai Latvijā, bet arī Lietuvā un Igaunijā. Cik ilgi *Roni* noturēja zem šādas apsardzes, gan neatceros, varbūt kādu pusnedēļu.

Vienu dienu uz zemūdeni atnāca ļoti laipns krievu jūras virsnieks un teica, ka vēloties apskatīt, kā mēs dzīvojam. Saskaņā ar minēto labvēlības rīkojumu izvedu viņu *Ronim* cauri, taču kaujas tornīti, kur ar pieliktām patronu magazinām stāvēja abas patšautenes, nerādīju. Drīz pienāca pavēle no mūsu flotes štāba, ka *Ronim* no piestātnes tirdzniecības ostas kanālā jāiet atpakaļ uz padomju bāzei atdoto kara ostu. Viss liecināja, ka Latvijai ir beigas, tāpēc virsnieku vidū vēlreiz apsvērām domu par bēgšanu. Taču šajā trīs kilometru garajā pārgājienā tikām pavadīti ar bruņotām krievu ātrlaivām. Tāda konvojēšana, protams, bija prettiesiska. Latvija vēl skaitījās patstāvīga, un mēs gājām zem savas kara flotes karoga.

Manevrējot kara ostā pie moliņa, krievu matrozis mani uzrunāja *tovarišč komandir* (*biedri komandieri* – krievu val.). Uz to es atbildēju, ka neesmu viņam nekāds *tovarišč*. Malā izlēca kāds no mūsu pašu vīriem, un pietauvojāmies normāli.

Laiks ritēja. Arvien vairāk padomju jūrnieku nāca pie mums runāties. Kāds sevišķi *brālīgs* politiņš par makti plijās man virsū. Stāstīja par *Paradīzes* labumiem, sprieda, cik labi būtu, ja *Roni* ieskaitītu Sarkanajā flotē. Zemūdene, protams, ietu ar savas valsts karogu, un komanda būtu latviešu... Arī Latvijas armijai būšot līdzīgs stāvoklis – pašiem savas nacionālas karaspēka daļas un savi komandieri... Aptuveni pēc nedēļas Liepājā bez pavadības ieradās *Spīdola*. * *Spīdolas* komandieris komandkapteinis Kalācis man teica, ka zemūdene ir atnākusi uz Liepāju, lai dokotos līdzīgi kā *Ronis*. Te jāpiebilst: lai arī virsnieka pakāpes man ar Kalāci skaitījās vienādas, viņš bija vecāks, turklāt dienēja uz divizionā komandiera zemūdenes. Tāpēc dienesta hierarhijā Kalācis atradās nedaudz augstāk. Diemžēl nekādus, kaut mutiskus norādījumus no admirāļa Spādes viņš neatveda.

Abu zemūdeņu komandas kopīgi, taču bēdīgā noskaņā graviņā pie kara ostas atzīmēja Jāņus. Te man gadījās aprunāties ar vīru no beķerejas, kurš jau vairākus gadus uz velosipēda lielā grozā veda jūrnieku veikaliņam smalkmaizes. Šo vienkāršo strādnieku, kā izrādījās, stipri bija ķērusi *Paradīzes* propaganda. Padomju spiegs tas nevarēja būt, jo komunisma slavinājums no viņa mutes nāca pārāk uzkrītoši. Lūk, *Paradīzē* neesot ne tiesas, ne cietumu, ļoti godīgi cilvēki, valda pārpilnība un pārticība. Mūsu vīri gan iebilda, lai viņš paskatoties uz nožēlojamām skrandām, kādās Liepājā ieradušies Sarkanās armijas jauniešauktie. Tomēr šķita, ka strādnieka pārliecība no tā nemainījās.

Dažas dienas pēc Jāņiem Liepājā ienāca komandkapteiņa Bļodnieka komandētais *Virsaitis* un kapteiņa Klīves *Varonis*. Abi kuģi tika pietauvoti vecajās vietās. Pēc aptuveni mēneša prombūtnes, satiekot savus kolēģus, sirsnīgi aprunājāmies, taču nomācošā neziņa neklīdējās. Laiks turpināja ritēt bez sevišķiem rīkojumiem, dīki. Kādu dienu pie manis ieradās divi *Virsaiša* seržanti – Straume un Šabalkins. Abi pieprasīja

* Vēsturnieks Edgars Andersons grāmatā *Latvijas bruņotie spēki un to priekšvēsture*, ko izdevis *Daugavas Vanagu apgāds* 1983. gadā, min, ka *Spīdola* pārgājienā no Rīgas uz Liepāju tomēr gājusi padomju karakuģu apsardzībā. Autors no šī viedokļa norobežojas. – Red. pieb.

nomainīt kuģu karogus – Latvijas pret Padomju Savienības. Acīmredzot ar savu komandieri Bļodnieku viņi nebija tikuši galā un, tā kā admirālis Spāde atradās Rīgā, nolēma griezties pie manis kā pēc izglītības augstākā. Zināms, es tam nepiekritu.

Nevarēdami sagaidīt flotes štāba rīkojumus, virsnieku vidū nolēmām, ka man vēlreiz jādodas uz Rīgu. Sēdos vilcienā un braucu. Admirālis Spāde mani pieņēma, apjautājās par *Roni*, stāvokli uz citiem kuģiem, taču skaidrākus norādījumus par turpmāko nedeķa. Iznāca tā, ka tieši šajā dienā Latvijā tika rīkotas tā saucamās *Saeimas vēlēšanas*. Latvijas valstī karavīriem, kā jau minēju, nebija tiesību vēlēties. Bet tagad tika dota īpaša pavēle: *Piedalīties balsošanā!* Paņēmu personības dokumentus un gāju uz 2. vidusskolas telpām Valdemāra ielā 3. Pie galdiņa ar uzvārda burtu *L* saņēmu vienu lapiņu ar tā saucamajiem Darba tautas bloka kandidātiem un norādījumu, lai balsojot. Sāku prasīt pēc citiem sarakstiem. Atbildēja, ka tādu neesot. Ko darīt? Pie urnas stāvēja divi krievu virsnieki ar pistolēm pie sāniem. Tātad, ja nebalsosi, bruņoti vīri visu novēro. Situācija nedroša – paņēmu biļetenu un gāju pie urnas. Skaidrs, ka tādējādi par komunistiem nobalsoja 100%.

Ieskaitīšana Sarkanajā flotē

1940. gada 25. jūlijā uz mūsu kuģiem Latvijas kara flotes karoga (sarkanbaltsarkanais krusts uz balta pamata) vietu ieņēma Padomju Savienības sarkanais karogs. Toreiz Liepājas kara ostā atradās visi mūsu kuģi, tralerus *Imantu* un *Viesturu* ieskaitot. No Rīgas atbrauca admirālis Spāde. Nekādas ceremonijas – vienkārši pēc komandas visi kuģi reizē nolaida savus karogus un uzvilka no krieviem saņemtos. Tā bija ļoti, ļoti drūma diena. Pats admirālis neko nevarēja izskaidrot. Drīz mūsu kuģi aizgāja uz Rīgu, zemūdenes palika Liepājā. Tādā veidā automātiski mēs bijām ieskaitīti padomju tā saucamajā Sarkanā karogotajā Baltijas flotē. Es joprojām tiku *godināts* par zemūdenes komandieri, sākumā atzina arī dienesta pakāpi – kļuva otrā ranga kapteinis (pēc astoņiem mēnešiem, atvaļinoties no padomju kara flotes, tiku *paaugstināts* par matrozi-stūresvīru). Algas sāka maksāt rubļos, šķiet, 17 līdz 18 tūkstošus mēnesī. Pie toreizējās dārdzības tā nebija liela nauda. Daudzi sāka domāt par demobilizēšanos.

Roņa komanda pēdējoreiz pilnā sastāvā:

1. rindā (augšā) no kreisās: virsniekvietnieks Riekstiņš, virsniekvietnieks Grigulis, virsniekvietnieks Šternāts, leitnants Ķirsis, komandkapteinis Legzdiņš, kapteinis Mamis, virsseržants Blažģis, virsniekvietnieks Trepņis, seržants Veļiks; 2. rindā no kreisās: seržants Klamers, seržants Kilēvics, seržants Zavaļņijs, seržants Ruska, seržants Bērziņš, seržants Daniels, seržants Veits, seržants Andersons, seržants Tolks; 3. rindā no kreisās: matrozis Balodis, kaprālis Buls, kaprālis Žentiņš, kaprālis Pilags, kaprālis Tresse, kaprālis Šalka, kaprālis Grauds, kaprālis Staņa; 4. rindā no kreisās: matrozis Namiķis, matrozis Zitmanis

Kaut tagad arī mums bija atļauts staigāt pa visu kara ostas teritoriju, tomēr arvien vairāk jutām, ka okupanti latviešu kara jūrniekiem neuzticas. Kādu dienu atnāca vairāki augstāki krievu virsnieki un pavēstīja: lai *Ronis* labāk iekļautos Sarkanajā flotē, no padomju puses tiek nozīmēts vēl viens zemūdenes komandieris. Dīvaini, divi komandieri?! Bet neko darīt – varai jāpakļaujas. Mans uzdevums tagad bija iepazīstināt jauno komandieri, trešā ranga kapteini Madisonu, kā arī dažus instruktorus ar *Roņa* iekārtu. Madisons bija samērā noplucis, mazrunīgs vīriņš. Viņam vienmēr bija līdzī kads virsnieks (kā vēlāk noskaidrojās) politrucks. Šis otrais drīz atnesa vēl vienu pavēli: *Roņa* virsniekiem *uz laiku* jāatdod noliktavā personīgie ieroči. Tā es atvadījos no *Webley-Scott* revolvera, kuru no Latvijas valsts kā virsnieks saņēmu dāvinājumā 1930. gada 18. novembrī un ar kuru biju guvis sacīkstēs vairākas godalgas. Jā, teiciens *uz laiku* tajā brīdī šaubas vairs neradīja. Ierocis bija atņemts uz visiem laikiem.

Reiz, tas varēja būt septembra vidū vai oktobra sākumā, kapteinis Madisons ieminējās, ka vajadzētu iziet jūrā, lai viņš ar saviem krievu kolēģiem labāk iepazītos ar *Roņa* niršanas sistēmu un izmēģinātu pašu niršanu. Virsnieku starpā slepeni apsvērām, ka šai krievu vēlmei atteikt nevaram. Kādu dienu turpat pie Liepājas uz ātru roku nosvērāmies un uz minūtēm divdesmit pagājām zem ūdens. Ar ierīcēm rīkojās tikai mūsu pašu ļaudis, jo krievi tās vēl nebija paspējuši apgūt. Te varētu piebilst, ka metode, ar kādu padomju jūrnieki centās iepazīt *Roni*, izskatījās ļoti dīvaina. Viņi pētīja zemūdenes korpusu, telpu nodalījumus, skaitīja brangas, neprazdami valodu, centās iedziļināties franču dotajos rēķinumos. Taču par mehānismu praktisko darbību viņi tikpat kā neinteresējās. Izejot jūrā, radās slepena doma, vai te nevarētu visus uz zemūdenes atrodošos padomju jūrniekus sagūstīt un aizlaisties. Tas gan būtu bijis riskants solis, varbūt pat liktenīgs visai Latvijas armijai. Turklāt diez vai mēs šajā tuvīnā uzvarētu, jo krievi (desmit piecpadsmit vīri) bija bruņoti. Vienīgi varējām palikt dzelmē uz visiem laikiem kopā ar viņiem.

Paradīzes flotes virsniekiem pusdienas un vakariņas bija paredzētas ēdnīcā, ko ierīkoja agrākajā Zemūdeņu divizona komandiera piecistabu dzīvoklī. Sākām jau pierast pie putrām un zupām, tuvāk iepazīnāmies ar pašiem krieviem. Ievēroju, ka gandrīz vai katrā pusdienu reizē šajā ēdnīcā ieradās pajauns latviešu vīrs privātās drēbēs. Ar

lielām grūtībām viņš centās sarunāties ar krievietēm, kuras te apkalpoja, un krievu virsniekiem. Un, lūk, gadījums, kad latvietis slikto valodas zināšanu dēļ nespēja atbildēt uz viņam uzdoto jautājumu un man iznāca piepalīdzēt kā tulkam. Tā noskaidrojās, ka šis vīrs pirms okupācijas kā politieslodzītais sēdējis Rīgas Centrālcietumā. Tagad nu viņš strādāja par poļitruku kādā no krasta vienībām. Bet viens no krievu virsnieku uzdotajiem jautājumiem bija par to, cik tad politieslodzīto bijuši apcietinājumā pirms atbrīvošanas. Latvietis atbildēja, ka aptuveni divi simti. Jautātājs, to dzirdot, pārprasīja vēlreiz. Atbilde nemainījās. Arī citi klātesošie izteica šaubas par šādu 1940. gada jūnijā atbrīvojamo skaitu. Tomēr bijušais pagrīdnieks palika pie sava. Vēl krievi interesējās, kādi politieslodzītajiem cietumā bijuši sadzīves apstākļi. Te iztaujātais sūrojās, ka tolaik gan saņēmis gultas veļu, tomēr matrācis bijis pildīts ar salmiem, pusdienās doti divi ēdieni un tikai ik pārdienas – baltmaize ar sviestu. Par šādu atbildi krievi brīnījās vēl vairāk. Acīmredzot šie virsnieki zināja vai vismaz nojauta, kādi apstākļi šajā ziņā bija Krievijā, kur miljonus politieslodzīto turēja badā, pusbadā un netīrībā, kur par tādu *greznību* kā tīru un mikstu gultu vajadzēja aizmirst. Drīz vien naivais latviešu vīrs uz šo ēdnīcu vairs nenāca. Tas mums bija kā brīdinājums turēt muti un neplāpāt par katru jautājumu, ko krievi uzdod. Bet ne jau katrs to pienācīgi novērtēja.

Starp zemūdeņu komandām, sevišķi instruktoriem, tika izplatītas padomju avīzes, galvenokārt *Pravda*. Tie, kuri zināja krievu valodu, aizgūtnēm lasīja. Īpaši te izcēlās *Spīdolas* seržants mehāniķis Kalnbirze, kurš avīzes tulkoja pārējiem priekšā. Reiz viņš *uzdūrās* rakstam, kurā tika minēts, ka fabrikā saražoti vairāki tūkstoši zeķu, kas atzīti par brāķi. Jēdziens *brāķis* Latvijas valstī šādā sakarībā nepastāvēja. Savā neizpratnē Kalnbirze aizgāja tik tālu, ka ar visu *Pravdu* griezās pie poļitruka. Tas nu ņēmās skaidrot, taču latviešu vīram *nepielēca*. Sarunā ar poļitruku viņš ar izsmieklīgu par dzīvi *Paradīzē* izteica dzēlīgu piezīmi. Ar to pietika, lai pēkšņi Kalnbirze pazustu. Par viņu dabūju zināt tikai deviņdesmitajos gados. Nez kādā veidā Kalnbirze bija emigrējis uz Austrāliju.

Atceros vienu virsnieku sapulci, kura notika lielā telpā kazarmās un kurā arī man kā otrā ranga kapteinim vajadzēja piedalīties. Visvairāk runāja poļitruki. Plātījās, ka, pateicoties Staļinam, Sarkanā flote ir atguvusi ļoti svarīgo Liepājas ostu. Tagad esot iespējams izvērsties un

vajadzības gadījumā īsti parādīt *Paradīzes* spēku varenību. Noslēgumā sapulces vadītājs griezās pie klātesošajiem, vai neesot kādi jautājumi. Skatījāmies, kas tagad notiks. Aizmugurējā solā piecēlās kāds no jaunākajiem virsniekiem un teica: *Kā izskaidrojams, ka vācu karavīri izceļas krastā Somijā, Turku ostā, un pa dzelzceļu dodas uz Helsinkiem?* Iestājās klusums. Varēja noprast, ka šādas lietas virsnieku sapulcēs nemēdz jautāt. Nu, ja uzdots ir, jāatbild. Sapulces vadītāji sačukstējās, un tad viens no politrukiem ņēma vārdu. Viņa runas saturs bija apmēram šāds: *Par to, ka vācu karaspēks izceļas Somijā, mums nav ko uztraukties. Pateicoties ģeniālajam vadonim Staļinam, Padomju Savienībai ar Vāciju ir noslēgts savstarpējs neuzbrukšanas pakts, kurā viss ar vāciešiem ir norunāts.* Reiz kādā citā sarunā krievu virsnieki izteicās: *Ja Krievijai izveidotos ciešas saites ar Vāciju, tad šāda savienība kļūtu par vislielāko spēku pasaulē. Vācu tehnika, krievu izejvielas un cilvēku masas – tas kopā būtu kaut kas neuzvarams.* Līdz ar to arī netieši tika raksturots *Paradīzes* vājs tehniskais stāvoklis. Krievu virsnieki šajā sakarā arī neslēpa atzinību par mūsu torpēdu darbnīcu. Kā gan tikai divām Latvijas zemūdenēm un trim virsūdens kuģiem varēja būt tik moderni apgādāta mehāniskā darbnīca!

Taču, vērojot, kā krievu matroži apgājās ar tehniku, man brīžiem vai stājās sirds. Tā, piemēram, katram kara jūrniekam, šķiet, vajadzēja zināt, cik svarīga torpēdas sastāvdaļa ir žiroskops jeb elektriskais kompass, kas nodrošina tās skrējiena precizitāti. Reiz radās situācija, kad vajadzēja šos žiroskopus pārnest no torpēdu darbnīcas uz zemūdenēm. Attālums – apmēram 200 metru. Latvijas kara flotē vienmēr žiroskopus ņēmām pa vienam un pārnesām divatā – ar vislielāko piesardzību, lai aparātūra nedabū ne mazāko triecienu. Redzēju, kā divi padomju matroži ņēmās nest divus žiroskopus reizē. Pusceļā viņi nolika kastes vienu uz otras, apsēdās uz tām, sasmēķēja, plāpājot ar kāju vēl piesita pie vāka. Uz manu aizrādījumu tie atbildēja: *Nu, čto – etot jašķik derevjani!* (*Nu, bet kaste taču no koka!* – krievu val.) Līdzīgu apiešanos ar vārīgām tehniskām ierīcēm redzēju vairākkārt. Nav brīnums, ka mūsu zemūdenes šādus apstākļus neizturēja un krievi tās nespēja apgūt.

Zemūdenes nekalpoja nevienam no okupantiem

Padomju okupācijas pirmajā gadā no 28 komandas locekļiem uz *Roņa* palika tikai divi. Visi mūsu flotes virsnieki tika atvaļināti, kā tika rakstīts dokumentos – *za nevozmožnostji ispolzovanija (par neiespējamiību izmantot* – krievu val.). Par šādu motivāciju katrs varēja iedomāties, ko grib. Tādā veidā 1941. gada 20. martā *Roni* atstāju arī es. Mana atvadīšanās no zemūdenes notika ļoti aizskaroši no padomju komandiera Madisona puses. Jau iepriekš, pirms kapteiņa Mamja un leitnanta Ķirša atvaļināšanas, okupantiem nezinot, mēs starp virsniekiem bijām sadalījuši dažas *Ronim* dāvinātās lietas – suvenīrus un sudraba galda piederumus. Aizejot gribēju no virsnieku kajītes paņemt mazo porcelāna ronīti, kas glabājās uz skapja stūra, kā arī *Roņa* krustmātes pulkveža Andersona kundzes fotogrāfiju, bet Madisons to neatļāva. Francijā, pirmo reizi zemūdeni nolaižot ūdenī, Judīte Andersone dāvāja ierāmētu fotogrāfiju, uz kuras bija uzrakstījusi: *Dzintarzemītes krastus mūžam sargāt, mieru un drošību mīļajiem gādāt!*

Kā jau minēju, padomju speciālisti ar mūsu zemūdenēm galā netika. Kad Hitleris uzbruka Padomju Savienībai, vācu flote Liepāju bloķēja, bet ar padomju apkalpēm *Spīdola* un *Ronis* no ielenkuma izlauzties nespēja. Tāpēc nekas cits neatlika, kā zemūdenes saspridzināt un nogremdēt. Reizē gan krievi saspridzināja vēl četras savas Liepājā bāzētās zemūdenes. Tas tika izdarīts 25. vai 26. jūnijā. Bēdīgi, bet varbūt arī labi, ka ne *Ronis*, ne *Spīdola* nekalpoja nevienam no Latvijas okupantiem. Zināms, vācu laikā zemūdenes izcēla un sagrieza metāllūžņos.

Pēc manas aiziešanas 20. martā uz *Roņa* palika divi vecās komandas locekļi – seržants Zavaļnijs un kaprālis Šalka. Pirmais – strādīgs, izskatīgs vīrs, kurš uz zemūdenes dienēja kopš tās uzbūvēšanas. Pēc tautības būdams krievs, viņš diemžēl simpatizēja okupantiem. Otrais – kaprālis Šalka, tikko instruktoru skolu beidzis puisis, pēc dabas būdams ideālists, tika apmuļķots. Seržanta Zavaļnija liktenis bija tāds, ka vienu dienu, vēl pirms vācu uzbrukuma, ejot pa kara ostu, viņam uzbrauca dzelzceļa lokomotīve un smagi ievainoja kāju. Pēc atgriešanās no slimnīcas klibo Zavaļniju uz zemūdenes vairs neņēma, atvaļināja. Vācu laiku viņš pavadīja Rīgā un te arī 1944. gadā sagaidīja krievus. Zavaļnijs,

šķiet, bija iedomājies, ka nu Kuģniecībā varēs ieņemt kādu lielu vietu, bet no tā nekas neiznāca. Padomju laikā viņš strādāja tirdzniecības flotes dienestā krastā visai nenožīmīgā amatā. Piecdesmitajos gados, nomākts no krenčiem, ka sieva bija aizgājusi pie kāda padomju virsnieka, Zavaļnījs nomira. Viņu apglabāja Torņakalna kapos. Agrākais *Virsaiša* jūrnieks, tolaik Mangaļu jūrskolas direktors Zālītis rīkoja viņa pavadīšanu. Arī es bērēs piedalījos kā šīs skolas skolotājs un nelaiķa bijušais komandieris.

Kaprāļa Šalkas liktenis bija bēdīgāks. Kad vācieši nāca virsū Liepājai, visus ļaudis no kuģiem ieskaitīja kājniekos, un viņš krita pie Liepājas vecajiem fortiem.

Divatā mēs esam stiprāki

Pēc demobilizēšanās no Sarkanās flotes pārcēlos no Liepājas uz Rīgu. Tur 2. slimnīcā par vecāko māsu strādāja mans mūža draugs Elvīra, ar kuru biju pazīstams vēl pirms okupācijas Liepājā. Laiks bija bīstams, saspīlēts, un tieši tādā situācijā mēs nolēmām salaulāties. Tas notika 1941. gada 5. aprīlī bez lieciniekiem vienā no toreizējiem dzimtsarakstu birojiem netālu no Brīvības pieminekļa. Abiem mums tolaik gāja pāri trīsdesmit (Elvīra dzimusi 1907., es – 1903. gadā). Es savā dzīvē jau biju kļuvis atraitnis. Mana pirmā sieva Elza mira no smagas nervu slimības. Taču no pirmās ģimenes man palika 1933. gadā dzimusī meitiņa Laima. Elvīra laimīgi apsoliņās ar mani dalīties meitas audzināšanas rūpēs. Te gan jāpiebilst, ka līdz Otrā pasaules kara beigām Laima palika Liepājā pie savas vecāsmātes (mātes mātes) Emīlijas Freimanis un krustmātes (Elzas māsas) Irmis. Padomju armijai otrreiz ienākot, Laimas krustmāti čekisti arestēja un atveda uz Rīgas Centrālcietumu. Drīz vien manis nestās paciņas tur vairs nepieņēma. Vienīgais, ko tagad mēs zinām par Irmu, ir tas, ka viņa ir mirusi apcietinājumā Krievijā, Arhangeļskas apgabalā. Pēc krustmātes aresta Laimu pārvedām pie sevis uz Rīgu. Vēlāk meita izmācījās par ārsti, un tagad var teikt tā: ja nebūtu Laimas, mūsu mājas daktera, abi ar Elvīru jau sen atrastos savā mūža ostā.

1941. gada pavasarī abi ar Elvīru dzīvojām pie pazīstamiem un bieži mainījām apmešanās vietas. Drīz gan dabūju konstruktora darbu rūpnīcā *Stars*, kas atradās Krišjāņa Barona ielas galā. Šeit par direktoru

Tikai pirms 60 gadiem.

Fotogrāfijām otrā pusē rakstīts:

Es domāju par Tevi. Tava meitene.

Meitenei – toreiz...

strādāja mans paziņa liepājnieks inženieris Šalme. Tā kā pēc tehnikuma izglītības biju inženieris-mehāniķis, no šāda viedokļa te varēju skaitīties pieņemams. Mani iedalīja kādā konstruktoru grupā, kas sastāvēja tikai no krieviem un kāda ebreja vadītāja. Viņi jau bija sastrādājušies. Man konstruēšana nebija pa spēkam. Tā drīz vien ar direktora labvēlību kļuva par kantora darbinieku. Elvira kā mediķe dabūja darbu Rīgas 2. (tagad Paula Stradiņa) slimnīcā, kur drīz viņu nozīmēja par vecāko māsu. Slimnīcā mums iedalīja mazu dzīvokli – divas atsevišķas istabas tā saucamajā *D* korpusā.

Tolaik daļa sabiedrības, šķiet, bija daudz maz samierinājusies ar krievu dīvainībām, trūkumiem apgādē, lata likvidēšanu un drausmīgo cenu celšanos. Mūsu nacionāli noskaņotās inteliģences dažās aprindās izplatību guva savdabīga noskaņošanās, ka tik slikti nemaz nav, ka, atrodoties okupācijas un Pasaules kara *mākonī*, vajag tik censties ap sevi radīt labu atmosfēru un mierīgi dzīvot tālāk. Es gan to nespēju pieņemt. Tādā sakarā uzskatīju par vajadzīgu Rīgā apmeklēt admirāli Spādi. 1941. gada pavasarī viņš, tāpat kā es, bija no dienesta flotē atbrīvots un strādāja kādā namu pārvaldē. Satikāmies Lāčplēša ielā – Spādes dzīvoklī (kur viņu 14. jūnijā arestēja). Daļa mēbeļu bija sabīdītas vienā istabas kaktā – acīmredzot tika samazināta admirāļa apdzīvojamā platība. Mūsu tikšanās ilga aptuveni pusstundu. Spāde, kā parasti, bija mazrunīgs. Jūtot manu saspringtību, viņš teica: *Legzdiņ, neuztraucies! Vajag nomierināties. Es domāju, ka tajā Padomju Savienības sarkanajā karogā vienā stūrī būs mazs Latvijas karodziņš.*

Es domāju, ka Spāde pats šiem vārdiem neticēja. Viņš jaunībā bija izstaigājis krievu zemi un varēja nojaust, kas latviešiem gaidāms no padomju okupācijas. Bet varbūt šim samierinošajam admirāļa tonim bija cits iemesls – viņš, ļoti iespējams, zināja, ka tiek izsekots, novērots. Tāpēc šādā situācijā kādi aicinājumi uz nacionālu pretestību būtu pašnāvnieciski mums abiem. Domāju, šī paša iemesla dēļ nav zināms, ka Spāde būtu saistījies ar kādu no Latvijas kara flotes virsniekiem vēlāk – sešdesmitajos, septiņdesmitajos gados. Tolaik viņš piespiedu kārtā dzīvoja Kazahijā, Temirtau pilsētā. Tomēr Latviju tam apciemot atļāva. Cik zinu, Spāde tādās reizēs tikās vienīgi ar saviem radiem. 1941. gada aprīlī notika mana pēdējā saruna ar admirāli.

Kad, atjaunojoties Latvijas valstij, viņa pīšļus pārveda no Kazahijas uz Rīgas 1. Meža kapiem, es piedalījos pārapbedīšanā un pēc tam to

aprakstīju vēstulē Spādes dēlam (no otrās laulības). Viņš, pēc vēlāk emigrējušā leitnanta Ķirša ziņām, dzīvo ASV un strādā par inženieri lidmašīnu būves uzņēmumā. Šī vēstule palika neatbildēta. Tam par iemeslu varētu būt Spādes dēla profesija, kas ir saistīta ar zināmu slepenību un kuras dēļ sarakste ar ārzemēm varētu skaitīties nevēlama.

Pienāca 1941. gada jūnijs. Dzīve vēl aizvien šķita ļoti neskaidra, un mēs ar sievu izlēmām, ka abiem ir jāņem atvaļinājums un jābrauc uz laukiem. *Stara* direktors Šalme tam piekrita, kaut arī pēc likuma atvaļinājums man vēl nepienācās (rūpnīcā biju nostrādājis tikai pāris mēnešu). Līdzīgi no darba slimnīcā izbrīvējās arī Elvīra. Tas varēja būt 11. vai 12. jūnijs, kad mēs atstājām Rīgu un devāmies uz sievas dzimto Valkas apriņķa Kalncempju pagastu, kur jaunsaimniecībā Dumbrājos dzīvoja Elvīras brālis Otto Kokle. Ķērāmies pie lauku darbiem un cerējām kaut nedaudz atpūsties no pārdzīvotajiem satricinājumiem. Otis gan šķendējās, ka no rajona partijas komitejas te braucot visādi jefiņi, lai dotu dažnedažādus saimnieciskus norādījumus. Tā, piemēram, zemniekiem bija rīkojums audzēt Latvijā līdz šim nekad neredzēto koksagīzu. Tas izskatījās kā pienenes. No baltās sulas taisīja gumiju mašīnu riepiem, kas krievi acīmredzot trūka. Vispār šī koksagīza audzēšana bija staļinisma murgs.

Jāpiebilst, ka īsi pirms izbraukšanas uz Dumbrājiem Rīgā uz ielām ievērojām krievu pusotru tonnu smagās automašīnas, kurām bija paaugstināti borti. Jaunie nekrāsotie dēļi piesaistīja skatu. Tas, ka pēc pāris dienām šajās kravas kastēs tiks vesti masveidā arestētie cilvēki, mums, protams, nevarēja ienākt prātā.

Dumbrājos mēs 14. jūnija traģēdiju nemanījām. Taču Rīgā un Liepājā no Latvijas kara flotes virsniekiem tika arestēti daudzi. Admirālis Spāde, kapteinis Māliņš, kapteinis Brūderis, pensionētais Zemūdeņu divizona komandieris Rodiņš, inženieris komandkapteinis Meija, komandkapteinis Spalviņš (Lēdurgas mācītāja dēls)... Visus neatceros. Vēlāk uzzināju, ka vēl pirms 14. jūnija bija apcietināts inženieris komandkapteinis Edgars Pinka (man nezināmu iemeslu dēļ viņš no flotes atvaļinājās vēl 1937. gadā). Zināms, daļa no tiem, kuri līdzīgi man šajā liktenīgajā diennaktī nebija mājās, izglābās.

Kas attiecas uz otro masveida izvešanu 1949. gada 25. martā, tad to satraukti gaidīja daudzi, tostarp arī mūsu ģimene. Tolaik, strādājot Kuģniecības mācību kursu kombinātā, centos pēc iespējas labāk veikt

savus darba pienākumus un satikt ar visiem kā Kuģniecībā, tā skolā. Kombināta direktoram tāljūras kapteinim Jēkabam Ozoliņam, liekas, bija sakari ar čeku. Droši vien tāpēc no mūsu iestādes nevienu neares-tēja un neizveda. Tolaik visvairāk cieta lauku cilvēki.

Briesmas Pļaviņu stacijā

Tuvojās 1941. gada Līgo vakars, un te uzreiz – vācu uzbrukums. Jau otrajā dienā Kalncempju pagastā varēja vērot, kā grupās lido krievu kara lidmašīnas. Klausījāmies Rīgas radio. Padomju valdība pavēlēja visiem atgriezties darbā. Gudrojām, ko darīt. Izlēmām, ka tomēr jābrauc uz Rīgu. Uz Gulbeni mūs atveda sievasbrālis. Šeit dzelzceļa stacijas telpas un tuvējās ielas bija pilnas ar uztrauktiem cilvēkiem. Vilciens uz Pļaviņām gāja. Iekāpām un braucām. Skaidrs, ka šāds ceļa virziens mūs tuvināja fronti. Daži jau vagonā zināja stāstīt par kara operācijām, bet, kamēr pats neesi neko redzējis, teiktais liekas neticams.

Nonākot Pļaviņās, kara elpu jau juta pilnīgi. Stacija bija pārpildīta vēl vairāk nekā Gulbenē. Manīja arī krievu zaldātus. Vairāk cilvēku devās uz Daugavpili vai Gulbeni. Vilciens uz Rīgu bija jāgaida. Vissatraucošākās baumas stāstīja par vācu lidmašīnām. It kā Daugavā esot apšaudīti plosti, tur bijuši kritušie un ievainotie. Redzēju arī kādu stipri apsargātu kravas vilcienu, kas devās uz Rīgas pusi. Gandrīz katrā vagonā uz platformas stāvēja zaldāts ar šauteni un durkli. Tas liecināja, ka tiek vesti ieroči vai munīcija. Apskatot stacijas tuvāko apkārtni, nekādus pretgaisa aizsardzības līdzekļus nemanīja. Patiešām, tāds svarīgs dzelzceļa mezgls stāvēja pilnīgi bezspēcīgs pret vācu aviāciju.

Pa šoseju, kas atrodas starp Daugavu un dzelzceļu, nepārtrauktā straumē plūda automašīnas – gan smagās, gan vieglās, gan militārās. Visas uz austrumiem – uz Daugavpili. Beidzot pienāca vagonu sastāvs, ko bija paredzēts sūtīt uz Rīgu. Abi ar sievu vēlreiz pārrunājām, ko darīt. Muļķīgā doma, ka jābrauc uz darbu, tomēr ņēma virsroku. Un ne jau mums diviem vien. Kāpām vagonā. Tas bija ērts, pasažieru. Centā-mies gan neiet tālu uz vagona vidu, palikām pirmajā sēdekļu nodalī-jumā: ja gadījumā ātri jāizkāpj, lai būtu tuvāk pie izejas durvīm. Es nosēdos pie loga un skatījos, kas notiek ārā. Elvīra bija man blakus. Gaidot vilciena atiešanu, ļaudis ļoti nervozēja. Pēkšņi pamanīju, ka uz

perona sākas liela steiga. Pametis acis uz augšu, ieraudzīju, ka virs mums ir vācu lidmašīna, kas izmet gaisā vairākus melnumus. Nojauzdams ko nelabu, piecēlos kājās, paņēmu Elvīru pie rokas, un devāmies uz izeju. Arī citi sāka celties kājās. Tikko bijām iznākuši uz vagona platformas, kā notika spēcīgi sprādzieni, turklāt vairāki pēc kārtas. Mūs abus un vēl dažus citus pasažierus sprādziena vilnis izsvieda uz sliedēm. Jutu sāpes labajā gurnā un rokā, bet tās varēja pieciest. Elvīrai labā kāja zem ceļgala bija šķembas saārdīta un stipri asiņoja. Kauls pilnīgi pušu, apakšējā daļa laužuma vietā karājās ādā. Cik spēju, pacēlu, faktiski vilku Elvīru metrus desmit līdz dzelzceļa noliktavas sienai. Šeit pieslēju sievas muguru un izpildīju visu, ko viņa kā mediķe man teica – norāvu kaklasaiti un sažņaudzu kāju virs ceļgala. Ar to vien nepietika. Saplēsu pa vilēm arī savu vasaras putekļumēteli un uzliku papildu žņaugu. Likās, ka asiņu straume samazinājās.

Sprādzienu saārdītais Rīgas vilciena vagonš bija pilns ar ievainotajiem un nogalinātajiem. Lidmašīna zemu pļaujošā lidojumā ar ložmetēju šāva tos, kuri bēga prom no sliedēm. Viens milicis tai pretī šāva ar revolveri... Par stacijas pretgaisa aizsardzības sistēmu tiešām bija kauns.

Tagad vajadzēja rīkoties ļoti ātri, lai Elvīru dabūtu uz slimnīcu. Ieraudzīju pie letes zirgu, kas bija iejūgts diezgan glaunos ratos. Domāju ielikt tajos Elvīru un tad vest uz slimnīcu. Tā arī izdarīju. Steigā nāca klāt vēl citi ievainotie. Kaut kā dabūjām ratos arī viņus – kopskaitā kādus desmit. Atradās tādi, kas zināja, kur jābrauc. Līdz slimnīcai bija nepilns kilometrs. Kam zirgs piederēja, nezinu. To pie slimnīcas paņēma kāds vīrietis, kas brauca atpakaļ uz staciju, lai atvestu vēl citus ievainotos. Vēlāk pētījām, ka lidmašīna bija mērķējusi bumbas tieši uz mūsu vilcienu. Visas tās, apmēram desmit, strīpā krītot, bija nogalinājušas un ievainojušas cilvēkus gan vagonos, gan uz perona. Viena bija trāpījusi dzelzceļa pārbrauktuves sardzes būdā, to pilnīgi iznīcinot kopā ar sargu.

Mani ievainojumi bija viegli, tāpēc palīdzēju smagi cietušos izvietot slimnīcā. Tā bija pārpildīta gan ar civilajiem, gan karavīriem. Cilvēki gulēja koridoros un nodaļās uz grīdas bez kādām segām un matračiem. Sievai tūdaļ vajadzēja ārstu. Tie – kur kurais. Tomēr vienu sievieti ķirurgu atradu. Ar lielām grūtībām viņu pierunāju taisīt operāciju Elvīras kājai. Bija skaidrs, ka tā jānoņem virs ceļa. Atlika problēma sagatavot operācijas zāli. Neatradās neviens, kas dakterei palīdzētu nozāģēt plīsušos kaulus un karājošās dzīslas. To nu vajadzēja uzņemties man. Operācijas gaitā

ļoti palīdzēja kāds slimnīcas saimnieciskais darbinieks, kura uzvārdu diemžēl neatceros. Vispār bija brīnums, ka slimnīcā vēl darbojās elektrība.

Nepārtraukti pa šoseju atkāpās krievu armijas daļas. Daktare man uzdeva aizsegt logus, lai no ārpuses nevarētu redzēt iedegto gaismu. Pieliku pie palodzes krēslus un ar pāris segām mēģināju to izdarīt. Tikko sāku gar logiem krāmēties, tā no šosejas atkāpjošies karavīri panikā atklāja šauteņu uguni. Šķindēja stikli, bet, par laimi, neviena lode mums netrāpīja. Ar lielām pūlēm logus tomēr aizklāju. Kad viss bija sagatavots, uz ratiņiem ievedu Elvīru un noliku uz operāciju galda. Amputācija izdevās, liekas, labi. Arī citu ievainoto operācijās ārstiem palīdzēju, kā pratu.

Piebilstot par paniku, kādā padomju karaspēks 1941. gada jūnijā atstāja Latviju, ir viens traģisks stāsts saistībā ar Krišjāņa Valdemāra jūrskolu. Vispirms jāpaskaidro, ka jau divdesmitajos gados starp jūrskolu Daugavas kreisajā krastā Kuģu ielā 25 un Latvijas Universitātes observatoriju labajā krastā Raiņa bulvārī 19 pastāvēja automātiska sakaru līnija, pa kuru, sākoties katrai pilnai stundai, tika noraidīts precīza laika signāls (observatorijā šo brīdi noteica pēc debess spīdekļu kustības). No jūrskolas signāls tika pārraidīts tālāk – uz blakus esošās kuģu remonta rūpnīcas apmēram septiņdesmit metru augsto skursteni. Tam ap vidu bija izbūvēts gredzenveida ūdens rezervuārs (ko izmantoja tvaika mašīnu darbināšanai). Tur karājās sešas spēcīgas elektriskās lampas, kas, mainoties stundām, precīzi uz mirkli iedegās. Tādējādi uz kuģiem, kas atradās Rīgas ostā, varēja ērti precizēt hronometrus un vēlāk, izejot jūrā, ar to palīdzību pareizi noteikt koordinātes. Signāllampas turpināja darboties padomju okupācijas laikā un arī tad, kad Rīgai tuvojās vācu karaspēks. Čekisti bailēs no pretinieka spiegiem pēkšņi iedomājās, ka šī regulāri zibsnījošā gaisma raida signālus vācu lidmašīnām... Bez kādas izmeklēšanas viņi jūrskolas direktoru Kalniņu un viņa vietnieku Freidenfeldu ieslodzīja Centrālcietumā, kur īsi pirms vāciešu ienākšanas abi tika nošauti.

Tolaik Pļaviņu slimnīcas slimnieki un medicīniskais personāls bija neziņā, kas notiks. Arvien skaidrāks kļuva, ka krievi nevar noturēt fronti un vācieši drīz būs klāt. Pēc divām trim dienām jau varēja dzirdēt viņu lielgabalus. Tie ievainotie krievu virsnieki un zaldāti, kuri daudz maz varēja kustēties, atstāja slimnīcu un devās uz austrumiem. Kādu dienu vīrs Pļaviņām vēlreiz parādījās vācu lidmašīnas. Es tobrīd atrados

slimnīcas sētā. Izbailēs visi nogulās pie sienām un zem kokiem. Tomēr lidmašīnas bumbas nemeta. Citu dienu piepeši slimnīcai pietuvojās stipra artilērijas apšaušana. Lādiņi ķēra blakus stāvošos telefona stabus un sprāga ar lielu troksni. Visa ēka nolīgojās, plīsa rūtis. Slimnieki, lai ar cik smagām brūcēm, metās no gultām uz grīdas. Likās, ka šauj no Daugavas kreisā krasta. Šīs tuvās apšaušanas atkārtojās, turklāt uzbrucēji sāka pielietot arī kājnieku artilēriju. Tādās reizēs ar Elvīru uz rokām kopā ar citiem metos uz pagrabu.

Drīz vāciešus un viņu lielgabalus Daugavas kreisajā krastā varēja saskatīt arī no slimnīcas. Kā sapratām, viņu uzdevums bija apšaudīt autokolonnas, kas vēl aizvien atkāpās uz austrumiem. Artilēristi šāva precīzi. Drīz vien uz šosejas radās sadegušu automašīnu sablīvējumi. Krievi, aptverot situāciju, atkāpšanos novirzīja tālāk no Daugavas krasta – uz Odzienes pusi.

Reiz, kad šaušana pierima, mēs ar vienu slimnīcas darbinieku uzmanīgi aizlavījāmies līdz skolai. Tur kādā pirmā stāva telpā, liekas, zālē, bija ierīkots *sarkanais stūrītis* ar komunistiskām bildēm un karoģiem. Nospriedām, ka pirms vāciešu ienākšanas vajadzētu visu, kas atgādina krievus, iznīcināt vai nonest pagrabā. Staļina bisti sasītām gabalos, ka to nevarēja vairs pazīt.

Atradās daži drošsirdīgi komunisti, kas, lienot gar Daugavu, centās ar šautenēm pabaidīt vāciešus upes kreisajā krastā. Taču, kad pēc pretuguns daļa komunistu palika guļam beigti, pārējie pazuda. Krievu regulārās armijas daļas vāciešiem nekādu pretestību neizrādīja. Pēc tam, kā varēja gaidīt, vairākas dienas valdīja pilnīgs klusums, un ap 28. un 29. jūniju no Daugavpils puses Pļaviņās ienāca pirmās vācu motorizētās vienības. Vēlāk noskaidrojās, ka pāri Daugavai tās bija cēlušās Jēkabpilī. Mašīnās sēdēja zaldāti ar uzrotītām piedurknēm. Neliela karavīru grupa palika Pļaviņās kārtības ieviešanai. Vācieši soļoja pa pilsētiņu dziedādami. Netālu no slimnīcas šosejas malā atradās pamests šņabja veikals. Tas tika uzlauzts, un kādi trīs vācieši sāka šiverēt: divi nesa ārā pilnās kastes, bet trešais meta šņabja pudeles garāmbraucošajās (uz Rīgas pusi) mašīnās, kur tās kāri tvēra. Sviešana turpinājās labu laiku, līdz veikals un noliktava tika iztukšoti.

Atgriešanās Rīgā

Pļaviņās palikušie mediķi ar slimniekiem apgājās ļoti labi. Tomēr Elvīrai ar kāju gāja ārkārtīgi grūti. Amputācijas vieta nedzija. Var jau būt, ka bija vainojama nesterilā vide operācijas laikā vai tas, ka nebija piemērotu zāļu. Tāpēc tūlīt pēc vāciešu ienākšanas sākām domāt par braukšanu uz Rīgu – uz savu slimnīcu. Tomēr, par spīti visām mūsu nelaimēm, varējām būt apmierināti, jo palātā, kur gulēja Elvīra, viens otrs bija ievainots daudz smagāk un daži pat nomira. Mēs abi varējām būt arī starp tiem, ko Pļaviņu stacijā nosita uz vietas.* Jāsaka paldies Dievam, ka vēl tā tikām cauri.

Tā kā uzlidojuma dienā visas mūsu mantas, arī Elvīras jaunā rokassoma ar dokumentiem, palika stacijā, gāju turp lūkoties, varbūt kaut kas vēl ir atrodams. Kā par brīnumu izrādījās, ka tiešām ievainoto un kritušo mantas ir savāktas kādā noliktavā. Tur bija portfeli, pakas, čemodāni, sainīši. Atradu ar asinīm notašķīto Elvīras rokassomu. Dzelzceļa darbinieks mantas izsniedza uz goda vārda, neprasot kādu pierādījumu.

Jūlija pirmajās dienās aizgāju uz Pļaviņu pilsētas valdi uzzināt, kad tiks atjaunota dzelzceļa satiksme uz Rīgu. Iegriezies kādā istabā, redzēju, ka vācu virsnieks dod rīkojumus darbiniekiem. Cik varēju noprast, šie ierēdņi bija tie paši, kas strādāja krievu laikā. Acīmredzot viņi nebija nekur bēguši, uzskatīdami, ka neko ļaunu nav darījuši, tikai godīgi pildījuši savus pienākumus. Starp citu, šeit satiku leģendāro Latvijas armijas kapteini Pēteri Lapaini (par varonīgu piedalīšanos Latvijas Brīvības cīņās, Pirmajā un Otrajā pasaules karā, kā arī Krievijas pilsoņu karā Pēteris Lapainis tika apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni, Jura krustu, Sarkanā Karoga ordeni un vācu Dzelzs krustu). Viņš dzīvoja Pļaviņās un nu bija kļuvis par pilsētas komandantu. Pie Lapaiņa noskaidroju – kaut gan Rīgā un gandrīz visā Vidzemē jau bija ienākuši vācieši, vilcienu satiksmi starp Rīgu un Daugavpili solīja atjaunot pēc dažām dienām.

Nākamajā rītā Lapainis mani aicināja uz bērēm. Mežā kaut kur aiz Pļaviņām krievi bija nošāvuši Latvijas armijas virsnieku. Teica arī viņa vārdu, taču to neatceros. Lai izvairītos no karadarbības, šis vīrs un vēl

* Pēc Pļaviņu vidusskolas skolotājas Birutas Šmalces pētījumiem 25. jūnija bombardēšanā bojāgājušo skaits varēja būt ap piecdesmit. – Red. pieb.

daži citi latvieši iebēga paslēpties mežā. Krievi atkāpjoties viņus tur bija pamanījuši un vairākus nošāvuši. Apbedīšana notika ļoti vienkārši. Atnāca varbūt kādi 15–20 pavadītāji. Ar trīs sauļām Latvijas zemes nodevu pēdējos sveicienus Latvijas kara jūrnieku vārdā. Kapsēta Pļaviņās, kā atceros, atrodas netālu no stacijas uzkalniņā, ļoti skaistā vietā, no kuras var skatīt Daugavu. Jā, kādos apstākļos latviešu cilvēkam nav bijis jānoliek galvu...

Pļaviņu stacijā beidzot noskaidroju, ka uz Rīgu varēs braukt 8. jūlijā. Noformējām slimnīcas dokumentus un saņēmām no Lapaiņa rakstisku izbraukšanas atļauju. Ļaudis runāja, ka vilcienu satiksme maršrutā Rīga–Koknese bijusi atjaunota jau agrāk. Iespējams, šajā ceļa posmā atšķirībā no Pļaviņām krievu karaspēks atkāpjoties netika bombardēts. Radās jautājums, kā tikt no slimnīcas līdz stacijai. Atkāpjoties krievi atņēma visas automašīnas, vienalga, kam tās piederēja. Tomēr Pļaviņu slimnīcas saimniecības priekšnieks bija paspējis savu sanitāro mašīnu noslēpt. Ar to tad arī nokļuvām stacijā. Vienīgi nekur nevarējām dabūt kruķus. Elvīru nācās pārvietot, tikai nesot uz rokām. Te man palīdzēja slimnīcas šoferis. Nolikām Elvīru zemē uz mana vasaras mēteļa skrandām un gaidījām vilcienu. Kad tas pienāca, jau ar citu cilvēku palīdzību iecēlu sievu vagonā. Tas bija ērts pasažieru vilciens, dabūjām labi apsēsties uz soliem. Elvīrai kāja sāpēja un asiņoja, bet tur neko nevarēja līdzēt. Pa ceļam šur tur redzējām bumbu postījumus, taču kopumā likās, ka nekādas kaujas te nebija notikušas.

Līdz Rīgai aizbraucām normāli. Tad sākās grūtības, kā tikt uz 2. slimnīcu. Iznesu Elvīru no vagona un nosēdināju tieši uz perona asfalta. Tālāk aiznest nespēju. Sazvanījos ar slimnīcas uzņemšanas nodaļu un sarunāju sanitāro mašīnu. Gaidīt gan nācās ilgi. Krievi atkāpjoties bija saspridzinājuši visus tiltus. Vācieši bija paspējuši salāpīt tikai pontontiltu (bojātajā posmā ievietojot pāris malkas liellaivu), taču satiksme starp abiem Daugavas krastiem bija apgrūtināta. Slimnīcā Elvīru tūlīt ievietoja nodaļā, es apmetos turpat blakus – mūsu divistabu dzīvoklītī.

Galvenokārt slimnīcā ārstējās vācu karavīri, privātpersonām palika kādas divas trīs nodaļas. Medicīnas personāls pamatā bija tas pats vecais – latvieši.

Sievai amputācijas vietā sāpes nerimās. Viena no viņas tuvākajām kolēģēm medmāsa Velta Makare, strādājot vācu karavīru nodaļā,

dabūja morfiju. Šo ārkārtīgi spēcīgo, narkotiskas ietekmes pretsāpju līdzekli viņa špicēja Elvīrai. *Nekas, nekas*, – sieva Veltu mierināja, – *ja palikšu dzīva, es morfiniste nebūšu!*

Profesors Šulcs Elvīru operēja vēlreiz, un viņas vispārējais veselības stāvoklis sāka uzlaboties.

Bija pienācis laiks, kad man nācās padomāt, ko strādāt. Vajadzēja taču kaut kā uzturēt ģimeni. Izlēmu iet darbā uz dzelzceļa. Tepat Rīgā notika staciju priekšnieku vietnieku kursi. Tos pabeidzis, tiku norikots uz Aizvēju staciju, kas atradās posmā starp Siguldu un Ieriķiem. Nostrādāju tur trīs mēnešus, līdz radu iespēju iekārtoties tajā pat 2. slimnīcā par algu grāmatvedi.

Atceros, kā vācu okupācijas pirmajā gadā slimnīcas teritorijas centrā gūstekņi no ebreju geto raka bedri ūdens rezervuāram, ko varētu izmantot ugunsgrēka gadījumā. Mēs nekādi nevarējām šiem nāves nolemtajiem cilvēkiem palīdzēt. Taču to, ka Hitlers karu zaudēs, es ar savu pieredzi un izglītību, slepus klausīdamies ziņas, sapratu jau 1941. gada 7. decembrī. Tas ir datums, kad Vācijai un Japānai karu pieteica ASV. Amerikāņu tehnika tomēr bija pārāka par vācu. Manuprāt, tieši amerikāņu palīdzība krievi ietekmēja Otrā pasaules kara iznākumu.

No laika, kad kopā ar sievu strādāju 2. Rīgas slimnīcā, man palikusi atmiņā epizode, kad pirmo reizi ieraudzīju profesora, slimnīcas direktora Paula Stradiņa dēlu Jāni (tagad viņš ir ļoti ievērojams zinātnieks, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents). Pienāca, šķiet, 1942. gada Ziemassvētki, un slimnīcas darbiniekiem tika organizēts koncerts. Šajā sakarā mēs no sava dzīvokļa aizdevām sievas klavieres (tās viņa bija iegādājusies, kad strādāja par žēlsirdīgo māsu Liepājā). Direktors nolēma, ka viņa aptuveni desmitgadīgajam dēlam šajā koncertā būs jāspēlē vijole. Jānis brīdī, kad tēvs viņu bīdīja ārā uz skatuves, pēkšņi metās bēgt. Drīz vien kādā slimnīcas koridorā zēns tika atrasts, un galu galā skaņdarbu viņš nospēlēja, kā pienākas. Atmodas sākumā mēs ar Jāni Stradiņu atkal satikāmies Universitātes Lielajā aulā, kur abi piedalījāmies tautfrontiskās Latviešu Strēlnieku apvienības dibināšanas sapulcē. Beidzamajos gados bieži esam tikušies Francijas vēstniecībā Bastīlijas ieņemšanas svētkos.

Sarkanās armijas otrreizējā ienākšana

1943. gada janvārī Rīgā, turpat 2. slimnīcā, mums piedzima meita Māra. 1944. gada vasarā, kad fronte atkal tuvojās Latvijai, Mārai bija tikai pusotrs gads. Es turpināju pildīt grāmatveža pienākumus slimnīcā, bet sievu ar jaunāko meitu nosūtīju uz Igati, kur skolā kopā ar vīru strādāja mana vecākā māsa Elfrīda. Vasarā mācības te bija pārtrauktas, un skolas ēkas divos stāvos pietika vietas, kur apmesties gan mātei, gan jaunākai mātai Ērikai ar vīru, gan manai ģimenei. Dodoties trimdā (ceļā no Vecpiebalgas), šeit uz pāris nedēļām pietāja arī brālis Roberts ar dēlu, sievu un sievas vecākiem (Roberta sievastēvs bija rakstnieks Kārlis Skalbe).

Tā kā Igates skola atrodas tieši lielceļa Limbaži–Rīga malā, brīdī, kad krievu armija jau bija pavisam tuvu, nolēmām pārbraukt kādā drošākā vietā – uz trīs kilometrus attāļajām, nomaļajām Langšām. Šajās mājās saimniekoja mana bērnības drauga Arnolda Barisa ģimene. Rīgā slimnīcā tad vairs neatgriezās, strādājām pie Arnolda dažādus lauku darbus.

Langšās visapkārt bija kluss. Taču kādu dienu, kad krāvām šķūnī labību, pēkšņi ieraudzījām, ka mājām tuvojas krievu zaldātu ķēde. Pienākuši klāt, tie mums uzsauca: *Rokas augšā!* Mēs bijām neapbruņoti un nekādu pretestību neizrādījām. Zaldāti toreiz aizgāja, taču drīz pa visu Lēdurgas un Vidrižu apkārtni sāka braukāt krievu virsnieki. Ieradušies Langšās, tie ņēmās mani pratināt. Kas es tāds un no kurienes? Tā kā dzimtajā vietā daudzi mani labi pazina, tad izšķiros, ka teikšu patiesību – gan par to, ka kopā ar sievu pārbraucām šurp no Rīgas, gan arī par to, ka esmu Latvijas kara flotes virsnieks. Nākamajā naktī krievi ar pajūgu bija klāt un mani arestēja. Uzvilku lietus mēteli, hūti, paņēmu portfeli un tiku aizvests uz Spolēnu mājām. Te pratināšana turpinājās. Stāstīju gan par mācībām Francijā, gan par to, ka komandēju zemūdeni. Sapratu: ja viņi mani pieķers melos vai kādu ziņu slēpšanā, būs vēl sliktāk. Vakarā man pateica, lai ejot gulēt pie zaldātiem šķūnī, nākamajā dienā pratināšanu turpināšot.

Pašā rīta agrumā Spolēnu šķūnī ienāca dežurants ar lukturīti. Uzspīdinājis kādā guļvietā, viņš klusi nokomandēja: *Ivan, vstavai! Vozmi avtomat!* (*Ivan, celies! Paņem triecienšauteni!* – krievu val.) Pavērsis lukturi uz citu guļvietu, viņš līdzīgi uzmodināja zaldātu, vārdā

Boriss. Tad gaismas stars pagriezās pret mani. Dežurants teica: *I ti tože vstavai!* (*Un tu arī celies!* – krievu val.)

Pirmā doma bija: nu ir cauri! Divi paņēma šautenes un arī mani izsauc. Turpat pie Spolēniem ir mežs – ievedīs un nošaus.

Ārā tiku nostādīts pie šķūņa, katrā pusē zaldāts ar šauteni. No pratinātājiem nebiju slēpis, ka esmu virsnieks, tāpēc šajā nepatīkamajā situācijā pateicu saviem apsargiem, ka no šejienes nekur projām neiešu, pirms nebūs ieradies kāds virsnieks. Nodomāju: kaut krievu, padomju virsnieks, bet lai pie manas nošaušanas tāds ir klāt. Prasību izpildīja. Tad sargu un virsnieka pavadībā man lika iet pa ceļu. Tālāk vajadzēja nogriezties pāri tūrumiem, un nu es sapratu, ka uz mežu mani neved... Tā konvojēts nonācu pazīstamās mājās, ko sauc par Murkažiem. Šeit divās ciešās kopā novietotās smagajās automašīnās bija izveidots krievu štābs. Kā es vēlāk sapratu, tā skaitījās izlūku vienība. Te no jauna atsākās pratināšana, un tā bija daudz detalizētāka. Atkal teicu patiesību par visu, ko biju redzējis, un, ja man kādā lietā bija arī savs viedoklis, tad to pievienoju klāt. Krievus sevišķi interesēja vācu aizsardzības nocietinājumi Rīgā. Reiz viņi man iedeva Rīgas karti, lai parādu 2. slimnīcu, kur tolaik atradās mūsu dzīvoklis. Skatījos un teicu: *Ziniet, jums tā karte ir ļoti veca. Šeit, piemēram, nav iezīmēta ķieģeļu mūra sēta, kas iet ap slimnīcu. Vai jums nav jaunākas kartes?* Krievi tiešām bija ārkārtīgi trūcīgi. Gatavojot uzbrukumu Rīgai, viņiem pat nebija īsta pilsētas plāna!

No Murkažiem mani atpakaļ pie ģimenes neatlaida. Aptuveni mēnesi piespiedu kārtā dabūju iet šim izlūku štābam līdz – uz Lēdurgu, Straupi, Līgatni, Ogri, Ikšķili, kur pa sapieru uzbūvētu tiltu padomju armija cēlās pāri Daugavai. Reiz atklājās, ka neviens no šiem izlūkiem neprot vāciski, un man vajadzēja iet par tulku, kad viņi pratināja notvertu vācieti.

Elvīra ar Māru tajā laikā palika Langšās, būtībā svešās mājās. Nākamajā rītā pēc manas aizvešanas uz Murkažiem sieva pielika protēzi, uzvilka medmāsu formu un, pie vienas rokas turot pusotrgadīgo meitu, otrā – spieķi, gāja mani meklēt. Četrus kilometrus attāļajā Vidrižu centrā sastaptajiem krievu virsniekiem sieva jautāja, kur esmu. Tie pierakstījuši adresi un atbildējuši, lai ejot mājās un gaidot. Atceļā, kad Elvīra ar nogurumā aizmigušo bērnu sēdējusi grāvmalā, viņu paņēmis kāds krievu armijas pajūgs un, tā kā sācis līt lietus, aizvedis līdz pat Langšām.

Kad Sarkanā armija ieņēma Rīgu, manu gūstītāju vienības štābs atradās Blunavu mājās Daugavas kreisajā krastā iepretim Ikšķilei. Nu radās jautājums, ko darīt ar mani. Viens krievu kapteinis teica, ka man vajadzēšot iet viņiem līdzī uz Rītaprūsiju. Es protestēju, teikdams, ka neesmu taču iesaukts dienestā. Beigu beigās krievi izdeva man dokumentu, ar kuru varēju atgriezties pie savējiem.

Nonācis pie Daugavas, gudroju, kā tikt pāri. Ieraudzīju netālu no krasta laivas, kurās sēdēja zaldāti un spridzināja ar granātām zivis. Pamāju tiem, lai piebrauc klāt, un izteicu savu vajadzību. Viņi bija ar mieru pārcelt, bet pret samaksu. Atdevu viņiem visu naudu, kas man bija (pārsvārā vācu markas), un tā tiku Daugavai pāri. Labajā krastā pa zemi villkās dažādi vadi, stieples. Tur bija mīnas. Uzmanīgi ejot, tomēr laimīgi nonācu līdz Rīgas–Daugavpils šosejai. Pacēlu roku, un tūlīt apstājās viena krievu karavīru automašīna, kas gāja uz Rīgu. Izrādījās, šie mani pazina pēc gaišās hūtes, ko bija ievērojuši izlūku štābā. Iebraucot pilsētā, pirmais viņu jautājums bija: *Kur te ir spirta brūzis?* Aizvedu krievu zaldātus līdz Čaka un Pērnavas ielas stūrim, kur arī tagad atrodas *Latvijas balzams*. Tur viņi droši vien aizgāja laupīt, bet es devos uz dzīvokli 2. slimnīcā. Nākamajā dienā dabūju mašīnu, kas mani aizveda līdz Vidrižiem, kur nonācu Langšās pie Elvīras un Māras.

Jāpiebilst, ka šo manas dzīves epizodi (kad sagūstīts sadarbojos ar krievu izlūkiem) ir mēģinājis aprakstīt padomju vēsturnieks, propagandists Jānis Dzintars. Viņa 1968. gadā Rīgā izdotajā grāmatā *Neredzamā fronte* divās rindkopās ir teikts, ka es esmu sniedzis padomju karaspēka pavēlniecībai ļoti vērtīgas ziņas. Ja ņem vērā to, cik maz informēti par vācu aizsardzību Rīgā bija uzbrūkošie krievi, tad tiešām var būt, ka manis dotā informācija viņiem kaut ko nozīmēja. Mana sadarbība ar krievu izlūkiem bija piespiedu kārtā (par ko Dzintars neminēja ne vārda), un tai bija viens mērķis – palikt dzīvam un atgriezties mājās. Varu tik piebilst, ka pret toreizējiem franču, amerikāņu un krievu pretiniekiem – vāciešiem man simpātiju bija vēl mazāk.

Pedagoga darbā

Nomainoties varai, mani no grāmatveža pienākumiem slimnīcā atbrīvoja. Arī Elvirai, kas vācu laikā pirms Māras piedzimšanas strādāja

poliklīnikas reģistratūrā, šeit darbu vairs nedeva. Tādējādi no slimnīcas dzīvokliša mums vajadzēja aiziet. Kāda laba paziņa vēl no slimnīcas kolēģēm, kurai bija sakari ar namu pārvaldēm, mums atrada lielu, grūti apkurināmu dzīvokli agrākajā Dānijas sūtniecības ēkā Pārdaugavā, Balložu ielā. To drīz apmainījām pret mazāku dzīvokli turpat netālu Bezdelīgu ielā 1, kur dzīvojam līdz pat šai dienai.

Laimīgā kārtā tajā pat 1944. gada rudenī Rīgā uz ielas satiku savu paziņu tāljūras kapteini Jēkabu Ozoliņu. Viņš bija ticis pie Kuģniecības mācību kursu kombināta organizēšanas. Te jāpaskaidro, ka tūlīt pēc vāciešu padzišanas jūrskola (tās ēka Kuģu ielā 25 bija sabombardēta) vēl atjaunota netika. Šajā kombinātā tad steidzīgā kārtā sāka apmācīt stūrmaņus, bocmaņus, matrožus, kurinātājus, mehāniķus – gandrīz visus jūras speciālistus, kas uz kuģiem bija ļoti pieprasīti. Vēlāk šī iestāde (tā atradās Kuģu ielā 15 – blakus tagadējai viesnīcai *Radisson SAS*) kļuva par tādu kā kvalifikācijas celšanas centru.

Pie kapteiņa Ozoliņa sāku strādāt 1944. gada novembrī. Ar šo laiku tad oficiāli sākās mans pedagoģiskais stāžs.

Atkal nepiemērots amatam

Darbā mācību kursu kombinātā pagāja vairāk nekā seši gadi, līdz 1951. gada martā mani no turienes izsvieda kā nepiemērotu savam amatam. Te jāpaskaidro, ka kopš 1947. gada, kad nomira šīs iestādes vadītājs tāljūras kapteinis Ozoliņš, es skaitījos viņa vietas izpildītājs. Šķita, ka ar toreizējās Kuģniecības priekšniekiem satieku labi. Tāpat no čekas nekad neslēpu, ka esmu bijušais Latvijas kara flotes virsnieks, Francijas Jūras kara akadēmijas absolvents. Tomēr bija jau aizdomīgi, ka, četrus gadus strādājot par Mācību kursu kombināta priekšnieka aizvietotāju, mani amatā tomēr neapstiprināja. Sīkāk aprakstot, 1951. gadā notikušā dzīves pavērsiena priekšvēsture bija šāda.

Kuģniecībā mans tiešais priekšnieks skaitījās kadru nodaļas vadītājs Hermanis Kononovs. Dokumentos viņš rakstīja, ka ir latvietis, un tiešām latviski runāja brīvi. Taču pēc profesijas biedrs Kononovs bija čekists. Tomēr domāju, ka viņš man uzticējās, jo savus darba pienākumus veicu kārtīgi, izpildīgi, nedzēru, turklāt pasniedzu arī mācību priekšmetus – jūras astronomiju, navigāciju u.c. Valsts eksāmenos kur-

santi parasti uzrādīja labas zināšanas, un man par to tika dažādas priekšniecības dāvanīgas (suvenīrs – enkurs ar ķēdi, galda pulkstenis misiņa ierāmējumā u.c.). Diezgan bieži Kononovs izsauca mani uz savu kabinetu, kad nācās izlemt kādu jautājumu par kadru sagatavošanu. Sevišķi svarīga mums abiem šī runāšana bija tad, kad vajadzēja sastādīt kombināta pusgada vai gada mācību plānus. Atceros, plānu veidlapas atsūtīja no Maskavas kā lielus papīra *palagus* ar jau iepriekš nodrukātām jūrnieku specialitātēm un citām neskaitāmām ailēm. Kad viss bija saskaņots un izlemts, *palagu* parakstīja Kononovs un pēc viņa prasības arī es. Tā katru reizi mans paraksts šādā veidā ceļoja uz Maskavu.

1950./51. gada ziemā pa visu Kuģniecību tika savākta grupa – kādi pieci latvieši, kurus, var teikt, piespieda iestāties tā sauktās marksisma-ļeņinisma universitātes vakara nodaļā. Starp *studentiem* bija tāljūras kapteinis Brašķis, Kuģniecības grāmatvedis Ozols, būvgrupas vadītājs Judzis un arī es. Jāpiebilst, ka vairākkārt mani spieduši iestāties komunistiskajā partijā, taču tam gan es nepadevos.

Kādu novakari, kad, kā parasti, pirms iešanas uz lekcijām mēs, *studenti*, sapulcējāmies Kuģniecības kadru daļas uzgaidāmajā telpā, iznāca Kononovs un teica, lai es pēc nodarbībām ieejot viņa kabinetā. Ierados tā ap pulksten deviņiem vakarā (Kononovs bieži strādāja vēl vakaros). Te kadru priekšnieks man ļoti delikāti paziņoja: *Mums būs jāšķiras...* Tas nozīmēja, ka mani atlaiž no darba. Netika nekas paskaidrots: kāpēc, kāda iemesla dēļ. Es to arī neprasīju. Visbeidzot sapratu, ka Kuģniecībā esmu nevēlama persona. Nodomāju pie sevis: paldies Dievam, ka nav jābrauc uz Urāliem vai aiz Polārā loka. Pēc manas pārliecības atlaišanas galvenais iemesls varēja būt akadēmijas diploms, ko biju ieguvis *Mežonīgajos Rietumos*. Kur nu padomju iekārtā, turklāt Staļina laikā šāds cilvēks varēja būt par mācību iestādes priekšnieku! Tas taču pēc padomju uzskatiem bija ārpriekš!

Paziņojumu par savu atlaišanu uztvēru aukstasinīgi. Pats pie sevis jutu, ka neuztraucos. Vienīgās bēdas, ka palieku bez darba. Mājās trīs bērni, sieva – invalīde ar vienu kāju. Kā dzīvot un iztikt, ja nebūs rubulīša?! Pa šo laiku mūsu ģimene bija kļuvusi vēl kuplāka – 1947. gadā piedzima dēls Kārlis.

Taču ar manu atlaišanu Kuģniecībā izcēlās zināms tracis. Kononovam nu vajadzēja atrast vīru, kas mani nomainītu. Izrādījās, ka tas nav vienkārši izdarāms. Pirmais tika izraudzīts krievs, pieredzējis kuģa

mehāniķis, ko sauca Andrejevs Jurijs Iljičs. Es viņu pazinu ļoti labi, jo speciālistu sagatavošanā tika piesaistīti arī strādājošie stūrmaņi un mehāniķi. Andrejevs tad, kad kuģis stāvēja ostā, gāja uz kombinātu lasīt lekcijas kurinātājiem un motoristiem. Pats par sevi saprotams, viņš bija partijas cilvēks. Bet te notika neparedzētais – šis priekšnieka amata kandidāts kategoriski atteicās pieņemt no manis mācību kursu kombināta vadību. Andrejevs pastāvēja uz to, ka, lūk, Legzdiņš savā vietā esot labs, turklāt ar augstāko jūras izglītību un neesot nekādas vajadzības viņu nomainīt. Zināms, viņš varēja atļauties tā spriest, jo pats kā speciālists tika augstu vērtēts. Bet tas jau bija gandrīz skandāls – partijas vīrs atsakās padoties partijas lēmumam (zināms, ne jau Centrālās komitejas, bet Kuģniecības vadības). Galu galā Kononovam nekas cits neatlika, kā meklēt citu kandidātu. To atrada tāljūras stūrmaņa Sizkova personā. Viņš bija ap 25–30 gadu jauns puisis. Ieradies kombinātā, tas uzrādīja savu rakstisko norīkojumu, ļoti, ļoti atvainojās un teica, ka viņš kā partijas biedrs nedrīkstot savai partijai runāt pretī. Vienkāršam armijas kājniekam esot jāklausa komandieru pavēles. Es Sizkovu sapratu.

Pēc kāda laika notikušo pārrunāju ar Andrejevu. Viņš patiešām manu atlaišanu pārdzīvoja vairāk nekā es pats. Arī ar Kononovu šķīrāmies tikpat kā draugi. Cenzdamies mīkstināt šo nežēlastībā krišanu, viņš izsniedza man ļoti labu raksturojumu, kā atlaišanas iemeslu uzrādot štatu samazināšanu. Satiekot Kuģniecības paziņas kā starp krieviem, tā latviešiem, galvenokārt visi uzskatīja, ka man nodarīta pārestība, un visādi centās izrādīt savu labvēlību. Tiesa, pāris atradās arī tādu, kas mani uz ielas vairs nepazina.

Toreiz izlēmu, ka marksisma-ļeņinisma universitāte man vairs nav jāapmeklē. Taču ar dažiem *studentiem* saglabājās ciešs kontakts. Sevišķi bieži satikos ar grāmatvedi Ozolu (viņš vēlāk no Kuģniecības aizgāja strādāt uz grāmatnīcu, kas atradās pretī viesnīcai *Rīga*, bijušajā Valtera un Rapas izdevniecībā). Ozols pie labas gribas varēja apskatīt seifā glabātos slepenos dokumentus. Viņš tad arī man pateica, kas vainīgs šajā atlaišanā no darba. Tie izrādījās minētie *palagi*, kurus mēs ar Kononovu dažreiz līdz pusnaktij sastādījām un kuri arī manis parakstīti tika sūtīti uz Maskavu. Vissavienības kuģniecības dižvīriem radās interese, kas tas Legzdiņš tāds ir. Kononovs gan vairākus gadus centās šajā sakarā neatbildēt. Tomēr reiz augstākajai priekšniecībai Legzdiņa paraksts pie kadru sagatavošanas plāniem apnīcis, un tie devuši konkrētu norīkojumu – mani atlaist no darba. Zināms, ka Kononovs to

slēpa. Tas arī ir vienīgais, ko viņa rīcībā uzskatu par negatīvu. Varēja taču skaidri un gaiši pateikt, kas par lietu!

Ne vienreiz vien padomju laikā, satiekoties ar kuģiniekiem, dabūju zināt, ka čeka sev nevēlamiem cilvēkiem ir atņēmusi vīzas un nekad par to nav runājusi atklātu valodu. Domā nu pats, kādēļ tas tiek darīts – viss tīts slepenībā. Labi, ka atradās tāds Ozols, kas man šo noslēpumu atklāja.

Paldies Dievam, bez darba nepaliku. Man palīdzēja Latvijas kara flotes laika paziņa – kādreizējais *Virsaīša* seržants Edgars Zālītis. Viņš Otrajā pasaules karā varonīgi cīnījās pie krieviem Volgas flotilē un nu strādāja par Zivrupniecības ministrijas Mangaļu jūrskolas direktoru. Nepagāja ne mēnesis, kad es jau biju kļuvis par šīs skolas skolotāju. Vispār jāatzīst, ka Edgaram Zālītim bija drosme pieņemt darbā ne vienu vien no bijušajiem Latvijas kara flotes kolēģiem. Tā par mācību daļas vadītāju Mangaļos strādāja Krastiņš – ļoti godīgs, kārtīgs vīrs, agrākais virsniekvietnieks uz viena no mīnu kuģiem. Jūras praksi šeit pasniedza Majors – agrākais *Virsaīša* radiotelegrāfists, kurš pēc demobilizēšanās pabeidza gan Krišjāņa Valdemāra jūrskolu, gan Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti. Arī skolas lietvedībā ar Zālīša labvēlību tika bijušais Zemūdeņu divizona grāmatvedis Vidzirkste.

Līdztekus darbam Mangaļos sāku pasniegt stundas arī 9. arodskolā, kurā ilgāku laiku gatavoja kuģu speciālistus. Par stundu pasniedzēju paliku arī Mācību kursu kombinātā. Tātad strādāju trīs darbos.

Bet par toreizējām čekistu patvaļībām pret jurniekiem man vēl ir šāds stāsts.

Ebrejam ceļš uz jūru slēgts

Vēl kā mācību kursu kombināta priekšnieka vietniekam man nācās piedalīties tā sauktajās mandātu komisijās. Kaut arī Kuģniecībā ļoti trūka kadru, kursus kuru katru no ielas neuzņēma. Sevišķi lielu kontroli nācās izjust svešautiešiem, t.i., tiem, kuri nebija krievi. Parasti mandātu komisija, sevišķi Kononovs, izskatīja katra reflektanta dokumentus – autobiogrāfiju, ģimenes sastāvu: tēvu, māti, brāļus, māsas (kur strādā, ko dara). Pēc tam ar katru no šiem kandidātiem runāja individuāli. Reiz kombinātā dokumentus iesniedza kāds ebreju jauneklis. Neatceros viņa uzvārdu, bet dokumentos tautība bija norādīta. Jau

iepriekš Kononovs komisijai pateica: *Kas žīds par jūrnieku! Nekur neviens žīds jūrā nav gājis. Šis puisis ir vēl jauns, padsmitnieks, un diez vai viņam nav citi mērķi – tikt uz kuģa un tad ārzemju ostā aizlaisties.* Tātad kandidātu vajadzēja noraidīt. Ļoti iespējams, ka šāda attieksme nebija tieši Kononova personīgā gudrība, bet gan čekas nostāja. Tā sarunā ar ebreju puisi tika izdomāti dažādi argumenti, kamdēļ viņam uz kuģiem nav ko nākt un kamdēļ tam būtu daudz lielākas izredzes, strādājot krastā. Nācās ļoti grūti puisim to ieskaidrot. Patiesību sakot, to nevarēja izdarīt, jo jauneklis taču runāja atklātu valodu, bet čekas paņēmienos nebija teikt patiesību. Reflektants aizgāja ļoti sarūgtināts.

Otrs šāds gadījums manā pieredzē bija ar ebreju tautības stūrmani Eidelmani. Viņš jau Latvijas laikā bija beidzis Krišjāņa Valdemāra jūrskolu un kā stūrmanis gājis jūrā. Īsi pirms Otrā pasaules kara Eidelmanis ar kuģi, kas veda labības kravu, nonāca Vācijā, kur viņš kopā ar visu komandu tika internēts. Kaut arī Vācijā pret ebrejiem notika nežēlīgas represijas, Eidelmanis, pēc ārējā izskata tipisks savas tautības pārstāvis, palika neskarts. Beidzoties karam, viņš atgriezās Latvijā sveiks un vesels. Tā nu tas ieradās Kuģniecībā un prasīja darbu, ko viņam arī iedeва. Kas par darbu? Kapteiņa vieta uz kāda 40–50 tonnu vācu trofeju kuģīša, drīzāk ātrlaivas, ko bija nolemts atjaunot. Pildot šos pienākumus, Eidelmanis dzīvoja Rīgā un būtībā strādāja ostā. Tā sagadījās, ka 1951. gadā reizē ar mani atlaida arī viņu. Eidelmanis ļoti uztraucās par šo Kuģniecības priekšnieku izdarību, bija pilnīgā sašutumā un neizpratnē. Tik tiešām, tika atlaists cilvēks, kura tautība ir stāvējusi pie padomju valsts nodibināšanas šūpuļa! Nezinu, vai Eidelmanis kaut kur augstāk meklēja patiesību vai ne, bet no tā nekas nemainījās. Kā varēja ebrejs, būdams Hitlera valdīšanas laikā Vācijā, palikt dzīvs? Tas bija jautājums, uz kuru varēja atbildēt tikai čeka. Un atbildēja arī – atlaida no darba Kuģniecībā.

Tā mēs abi kļuvām bēdu brāļi – ar paunu mugurā, un brīvs ceļš varen plašā zemē dzimtā. Zināms, bez darba nepalika arī Eidelmanis, tomēr vīram, kurš visu mūžu gājis jūrā, tas bija milzīgs soda sitiens. Viņš faktiski bija ļoti spējīgs stūrmanis. Turklāt runāja vairākās valodās: itāļu, angļu, daļēji franču, krievu un, pats par sevi saprotams, – arī latviski ļoti labi.

Vēlos par Eidelmani pastāstīt līdz galam. Pēc atlaišanas no Kuģniecības mēs kā veci paziņas satikāmies 9. arodskolā. Eidelmanis te

sekmīgi strādāja gan par grupas meistarū, gan par stundu pasniedzēju. Kad Staļins nomira, izmantojot komunistu varas pavājināšanos, Eidelmanis atgriezās Kuģniecībā un tika jau uz īsta kuģa par stūrmani. Vēlāk viņš strādāja par kapteini uz motorkuģa *Sēna*, kas uzturēja regulāru satiksmi starp Havru Francijā un Latvijas ostām.

Septiņdesmitajos gados Padomju Savienībā ievērojami pieauga ebreju emigrācija uz Izraēlu. Aizbraukt bija nodomājis arī Eidelmanis. Tāpēc steidzīgā kārtā viņš no Kuģniecības atkal tika atlaists. Satikāties kapos. Ja nemaldos, Latvijas laika tāljūras kapteiņa Treija bērēs. Apjautājamies, kas ko dara un kā iet. Eidelmanis teica, ka esot malā, strādājot, cik atceros, kādā ateljē. Uz kuģa esot bijis ļoti grūti satikt ar cilvēkiem. Par to, ka ir iesniedzis ziņojumu izceļošanai, neko neteica.

Tolaik es piestrādāju arī Zivṛūpniecības tehniskajā skolā, kas atradās Dzirnau ielā. Kādu dienu mācību stundas laikā dežurants palūdzā, lai es iznākot ārā no klases, jo, lūk, viens vīrs gribot ar mani runāt. Atvainojos skolēniem un ieraudzīju, ka koridorā stāv Eidelmanis. Esot nopietni jāaprunājas. Teicu, ka pēc stundas būšu brīvs. Viņš mani gaidīja. Iegājām tukšā klasē, kur mūs neviens netraucēja. Eidelmaņa stāsts īsumā bija šāds. Viņš gribot emigrēt uz Izraēlu. Pagaidām čeka nelaižot, bet esot pārliecināts, ka pēc kāda laika tomēr tikšot, jo tur jau atrodoties, cik atceros, viņa sieva, meita un znots. Aizbraucis uz Izraēlu, Eidelmanis domājot strādāt uz kuģiem – vai es šajā sakarā nevarot viņam palīdzēt atsvaizdināt zināšanas jūras astronomijā un navigācijā. Pēc ilgākas apspriedes apņēmos lūgumu izpildīt. Līdzīgi jau biju palīdzējis vairākiem Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolventiem, kuru diplomus okupantu iekārtā dažkārt neatzina. Taču norunājām, ka vispirms viņš iepazīsies ar manu grāmatu *Navigācija*, kas iznāca 1972. gadā. Iedevu viņam abas izdevuma daļas no personiskās bibliotēkas, tāpat uz goda vārda.

Gaidīju gadu un vairāk. Eidelmanis neparādījās un nezvanīja. Sāku nervozēt – grāmatas taču bija ar atzīmi *tikai dienesta vajadzībām*. Tās atradās stingrā uzskaitē. Man kā darba autoram pienācās desmit bezmaksas eksemplāri, taču biju parakstījis par to saņemšanu īpašā dokumentā, kur tika pierēģistrēti visu šo grāmatu numuri. Zināju, kur Avotu ielā Eidelmanis dzīvoja, un gāju viņu meklēt. Neviena nebija mājās. Varbūt jau aizbraucis?! Un ja uz robežas bagāžā atrod manu *Navigāciju*?! Tās īpašnieku pēc numuriem atklāt taču vienkārša lieta!

Apjautājos par Eidelmani vēl citiem jūrniekiem. Ziņas bija neskaidras. Gāju uz viņa dzīvokli vēlreiz un atstāju zīmīti, kurā lūdzu atpakaļ savas grāmatas. Tā pēc dažām dienām skolā tika atnesta mana *Navigācija*. Pašu Eidelmani gan vairs nesatiku. Vēlāk caur paziņām noskaidroju, ka viņš izceļojis. Laimīgu ceļu un dzīvi viņam Izraēlā! Viņš bija gudrs cilvēks.

Enkurs driskās

Atceroties to, kā pēc čekistu *sietā* daudzi latvieši, kā arī citu mazākumtautību jūrnieki netika laisti jūrā, prātā nāk gadījums no piecdesmito gadu sākuma. Reiz uzņēmīgais Mangaļu jūrskolas direktors Zālītis izkārtāja, ka viņa vadītā iestāde dabūja vienu Vācijā būvētu vidējo zvejas traleri (Padomju Savienība pēckara reparācijās saņēma no Vācijas arī kuģus). Taču, lai uz tralera varētu notikt audzēkņu apmācība, tā telpas vajadzēja attiecīgi pielāgot. Tika nokārtots, ka šo pārbūvi veiks Klaipēdas kuģu remonta rūpnīcā. Tā kuģim nācās iet no Rīgas uz Klaipēdu. Arī es kā jūrskolas skolotājs kopā ar desmit, piecpadsmit kursantiem biju uz šī kuģa. Turpceļā aizgājām labi, arī pārbūves darbi veicās normāli, taču, kad vajadzēja nākt atpakaļ uz Rīgu, čeka no jauna pārbaudīja visas kuģa rullī ietvertās personas. Tad atklājās, ka mani un vēl vienu otru vīru jūrā nedrīkstot laist – jābrauc uz Rīgu ar vilcienu. Vadoties pēc poļitruka ieskatiem, komanda tika atjaunota ar maz pieredzējušiem jūrniekiem, pats Zālītis iecelts par kapteini. Tā nu viņi sāka vest kuģi mājās. Taču, izejot no Klaipēdas ostas, atklājās, ka traleris nekādi nevar uzņemt gaitu. Spēcīgais dzinējs darbojās ar pilnu jaudu, bet paredzētā ātruma kā nebija, tā nebija. Vai tiešām, pārbūvi veicot, kaut kas kuģim tika sabojāts?! Beidzot pie Ventspils, kad bija jau noiets vairāk nekā pusceļš, komandā kāds aptika, ka nav pamanīta vaļā palaistā enkura ķēde. Visu laiku enkurs bija vilcis pa grunti, nodilis līdz plānām sloksnītēm un, protams, bremzējis kuģa gaitu.

Vispār Zālītim it kā bija Liepājas jūrskolas tālējūras kapteiņa diploms, taču, cik es zinu, viņš šo izglītības dokumentu dabūja ar kaut kādiem *šmuguljiem*. Vēlāk uz šī pamata kāds atkodīgs poļitruks, ko direktors no jūrskolas bija dabūjis prom, Zālīti no amata *noēda*. Pie viņa grēkiem tika pieskaitīta arī Latvijas kara flotes jūrnieku pieņemšana darbā. Tomēr jūrskolā mūs atstāja arī pēc Zālīša noņemšanas.

Starp citu, reiz septiņdesmitajos gados Zālītis stāstīja, ka viņš ir Rīgā ticis ar izsūtīto, no Kazahijas īslaicīgā atvaļinājumā atbraukušo admirāli Spādi. Taču šajā ziņā Zālītim nevarēja ticēt. Tas daudzkārt varēja stāstīt pilnīgus pekstiņus. Šādus runas paņēmienus viņš, ļoti iespējams, iemantoja no komunistiem, taču lietoja tos bez ļauna nodoma.

Par sevi jāpiebilst, ka šis pārgājiens no Rīgas uz Klaipēdu bija manā jūrnieka praksē pēdējais. Visus pārejos okupācijas gadus čeka man, tāpat kā daudziem latviešu vīriem, Baltijas jūrā iet neļāva. Reiz, kad vēlējos nokļūt Liepājā (vienu laiku, lai iebrauktu šajā pilsētā, bija vajadzīga īpaša čekas atļauja) uz tuvinieka bērēm, mani nelaida. Pat šādā gadījumā ne.

Mans franču diploms

Strādājot Kuģniecības mācību kursu kombinātā, neradās jautājums par manu izglītību. Apmaksu par skolotāja darbu šeit saņēma pēc stundu likmes. Toties Mangaļu jūrskolā skolotājus tarifēja pēc izglītības un pedagoģiskā stāža. Nu bija no svara mans augstskolas diploms. Šajā sakarā Padomju Savienībā tika izdots veco un ārzemju augstskolu saraksts, kurā arī Francijas Jūras kara akadēmija tika pielīdzināta padomju mācību iestādei, kas dod augstāko izglītību. Tā es pēc neilgām pārdomām un šaubām aiznesu savu diplomu Mangaļu jūrskolas vadībai un tiku iegrāmatots kā pasniedzējs ar augstāko izglītību. Nolēmu riskēt, jo alga speciālistam ar augstāko izglītību iznāca gandrīz vai uz pusi lielāka, bet es taču ģimenē biju viens pats pelnītājs. Tādējādi mans franču diploms sāka glabāties skolas grāmatvedībā.

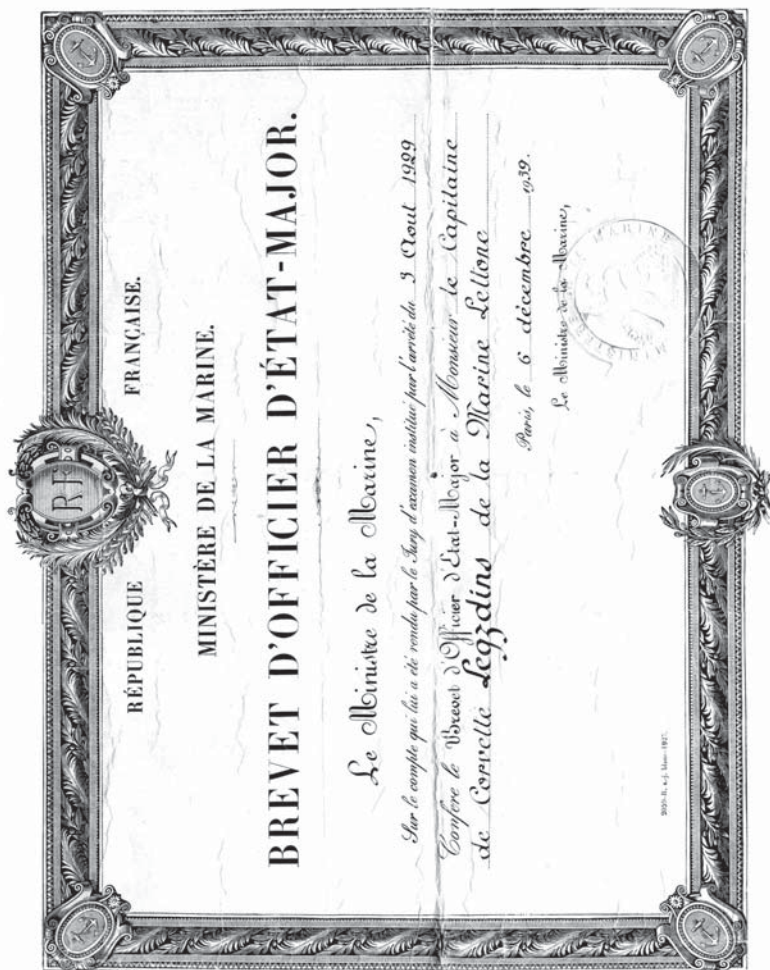
Savus mācību priekšmetus (jūras astronomiju, navigāciju, jūras starptautisko signālu sistēmu) sāku pasniegt arī krievu grupās. Ar valodu, cik jutu, klausītāji bija apmierināti. Bet te kādu dienu atbrauca no Maskavas revīzijas komisija. Tās uzdevums, kā runāja skolotāju istabā, bija finanšu pārbaude. Zināms, nelikāmiem traucēties, jo nopratām, ka šajā ziņā Zālītim visam vajadzēja būt kārtībā un no komisijas puses nekādi iebildumi nebija gaidāmi. Bet te pēkšņi mācību daļas vadītājs Krasņiņš mani izsauca no stundas. Esot jāiet uz grāmatvedību. Iegāju un redzēju, ka četri sveši cilvēki, tāad revīzijas komisija, sēž pie atsevišķa galda un sarunājas. Grāmatvedis rādīja ar roku, lai dodos viņiem klāt.

Piegājis ieraudzīju, ka vienam no maskaviešiem rokās bija mans Francijas Jūras kara akadēmijas diploms. Tātad skaidrs, kāpēc mani izsauca no stundas. Viens no revizoriem noprāsīja, vai es esot šī diploma īpašnieks, uz ko atbildēju piekritoši. Neviļus iešāvās prātā doma: ja kaut kas nav kārtībā, ja diplomu neatzīst, tad – sveiki naudai, kuru esmu jau saņēmis un vēl varētu saņemt. Tomēr šis vīrs izskatījās ļoti laipns, un arī pārējie revidenti nelikās ļauni noskaņoti. Uzdeva vēl dažus jautājumus par diplomu, jo neviens no viņiem, cik varēja manīt, franciski nesaprata. Tad komisijas locekļi kaut ko savstarpēji sprieda, un beidzot viens no viņiem, liekas, priekšsēdētājs, laipni man paskaidroja, ka diplomu atzīst, taču ieteic tam noņemt notariālu norakstu, kuru tad nodot grāmatvedībā. Ar diploma oriģinālu varot visādi gadīties, tāpēc lai to glabājat pie sevis.

Nu, ko! Ņēmu diplomu un nākamajā dienā devos pie notāra (cik atceros, adrese bija Alunāna ielā Rīgas centrā). Viņš apskatīja dokumentu, šo to vēl noprāsīja un tad teica, ka diploma norakstu apstiprināt nevarot. Tas esot vispirms *jālegalizē* un tad jāpārtulko. Nesaprašanu man izraisīja vārds *jālegalizē*. Notārs paskaidroja, ko tas nozīmē: diploms jāšūta uz Franciju iestādei, kas to izdevusi. Tā savukārt rakstiski apstiprināšot, ka dokuments ir patiess. Paskaidroja arī, ka visu šo operāciju varot veikt Latvijas PSR Ārlietu ministrija. Tā atrodoties Ministru padomes ēkā, ieeja no Elizabetes ielas.

Devos uz norādīto vietu. Uzkāpu otrajā stāvā. Pie kādām durvīm tiešām bija rakstīts: *Ārlietu ministrija*. Iegāju. Divas istabas, pie rakstāmgaldiem sēdēja divas sievietes un vīrietis. Vismaz pēc izskata visi trīs atgādināja ebrejus, un visi runāja skaidrā latviešu valodā. Griezās pie vīrieša. Izstāstīju iemeslu, kāpēc esmu nācis. Viņš paņēma manu diplomu, apskatīja, uzdeva dažus jautājumus un tad teica, ka Ārlietu ministrija lietu varot nokārtot. Šim nolūkam gan diploms esot jāatstāj tepat. To tad sūtišot uz Franciju jau minētajai legalizēšanai. Vispirms, protams, sūtišana būšot uz Maskavu un tikai tad tālāk.

Šis moments manā skatījumā bija ļoti bīstams. Ja nu diploms iet zudumā, ja man to vairs neatdod? Šādas domas vēl vairāk pastiprināja savādā situācija. Kas tā par Latvijas PSR Ārlietu ministriju? Savā laikā taču Latvijas Ārlietu ministrijā biju kārtojis darīšanas vairākkārt. Tas bija pavisam kas cits. Vajadzēja izšķirties. Ierēdņi, cik skatījos, manu klusēšanu ievēroja un varbūt arī saprata. Pēc dažām minūtēm tomēr izlēmu diplomu atstāt. Galvenais arguments bija nauda, kuru man nāktos

Mans augstākais izglītības dokuments, ko saņēmu pa
diplomātisko pastu 1939. gada decembrī. Francijas Republikas
Jūras kara flotes ministrijas ģenerālštāba virsnieka diploms

paspēlēt, ja neielastos šajā afērā. Tūlīt arī teicu, ka par diploma nodošanu Ārlietu ministrijā man nepieciešama oficiāla rakstiska liecība, jo, lūk, citādi jūrskolas grāmatvedībā iztrūks pagaidu dokumenta par manu izglītību.

Ierēdnis, iespējams, pats ārlietu ministrs, tam piekrita, un viena no darbiniecēm turpat uz vietas šādu izziņu uzrakstīja. Vīrietis dokumentu parakstīja, uzlika zīmogu un teica, ka par diploma legalizēšanu man tiks paziņots.

Iznācu uz ielas un domīgs devos uz mājām. Šaubas nospieda līdz pēdējam. Biju satriekts. Vēlreiz lietu pārdomāju un sāku nomierināties – varbūt viss tomēr būs labi.

Turpināju strādāt jūrskolā. Ārlietu ministrijas izdoto dokumentu grāmatvedībā neņēma. Teica, ka ticot manam stāstījumam. Darba steigā pagāja viena nedēļa, otra, viens mēnesis, otrs, un jau pusgads. No ministrijas ne ziņas, ne miņas. Nenocietos un aizgāju turp. Ierēdņi mierināja, ka viss būšot kārtībā. No šīs sarunas pagāja apmēram desmit dienas, kad saņēmu paziņojumu, ka jāiemaksā bankā pieci rubļi. Visbeidzot pēc divām nedēļām (pats gandrīz vai tam neticēju) pret parakstu saņēmu savu diplomu, kas nu skaitījās legalizēts. Tagad atlika dabūt tulkojumu krievu valodā un to notariāli apstiprināt. Par latvisko tulkojumu nevarēja būt ne runas, jo visa dokumentācija jūras mācību iestādēs bija krieviski.

Notārs ieteica griezties pie kāda tulka. Viņa izrakstītajā zīmītē norādītā adrese bija kāds dzīvoklis turpat netālu no Alunāna ielas. Piekļāvēju. Durvis atvēra nelaipna sieviete, kura, šķiet, latviski nesaprata. Nedomāju, ka tā varētu būt vajadzīgā persona, un, iegājis istabā, lūdzu pēc tulka. Taču izrādījās, ka šī sieviete arī ir notāra ieteiktais tulks, ko biju meklējis. Sākās saruna. Man piedāvāja apsēsties. Attinu diplomu (pēc savas formas tas ir liels, nēsājams sarullēts). Tulkotāja dokumentu rūpīgi apskatīja. Tad apskatīja mani – jo sevišķi rūpīgi un teica, ka nevarot diplomu pārtulkot. Tur lielākoties esot speciālie jūras termini, ko viņa nesaprotot. Par šādu iznākumu biju ļoti sašauts. Pēc īsas apdomāšanās nācu ar priekšlikumu, ka diplomu tulkošu es, bet oficiālā tulkotāja tam dos savu parakstu. Tā arī sarunājām. Turpat istabā, sēžot pie galda, ķēros pie darba. Galu galā tulkotāja tekstu pārrakstīja uz mašīnas, un lieta bija darīta. Nu ar lepnuma sajūtu devos pie notāra, viņa prasības beidzot bija apmierinātas.

Jāsaka gan, ka bez Francijas Jūras kara akadēmijas diploma man ir vēl viens franču diploms, ko 1936. gadā ieguvu pēc apmācībām Tulonas torpēdvirsnieku skolā. Abu dokumentu oriģinālus ilgu gadu turēju mājās, satītus rullīšos. Tomēr šāds glabāšanas veids nav visai izdevīgs – ne kur nolikt, ne kur iebāzt. Sevišķi jau akadēmijas diploms pēc sūtīšanas uz Maskavu, Parīzi un atpakaļ bija diezgan apburzīts. Tā nolēmu abus šos dokumentus ierāmēt un iestiklot. Uzzināju, ka Stučkas (tagad atkal Tērbatas) ielā ir darbnīca, kas šādus darbus veic labā kvalitātē. Pieņēměja krieviete diplomus apskatīja, likās, pat pabrīnījās. Sarunājām, kā rāmēt un pēc cik dienām pasūtījums būs izpildīts. Samaksāju prasītos rubļus, saņēmu kvīti un devos prom. Kad pienāca noteiktais laiks (cik atceros, tās bija 10 dienas), devos pēc saviem ierāmētajiem diplomiem. Tā pati pieņēměja ar manām kvītīm iegāja blakus istabā. Stāvēju un gaidīju, pēc manām domām, neparasti ilgi. Beidzot sieviete iznāca, bet manu diplomu tai rokās nebija. Viņa sāka pētīt kvīti, pieņemšanas grāmatu, pārjautāja, kad un kā pasūtījums veikts. Galu galā mani uzaicināja ieiet blakus telpā, lai starp gataviem un pusgataviem darbiem daudzajos plauktos meklēju savu mantu. Skatījāmies, krāmējām, bet manu diplomu kā nebija, tā nebija. Jutos ļoti pārsteigts un uztraukts. Ja nu piepeši tie pazuduši, kāds nozadzis vai citādi aizvazājis?! Ko tad es darīšu?! Meklēju pa plauktiem vēl un vēl. Uztraukums palielinājās. Nervozēja pieņēměja, nervozēju es. Tad pieņēměja izgāja blakus telpā un sameklēja apkopēju. Iesauca to, un sākam iztaujāt, vai viņa nav redzējusi aizdomīgus rullīšus. Arī apkopēja iesaistījās meklēšanā. Telpā stāvēja veca kumode, kādas agrāk mēdza būt uz laukiem. Viņa sāka vandīties tur. Un, lūk, pašā apakšējā kumodes atvilktnē apkopēja atrada manus diplomus. Izklīda nejēdzīgās domas par zādzību, un pieņēměja atdzīvojās. Tūdaļ pat darbnīcā diviem vīriem viņa lika pārtraukt visus darbus un ķerties pie mana pasūtījuma. Pēc pusstundas viss bija kārtībā. Pasitis diplomus padusē, gāju mājās.

Ar stingrību un kārtību

Par navigācijas, jūras astronomijas un starptautisko kuģošanas noteikumu pasniedzēju esmu nostrādājis 25 gadus. Atnākdams uz Mangaļu jūrskolu, es nokārtoju, ka ikvienam skolniekam tika izgatavots speciāls galds. Tas bija augstāks nekā parastie skolas soli – līdzīgs stūrmaņa

galdam uz kuģa. Tur varēja ērti izvietot kartes, mācību grāmatas, stūrmaņa lineālu, transportieri un citus nepieciešamos instrumentus. Kad noskanēja zvans, es pakavējos divas trīs minūtes un tad gāju klasē. Pie durvīm mani sagaidīja dežurants, kuram bija jāziņo – tik un tik skolnieki ir, tik un tik trūkst, tāda un tāda klasē nav. Reizēm kāds nosebojās un nu gribēja tikt uz savu vietu. Tas bija aizliegts. Vajadzēja prasīt atļauju. Dažkārt es to nedevu, un kavētājs pie durvīm nostāvēja vai pusstundu. Ja kāds bija smagāk nogrēkojies, tad tas skrēja soda aplūš ap skolu.

Apsēdies pie sava lielā, arī speciāli pasūtītā stūrmaņa galda, es, uz ātru roku pārskatīdams solus, pārbaudīju klātesošo skolnieku skaitu un atzīmēju žurnālā trūkstošos. Ja atklājās, ka dežurants kaut ko bija pateicis nepareizi, viņam nākamajā dienā vajadzēja dežurēt atkal. Tā disciplīna iegājās *prīmā* – klasē neviens nepīkstēja.

Reiz (tas gan nebija Mangaļos, bet Rīgas 9. arodskolā) es sajaucu zvanus un iegāju klasē nevis savā stundā, bet iepriekšējās stundas beigās. Atvēris durvis, ieraudzīju šādu skatu: skolotājs (viņš mācīja zivju pārstrādes tehnoloģiju) sēž savā krēslā. Viens no skolniekiem ir ar galvu uz leju. Pārējie viņu tur aiz kājām un krata. Kas tad tas tāds galu galā! Izrādījās, ka skolnieki darīja, kas viņiem patīk. Protams, tie puikas jau var būt traki! Manās stundās tā nekad nenotika.

Visos manis pasniegtajos priekšmetos bija jākārt valsts eksāmeni, ar nesekmīgām semestra atzīmēm tos kārtot nemaz neļāva. Tāpēc mācības ritēja ļoti nopietni. Tā, piemēram, jūras astronomijā ir kādas piecdesmit sfēriskās trigonometrijas formulas, kuras stūrmanim ir jāprot pielietot (sešas no tām jāzina no galvas). Stunda, kā parasti, sākās ar iepriekšējās vielas atprasīšanu. Izsaucu kādus piecus kursantus. Nolicu rindā pie tāfeles. Prasīju pirmajam 6. formulu. Sēdies – divi! Prasīju nākamajam – tas pats. Trešais atbildēja, kā pienākas, – tam piecnieks. Vispār šajos pamatjautājumos es neliku citas atzīmes kā *teicami* un *vāji*. Bieži uzdevu arī tā saucamos piecminūšu kontroldarbus, kad skolniekam ļoti ātri, kā tas arī mēdz būt jūrā, vajadzēja labot kuģa kursu. Katrs sēdēja pie sava galda, tāpēc jebkāda slepena signalizācija un norakstīšana nebija iespējama – vajadzēja vien mācīties.

Vēl varētu piebilst par diezgan drakoniskajām prasībām attiecībā uz mājas darbu burtnīcām. Tās bija divas. Parasti viena burtnīca izpildītā darba labošanai atradās pie manis, otra – kārtējā uzdevuma veikšanai

– pie skolnieka. Kad ienācu klasē, burtnīcām ar izpildīto mājas darbu jau vajadzēja būt noliktām uz skolotāja galda stūra (dežuranta pienākums). Ja kāds uzdoto nebija paveicis, tad tas vēl varēja paspēt vakarā atnest man burtnīcu uz mājām Bezdelīgu ielā.* Ja arī tas netika izdarīts, tad liku divnieku, ko žurnālā apvilku ar aplīti, tā saucamais divnieks iluminatorā. Ja kādam bija kaut viena šāda atzīme, tad, protams, ceturksnī nekādā gadījumā tas nevarēja dabūt vairāk par trīs. Skolēnu atbiruma mūsu skolā tikpat kā nebija. Reiz gan manu neizpildīto prasību dēļ vajadzēja atskaitīt vienu krievu puisi. Un gadījās, ka izlaiduma vakarā, tūlīt pēc svinīgās daļas, es viņu satiku pie Lašu ielas autobusa pieturas, kur tas parādījās kopā ar diezgan agresīvi noskaņotu, iedzērušu kompāniju. Mani ieraudzījis, atskaitītais kursants ņēmās apgalvot, ka esmu bijis tam labs skolotājs, un, kopā ar draugiem saudzīgi pacēlis mani uz rokām, sāka urrāt. Cik atceros, vēlāk šis puisis mācības atsāka un kļuva par jurnieku.

Vispār skolnieku man ir bijis tūkstošiem – gan latvieši, gan krievi. No viņiem kā izcilākos varētu nosaukt tāljūras kapteiņus Imantu Vikmani, Gunāru Zaksu, Andreju Brencsonu, Hariju Līdaku un Eduardu Delveri.

Līdzīgi kā skolā, stingra disciplīna bija arī ģimenē. Trijos darbos strādādams, mājās parasti nācu vēlu – pēc pulksten deviņiem vakarā. Bērni jau gulēja. Taču, ja kādam kas skolai nebija kārtībā, tas dabūja celties augšā. Vispār gan abas meitas, gan dēls mācījās labi. Tiesa, Kārlim pirmajā klasē ļoti negribējās iet uz skolu.

Ģimenei liels atspazds bija tas, ka man izdevās uzrakstīt un izdot mācību grāmatu navigācijā. Lai to dabūtu gatavu, strādāju brīvdienās un dažkārt arī naktīs. Par honorāru toreiz nopirkām automašīnu *Volga*. Tad visi kopā varējām ceļot pie lauku radiem, apskatīt Latviju.

* Parasti šīs burtnīcas pieņēmusi Elvīras kundze. – Red. pieb.

Atjaunojot Latviju

Attēlā iepriekš: ar kara jūrniekiem – Jūras spēku pirmā karakuģa
karoga pacelšanas ceremonija

Piezīmes, komentāri par notikumiem pēc neatkarības atjaunošanas

Grāmatas beidzamā nodaļa atšķirībā no dzīvesstāsta ir tapusi, balstoties uz Hugo Legzdiņa piezīmēm neatkarību atguvušajā Latvijā. Šajā laikā viņš ir piedalījies un, neskatoties uz savu ļoti cienījamo vecumu, turpina piedalīties sabiedriskos pasākumos. Hugo Legzdiņš nebija domājis šīs piezīmes publicēt. Viņš vienkārši pierakstīja savus vērojumus.

Karoga pacelšana uz pirmā karakuģa 1992. gada 12. aprīlī Liepājā

Tas bija ļoti liels, svinīgs notikums ne tikai mūsu Jūras spēkiem, bet arī visai atjaunotajai valstij. Latvija taču ir ievērojama jūras valsts – ar savu 500 kilometru garo jūras robežu un ostām. Ielūgumus mēs ar *Roma* galveno mehāniķi Rūdolfu Griguli saņēmām savlaicīgi. Braukšanai uz Liepāju mums bija paredzētas vietas busiņā kopā ar avīžu korespondentiem un fotogrāfiem.

Laiks todien gadījās lietains un vēss. Karakuģis *Sams* (pārbūvēts zvejas inspekcijas kuģis) stāvēja pietauvots pilsētas kanālā apmēram 50 metrus no tilta Vecliepājas pusē. Tur mūsu autobusu sagaidīja jūras kapteinis Zeibots. Grigulis pievienoja kātam savu personīgo kara flotes karogu. Šī bija otrā reize, kad to lietojām (pirmoreiz – admirāļa Spādes pārapbedīšanā). Devāmies lēnām uz trapa pusi. Par spīti sliktajam laikam, kanāla malā bija sanākuši daudzi liepājnieki. Ieradās arī mācītājs un Bruņoto spēku komandieris pulkvedis Dainis Turlais, aizsardzības ministra vietnieks Valdis Pavlovskis. Mēs ar Griguli, kurš turēja atritināto karogu, stāvējām tuvu kuģīša virsbūvei. Ceremonija bija labi izdomāta. Četri jūrnieki, stāvēdami ar skatu uz kuģa priekšgalu, turēja karogu katrs pie sava stūra. Labi runāja mācītājs, kurš karogu iesvētīja, kā arī pilsētas galva un Zeibots. Pēdējais teica: *Lai arī kara flote ir ļoti pieticīga, tai ir cerības uz labu izaugsmi*. Mēs ar Griguli piegājām pie

jaunā karoga un to noskūpstījām. Orķestrim spēlējot valsts himnu, karogs lēni tika pacelts savā vietā flagštoka kuģa pakaļgalā.

Arī man deva vārdu. Panācu soli uz kuģa borta pusi, pagriežos pret krastā stāvošajiem liepājniekiem un izteicu savu prieku par to, ka pirms piecdesmit diviem gadiem ar varu un kaunu nolaistais karogs atkal ir pacelts. Ar roku vēl parādīju uz vietu (tikai kādus 30 metrus no *Sama* uz jūras pusi), kur 1940. gada jūnijā stāvēja *Ronis*, kad tas tika arestēts.

Himnas spēlēšanas laikā jutu, ka dziedāja līdzīgi tikai dažī, nedziedāja arī ierindā nostādītie kara jūrnieki. Tad es aizgāju līdz ierindai un teicu: *Vai tad jums nav himna jādzied!?* Zināms, atbildes nebija. Ļoti bēdīgs izskatījās jūrnieku tērps – parastais raibais dungriņš. Sevišķi nepiemērots tas bija svētkos.

Uz mirkli *Sama* komandieris uzaicināja ieiet kuģa salonā. Tur pāris vārdu pārmiju ar ministra vietnieku Pavlovski. Aptuveni pēc 10 minūtēm cēlāmies, gājām malā, lai dotos uz jūrskolu, kur bija paredzēta kafija. Šeit man un Grigulim norādīja vietas pie galdiņa, kur sēdēja pulkvedis Turlais un viņa pavadoņi no Rīgas. Runājām par to, ka priekšā ļoti liels darbs, lai pilnīgi no jauna radītu kara floti. Bruņoto spēku komandieris bija formā ar zīmotnēm, tāpēc uzrunāju viņu par ģenerāli. Turlais aizrādīja, ka esot pulkvedis. Zināms, es to neņēmu vērā, jo Latvijas armijas ģenerāļa zīmotnes nevaru pazemināt. Palikām katrs pie saviem uzskatiem.

Te jāpiebilst, ka, atjaunojot Latvijas Bruņotos spēkus, protams, tika apstiprinātas karavīru dienesta pakāpju formas un atšķirības zīmes. Iznāca, ka Aizsardzības ministrija bez konsultēšanās ar vecajiem virsniekiem sauszemes spēkos ieviesa tādu pasaulē pieņemtu virsnieku militāro pakāpi, kādas savulaik Latvijas armijā nebija, proti – majors. Tālāk atšķirība tika ieviesta arī formās. Ja vecās Latvijas armijas pulkvedim uz zīmotnēm bija divi rombi, tad atjaunotās Latvijas – trīs. Trīs zīmotnes – tā jau ir vecās Latvijas ģenerāļa atšķirības zīme.

Dažādos karavīru saietos ne vienreiz vien jaunradītos latviešu pulkvežus esmu *godājis* par ģenerāļiem. Par minētās tradīcijas pārkāpšanu ir teikts pat toreizējam premjeram Godmanim. Tomēr vecie virsnieki nekādu gandarījumu šajā sakarā nav saņēmuši.

Vēl, domājot par deviņdesmito gadu sākumā notikušo latviešu izcelsmes padomju virsnieku pārnākšanu dienēt Latvijas Bruņotajos

spēkos, man zināmas bažas radīja šīs lietas sasteigtība. 1992. gada 17. janvārī toreizējais *Dienas* korespondents Maskavā Ainārs Dimants laikrakstā publicēja šādu ziņu: *No bijušās PSRS Aizsardzības ministrijas iegūts patlaban dienā latviešu virsnieku saraksts. Kopā ar Jūras kara flotes virsniekiem (bet bez robežsargiem) tajā ir vairāk nekā 500 uzvārdu ar dienesta pakāpēm, amatiem un vecumu. Kā pastāstīja LR pārstāvniecības Krievijā militārais atašejs, ģenerālmajors Gunārs Alksnis, ir pietiekami daudz speciālistu, kas varētu organizēt mācību iestādes, nodarboties ar armijas apgādi, ir speciālisti aviācijai un pretgaisa aizsardzībai, ir pat finansisti, diriģenti un juristi.* Pēc tam seko piebilde, ka ir parakstīta pavēle par pulkveža Daiņa Turlā atbrīvošanu no padomju armijas. Pulkvedis atteicies no daudzsološas karjeras Krievijā, lai kļūtu par Latvijas armijas komandieri. *Mēs vairākas reizes apspriedām, kā organizēt armiju,* – intervijā piebilda atašejs. Lūk, viss kārtībā – Maskavā Latvijai nodibināta *mini Sarkanā armija!* Ministram Tālavam Jundzim un Ministru prezidentam Ivaram Godmanim atliek tikai parakstīt papīrus! Protams, arī pirmās Latvijas valsts dibināšanas gados lielākā daļa virsnieku nāca no Krievijas, no cara armijas. Taču te katra nacionālo stāju parādīja 1919.–1920. gada Atbrīvošanās cīņās, kurās par Latviju lija asinis. Deviņdesmitajos gados šādas dramatiskas situācijas nebija. Un varēja būt tā, ka virsnieks, kurš nupat vēl ar kompartijas biedra karti kabatā čekas uzraudzībā bija taisījis militāro karjeru Krievijā, kļuva par augstu amatpersonu Latvijas Bruņotajos spēkos. Manuprāt, kā to apstiprināja turpmākie notikumi, pulkveža Daiņa Turlā, tāpat kā komandkapteiņa Jāņa Ādamsona, izvirzīšana mūsu Bruņotajos spēkos bija kļūda. No padomju kara flotes atnāca arī Jūras spēku komandieris, tagadējais admirālis Gaidis Zeibots. Taču viņš ar savu ārkārtīgi lielo un veiksmīgo darbu ir pierādījis, ka ir vīrs īstajā vietā. Līdzīgi varu teikt par jauno Jūras spēku komandieri Ilmāru Lešinski.

Divreiz uz karakuģa *Second-maitre Le Bighan*

Šī avizo tipa* franču karakuģa vizīte Rīgā 1992. gada jūnijā man izvērtās par veselu notikumu. Pēdējo reizi franču karakuģi (zemūdeni

* Izlūku tipa. – Red. pieb.

Redoutable) apmeklēju 1939. gada augustā Vidusjūrā.

Jāpiebilst, ka 15. jūnijā, kad *Second-maitre Le Bighan* ienāca Rīgā, tas nostājās Andrejostā pie Jūras pasažieru stacijas moliņa. Taču nākamajā dienā kuģim vajadzēja atiet Daugavas vidū, jo Andrejostā pietauvojās nez kāds pasažieru laineris. Tāda manevrēšana ar viesu karakuģi nekur nederēja. Domāju, ka kļūdu pieļāva arī mūsu Aizsardzības ministrija, kas nebija parūpējusies, lai šāds fakts nenotiktu. Oficiāla ārvalsts karakuģa viesošanās ir ļoti svarīga, sevišķi diplomātiskā ziņā, un tai jānorit bez kādiem sarežģījumiem.

Galū galā 17. jūnija rītā *Le Bighan* atkal bija Andrejostā pie Jūras pasažieru stacijas moliņa. Uz turieni tiku atvests ar mūsu Jūras spēku štāba mašīnu. Todien, kā tas parasti notiek šādās oficiālās vizītēs, karakuģi varēja apmeklēt visi, kas to vēlējās. Bija jau iepriekš ar komandieri sarunāts, ka man līdzī būs dēls un mazdēls (Kārlis un Lauris).

Pie trapa satikos ar jūras kapteini Zeibotu, kurš jau bija priekšā. Mēs visi četri – Zeibots, Kārlis, Lauris un es – te drusku uzkvējāmies. Blakus stāvēja liela ļaužu rinda, kas gaidīja, kad būs tieši pulksten 10 un sāks laist uz kuģa. Tad pa trapu no *Le Bighan* nonāca Francijas militārais atašējs Baltijas valstīs korvetes kapteinis Derežels. Viņš bija mūs pamanījis un nu steidzās pretī, aicinādams, lai tūdaļ nākam uz kuģa. Pa priekšu gāju es, man sekoja Kārlis un Lauris. Tikko spēru pirmo soli uz trapa, rindā stāvošie sāka aplaudēt. Biju pārsteigts, vai tas tiešām bija domāts man? Pavēros atpakaļ – Derežels un Zeibots vēl stāvēja uz moliņa. Drusku samulsis attapos, ka šos aplausus tiešām bija izraisījusi mana kāpšana pa kuģa trapu. Izrādījās, ka daudzi mani pazīst.

Kad uznācu uz *Le Bighan* klāja, atskanēja starptautiski pieņemtais bocmaņa svilpes signāls. Par lielu pagodinājumu mūs sagaidīja pats kuģa komandieris jūras kapteinis Bizarda kungs un grupa virsnieku. Viss atgādināja tos laikus, kad dienēju uz *Rona*, ar kuru daudzkārt piedalījāmies ārvalstu vizītēs. Tas notika pirms vairāk nekā 50 gadiem, bet atmiņas saglabājušās spilgtas un ļoti patīkamas.

Komandieris mūs ieveda savā salonā, kur bija klāts kafijas galds ar dažādiem vīniem, sulām un uzkožamajiem. Ceļā sasveicinājos ar mūsu folkloras grupu, ko vadīja Stalta kundze (kapteiņa Oskara Stalta meita). Viņi tikko bija šeit snieguši koncertu. Atsēdos piedāvātajā vietā uz stūra dīvāna. Tūdaļ risinājās sarunas. Vispirms jau par tiem laikiem, kad es biju Francijā un mācījos Parīzē. Te gan jāpiebilst, ka tulka klātbūtne

Kopā ar Latvijas vēstnieci Francijā Ainu Nagobads-Ābols kundzi

Pirmā ārzemju karakuģa vizīte atjaunotajā valstī. Aptuveni pēc mēneša saņēmu pa pastu fotogrāfijas, kurās mani bija uzbildējuši Second-maitre Le Bighan jūras virsnieki

gandrīz nebija vajadzīga – man pietrūka tikai kādi divi trīs vārdi. Piemēram, kad runājām par *Roni*, es nevarēju franciski pateikt *kuģa krustmāte*.

Jutos ļoti pārsteigts, ka franču žurnieki bija kino arhīvos atraduši un atveduši filmiņu, kurā varējām redzēt *Roņa* nolaišanu ūdenī kuģu būvētavā Nantē 1926. gadā. Es pat nezināju par tādas filmas esamību.

Vēl lielāks bija mans pārsteigums, kad franču kara žurnieki uz *Le Bighan* klāja man uzdāvināja Francijas karogu. Jāatzīst, ka par to biju domājis jau sen. Man mājās pat bija Francijas karogs, ko pats izkombinēju no vairākiem kuģu signālkarodziņiem. Vēlos, lai to kopā ar Latvijas kara flotes karogu uzliek uz mana zārka, kad došos savā pēdējā pārgājienā uz Lēdurgas kapiem.

Komandieris Bizards norīkoja virsnieku, kas prot angliiski, lai Kārlim un Laurim parāda kuģi. Mēs pārējie salonā vēl kādu brīdi turpinājām sarunu par franču kara floti – kur tā palika Otrajā pasaules karā. Sevišķi mani interesēja ko vairāk uzzināt par jau minēto tolaik pasaulē lielāko zemūdeni *Surcouf*,* kā arī bruņu kreiseriem *Dunkerque*** un *Strasbourg****.

Tad franču komandieris Gaidi Zeibotu un mani uzaicināja apskatīt kuģi. Slēpts netika nekas. Cik vien fiziski spēju iet (atbalstoties uz 1926. gadā Nantē pirktā spieķa), tik arī gāju un skatījos. Cik jautāju, tik arī saņēmu pilnīgas atbildes. Uznākot uz komandtiltiņa, komandieris noņēma visas publikai domātās nožogojuma lentes un demonstrēja kuģa vadīšanas paņēmienus. Protams, šeit atradās daudz tādu ierīču, kādu manā dienesta laikā nebija. Tā, piemēram, stūres vīrs te nevis stāvēja pie lielā stūres rata un, vērojot kompasu, turēja nosprausto kursu, bet gan sēdēja mīkstā, polsterētā krēslā un darbojās ar mazu, ūdens krānam līdzīgu sviriņu. Interesanti, ka franči kuģa koordināšu noteikšanai lietoja amerikāņu satelītus.

* *Surcouf* tika iekļauta brīvās Francijas karaspēkā un patrulēja Atlantijas okeānā, gāja bojā 1942. gadā Meksikas līcī katastrofā, saduroties ar amerikāņu kravas kuģi. – Autora pieb.

** *Dunkerque* gāja bojā apkaunojošā sadursmē ar angļu floti Merselkebiras līcī Vidusjūrā pie Alžīrijas krastiem. Vācijai okupējot Franciju, tas atteicās internēties pie angļiem. – Autora pieb.

*** *Strasbourg*, Vācijai okupējot Franciju, nogremdējās Tulonas ostā. – Autora pieb.

Uz komandtiltiņa iepazīnos ar amerikāņu militāro atašēju, kurš bija atbraucis no Stokholmas. Kad blakus stāvošais virsnieks viņam paskaidroja, kas es par *putnu*, viņš likās ļoti pārsteigts un uzaicināja mani kopā ar dēlu un mazdēlu apmeklēt amerikāņu karakuģi, kas ienāca Rīgā pēc divām nedēļām.

Kārlis ar Lauri pa to laiku bija nogājuši kuģa mašīntelpā. Arī tas bija izņēmums, jo parasti tur apmeklētājus neved. Zināms, nevis slepenības, bet šaurības dēļ.

Apstaigājuši kuģi, atgriezāmies komandiera salonā. Vēl tasīte kafijas ar uzkodām, un saruna par Jūras kara akadēmiju Parīzē. Tagad tā vairs neesot pie Eifēļa torņa, bet apvienota ar sauszemes karaspēka akadēmiju. Pieminēju dažus akadēmijas virsniekus, bet komandieris tādus nezināja. Liels laiks tomēr pagājis.

Kad pienāca Kārlis un Lauris, domāju no komandiera atvadīties, bet viņš iebilda – pavadīšot mūs līdz trapam. Ātri tika norīkoti vairāki virsnieki, un blakus vaktsvīram nostājās astoņu matrožu ierinda, kas bija domāta kā goda sardze. Nesteidzīgi atsveicinājos no virsniekiem, pateicos par uzdāvināto karogu. Pēdējam devu roku komandierim. Pēc tam vēl mirkli paskatījos pa labi – uz kuģa pakalgalu, kur plīvoja Francijas karogs, pacēlu savu hūti un kāpu lejā pa trapu.

Second-maitre Le Bighan atstāja Rīgu 18. jūnijā. Patiesībā man un virsniekvietniekam Grigulim vajadzēja aiziet apskatīties, kā kuģis attauvojas un tiek pavadīts. Taču nevarēju sarunāt, kas mani turp aizvedīs, bet vecums un slimā kreisā kāja liedza pašam aiziet. Pēc Rīgas apmeklējuma *Le Bighan* iegāja Liepājā. Tā jūtamā mērā bija arī demonstrācija pret Krievijas kara floti, kas tolaik vēl mitinājās gan Rīgā (zemūdeņu apmācības bāze Bolderājā), gan Liepājā. Jāpiebilst, ka pēc vecām jūrnieku pieklājības tradīcijām karakuģiem, ienākot ostā, kur atrodas citas valsts karakuģi, obligāti jāsasveicinās vai pat jāsalutē. Šajā gadījumā, cik man zināms, krievi franču kuģi nesveicināja, izlikās, ka tā te nemaz nav. Situācija nenormāla. Tā apstiprināja, ka Krievijas karaspēkam nekavējoties ir jāizvācas no Latvijas un mūsu ostām.

Aptuveni mēnesi pēc *Le Bighan* vizītes saņēmu pa pastu fotogrāfijas, kurās mani bija uzbildējuši franču jūras virsnieki.

2001. gada jūnija beigās šis karakuģis Latvijā viesojās otro reizi. Ielūgumu ierasties uz pieņemšanu 25. jūnijā pulksten 18 saņēmu pa

pastu 22. jūnija rītā. Nu ko – viss atkarīgs no Kārļa iespējām tikt uz šo laiku vaļā no darba un manas fiziskās varēšanas. Noskaņojums no *mājas ārsta** un *mājas policijas*** bija diezgan labvēlīgs. Jau sākot ar 23. jūniju, lietoju pretsāpju tabletes metindolu, ko mājās esmu iesaucis par *mēteļdrānu*. Liels jautājums bija ar frizierēšanos. Izdomājām, ka tas jādara 25. jūnijā pirms braukšanas uz kuģi, ar nolūku, lai man nenāktos divreiz kāpt uz mūsu dzīvokli trešajā stāvā. Uzģērbu formu, bet svārki pelēkie. Formas žakete palika mašīnā, jo neērti sēdēt friziera krēslā ar piespraustajiem *bimbuļiem*.

Viss gāja veicīgi. Kad iznācu no frizētavas, līdz pieņemšanai uz kuģa vēl atlika 45 minūtes. Apturējām automašīnu Kronvalda ielā un gaidījām ielūgumā paredzēto laiku. Piebraucām pie *Le Bighan* piecas minūtes pirms sešiem – tā tad tieši, kā vajag.

Le Bighan viesu pieņemšana bija paredzēta nevis telpās, bet uz pakalējā klāja. Arī mēs līdzīgi darijām uz *Virsaīša*. Brezenta pārsegs sargāja no saules un lietus. Traps, kas veda uz kuģa kreiso bortu, bija šaurs, tikai vienam gājējam, speciāli pārklāts ar tepiķi, ļoti solīdas margas. Pie tā jau krastā katru nācēju sveicināja matrozis pilnā parādes formā, ar sarkano bumbuli (*pon-pon*) pie cepures.

Es gāju pa priekšu, Kārlis – aiz manis. Trapa galā stāvēja kuģa komandieris fregates kapteinis Žilī un daži virsnieki, to vidū arī Francijas militārais atašējs Baltijas valstīs pulkvežleitnants Kansīrs. Sasveicinājos, spiežot roku, un stādījos priekšā. Skatījos, ka dažus soļus tālāk stāv trīs bērni apmēram 6 līdz 11 gadu vecumā. Jutos pārsteigts, jo militārā etiķetē bērnu klātbūtne neiekļaujas. Turpat blakus atradās krēsls, kas bija domāts tieši man – patīkama uzmanība. Tūlīt ar paplātēm piesteidzās klāt matroži un instruktori. Piedāvāja dzeramos un uzkodai maizītes. Gandrīz nepārtraukti skanēja bocmaņa svilpe – viesi nāca un nāca. Iesākās sarunas ar kuģa virsniekiem, sevišķi par manām gaitām kādreiz Francijā. Kāds kapteinis piesēdās blakus un rādīja papīrus, teikdams, ka tas ir franču jūras virsnieku – 1937., 1938. un 1939. gada absolventu saraksts. Meklēja tur manu uzvārdu, ko vairākkārt lika atkārtot. Izmeklējās – nu nav! Nebija arī virsnieku no Turcijas, Dienvidslāvijas un Rumānijas. Tad ņēmu dokumentu rokās un skatījos pats. Izrādījās, ka tas bija Brestas jūrskolas, nevis akadēmijas

* Autora meita Laima. – Red. pieb.

** Domāta Legzdiņa kunga sieva Elvīra. – red. pieb.

absolventu saraksts. Starpība liela! Kapteinis pats bija mācījies Brestā un nu gatavojās studijām akadēmijā.

Tad pienāca kāda dāma, sasveicinājāmies ar rokas spiedienu (es noskūpstīju viņas roku). Stādījās priekšā kā Francijas sūtne Latvijā. Tūlīt pēc atmiņas minēju viņas vārdu: *Luīze Devona kundze!* Viņa izlaboja: *Avona kundze!* Tātad biju nedaudz kļūdījies. Atcerējāmies visus agrākos sūtņus Latvijā, sākot no 1992. gada – ar sūtni de Bosu kā pirmo. Avona kundze stāstīja man, kur viņi ir patlaban. Turpat blakus stāvēja arī militārais atašejš Kansīra kungs. Runājām par to, kā viņam klājas Viļņā, viņa pastāvīgajā uzturēšanās vietā. Te Kansīrs pamāja ar roku kādai dāmai. Viņa pienāca ar visiem trim iepriekš minētajiem bērniem. Izrādījās, ka tā ir atašēja ģimene. Nu man bija skaidrs, ka viņam Rīgā tā īsti nav kur bērnus atstāt. Aprasījos, cik kuram gadu. Visi atbildēja, ka Viļņā ejot skolā. Mazākais, pamanījis manus *bimbuļus*, apjautājās par ordeņiem. Vārdu apmaiņa ar kundzi un bērniem bija ļoti patīkama.

Tad pienāca kāds solīds kungs, kurš runāja latviski. Viņa uzvārds, ja pareizi atceros, ir Dzērvītis (vizītkarti nedeva). Kungs bija piedalījies Persijas karā kā lidotājs. Atcerējāmies toreizējo Amerikas aviācijas bāzes kuģi *Nimic*, uz kura atradās deviņdesmit kaujas lidmašīnu.

Ilgāk aprunājos ar mūsu admirāli Zeibotu. Viņš teica, ka Latvijas Jūras spēki aug, ka drīz mums būsot vēl kāds jauns kuģis no Norvēģijas ar 76 milimetru lielgabalu kaujas tornīti. Runājām arī par Liepājas Jūras spēku mācību centru. Kritizēju šo un to. Tā, piemēram, aizrādīju, ka visus deviņdesmitos gadus un līdz pat mūsdienām Jūras spēki meklē Pirmā un Otrā pasaules kara mīnas, bet par jaunām mīnām Latvijas krastu aizsardzībai domā ļoti maz. Tāpat nav arī torpēdu un zemūdeņu vai torpēdu kuteru. Zeibots teica, ka tie esot ļoti dārgi un ka to pagaidām nebūšot. Zināms, viņam ir daļa taisnības. Kaut gan savulaik – tikai septiņus gadus pēc valsts nodibināšanas – Latvija bija spējīga pasūtīt modernas zemūdenes un mīnu kuģus.

Tad pienāca Ivars Knēts, akadēmiķis, Rīgas Tehniskās universitātes rektors. Viņš interesējās, kas es tāds esmu (no malas droši vien izskatās savādi – sēž krēslā kāds vecis formā, runā franču valodā). Par to, ka esmu bijis *Rona* komandieris, viņš šķita pārsteigts. Interesējās, kā toreiz klājās, kādi kuģi bija. Tad viņš pagriezies pieaicināja kādu dāmu, kas izrādījās Knēta kundze. Esot kopā nodzīvojuši 40 gadu. Es uz to uzlielijos, teikdams, ka ar savu sievu nosvinējām 60. kāzu jubileju un ka

mūs apsveikt ieradās pati Valsts prezidente. Tas bija pārsteigums viņam un vēl vairāk kundzei.

Laiks ritēja ļoti ātri. Viesi sāka izklist. Norunājām ar Kārli doties mājās. Mūs pavadīja kuģa komandieris. Dēls gāja pa priekšu, lai varētu man padot roku, kad kāpšu uz trapa. Pieturēdamies pie Kārļa, izdarīju pagrieziena pret kuģa pakaļgalu un atdevu godu karogam.

Ar šo pieņemšanu – kokteili uz *Le Bighan* biju ļoti apmierināts. Arī Kārlim bija raisījušās interesantas sarunas ar franču virsniekiem, no Zeibota kundzes viņš atveda sveicienus mammai.

Veco virsnieku godu aizstāvēt

1993. gada 15. aprīlī, drīz pēc tam, kad Aizsardzības ministrija nokārtoja to, ka vecajiem Latvijas Bruņoto spēku virsniekiem un virsdienesta instruktoriem atjaunoja okupācijas varas atņemtās militārās pakāpes, komandkapteinis Legzdīņš vērsās pie Saeimas ar ierosinājumu izmaksāt vecajiem virsniekiem un virsdienesta instruktoriem nelielu ikmēneša sāpju naudu. Pēc viņa rīcībā esošās informācijas Latvijā tolaik bija aptuveni 40 šādu virsnieku, un pabalstu izmaksai nekādi miljoni nebija nepieciešami. Turklāt šo naudu, pēc Legzdīņa kunga domām, nevajadzēja ņemt no valsts budžeta.

Tagadējos Latvijas Bruņotajos spēkos dien daudz virsnieku, kuri ir pārnākuši no padomju bruņotajiem spēkiem, kur tie labprātīgi dienēja, labprātīgi stājās komunistiskajā partijā, labprātīgi čekas uzraudzībā taisīja militāro karjeru un labprātīgi maksāja partijas biedru naudas. Ierosinu tagad viņiem labprātīgi atstāt spēkā noteikumu par biedru naudām un no tām izveidot pabalstu fondu vēl dzīvajiem Latvijas armijas virsniekiem, kuri no komunistiskā režīma ir tik daudz cietuši.

Nav ziņu, ka šāds neparasts pabalstu fonds tiešām būtu radīts. Galu galā 1998. gadā lieta tika nokārtota tā, ka Aizsardzības ministrija no valsts līdzekļiem sāka izmaksāt vecajiem virsniekiem un virsdienesta karavīriem neatkarīgi no dienesta pakāpes 30 latu pabalstus (papildus valsts noteiktajai pensijai). Tādu vīru, kas uz šo atspaidu varēja pretendēt, gan bija palicis krietni mazāk.

Mēs ar Griguli – pie Francijas vēstniecības dāvātā Roņa maketa

1994. gadā Jūras pasažieru ostā, man līdzās – admirālis
G. A. Zeibots, toreiz vēl jūras kapteinis

Komandkapteinim neatbild

Tūkstošgadu mijā saistībā ar jau minētajām piemaksām un citām lietām Legzdiņa kungam radās vēl daži jautājumi, par kuriem viņš nolēma uzrakstīt pašam Sacimas priekšsēdētājam Jānim Straumem (ierakstītās vēstules izsūtīšanas datums – 2000. gada 1. februāris). Nevarēdams sagaidīt atbildi, Legzdiņa kungs rakstīja Valsts prezidentei kā visaugstākajam Bruņoto spēku komandierim (ierakstītās vēstules izsūtīšanas datums – 2000. gada 3. maijs). Citēju: *Man nav saprotama Sacimas priekšsēdētāja izturēšanās pret mani – neatbild uz vēstuli. Tomēr es gribu savu un Latvijas godu aizstāvēt un šo ignoranci novērst. Man rit 97. gads. Arī to Straumes kungs neievēro. Gaidu Jūsu atbildi arī tad, ja tā būs noraidoša.*

Arī uz šo vēstuli atbilde kavējās turpat gadu, līdz sakarā ar Legzdiņu pāra 60. kāzu gadadienu laikrakstā *SestDiena* (2001. gada 7. aprīlī) tika ievietota žurnālistes Teklas Šaiteres intervija ar abiem jubilāriem. Publikācijā bija minēts, ka Valsts prezidente jau gandrīz gadu* kavējas atbildēt uz Legzdiņa kunga vēstuli.

Intervija bija radījusi plašu sabiedrības rezonansi – kā tas var būt, ka prezidente neatbild uz vēstuli!? Turklāt *Roņa* komandierim! Tādēļ nedēļu pēc kāzu jubilejas – 2001. gada 12. aprīlī – Valsts prezidentes kancelejas vadītājs Mārtiņš Bondars izsūtīja Legzdiņa kungam atvainošanās vēstuli, kurā līdz ar sveicieniem Lieldienās rakstīja, ka ieradīsies pie vecā virsnieka pats, lai viņa uzdoto jautājumu izskatītu pēc būtības. Savādi, ka vēstule no Prezidenta pils kancelejas līdz Legzdiņu dzīvoklim Bezdelīgu ielā (attālums – apmēram viens kilometrs) gāja septiņas dienas un desmit stundas. Kad 19. aprīlī Legzdiņa kungs to saņēma, Lieldienas jau bija cauri. Ievilcies ir arī Mārtiņa Bondara dotais solījums jautājumu izskatīt pēc būtības. Konkrēta atbilde uz Legzdiņa kunga uzdotajiem jautājumiem tā arī nav dota.

Tas, ka augstas amatpersonas neatbild uz vēstulēm, diemžēl šķiet zīmīgi. Neba Legzdiņa kungs ir vienīgais, kuram ir izgājis līdzīgi. Saikne starp valsts vadītājiem un tautu vismaz pagaidām izskatās krietni uzlabojama. Taču, par spīti tam, Legzdiņa kungs nav samierinājies ar šo situāciju.

* Sacimas priekšsēdētājs – vēl par trīs mēnešiem ilgāk. – Red. pieb.

Izlaidums Engures vidusskolā 1993. gada jūnijā

Engures vidusskola, pateicoties tās direktora Kārļa Ēdelnieka ierosmei, jau 14 gadus darbmācības stundās māca matrožus, bet kopš trim gadiem arī tuvjūras stūrmaņus (līdzīga apmācība notiek arī Salacgrīvas vidusskolā). Jau no paša sākuma jūras zināšanu pārbaudi veic speciāla eksaminācijas komisija no Rīgas, kuru vada kapteinis Harijs Līdaks (mans kādreizējais skolnieks Mangaļu jūrskolā, tagad Rīgas ostas kapteiņa dienesta diplomu daļas vadītājs). Locekļus šai komisijai izraugās Jūrlietu ministrija (ministrs Andrejs Dandzbergs). Tā parasti arī mani nozīmēja par šīs komisijas locekli. Un, lūk, atkal bija četri eksāmeni (no 26. maija līdz 3. jūnijam). Kad tie beidzās, gribējām absolventiem jau izsniegt jūras dokumentus, taču direktors ieteica to darīt tad, kad būs lielais skolas izlaidums – 20. jūnijā. Komisija tam piekrita. Sarunā Ēdelnieka kungs izteica vēlmi, lai uz izlaidumu ierastos arī es. Atbildēju, ka tas nav iespējams, jo šajā laikā nebūšu Rīgā, bet gan Zvejniekciemā, un kas tad man tik tālu brauks pakaļ. Skolas direktors uz to noteica, ka visu nokārtošot.

Abi ar sievu dzīvojām un atpūtāmies Zvejniekciema Avotiņos. Tur mēs ilgāk nekā trīsdesmit gadus atvaļinājuma laikā irējām pavisam mazu vasaras mājiņu, kas zvejnieka sētā bija uzbūvēta virs pagraba un atradās apmēram piecdesmit metrus no jūras.

20. jūnijā, tieši tā, kā direktors teica, mums pakaļ atbrauca automašīna. Norunājām ar *mammu*, ka viņa brauks līdz Rīgai, bet uz Enguri ne, kaut gan pilnīgi varēja to darīt. Vedējs bija absolventa Stubura tēvs, arī pats absolvents. Gandrīz visu ceļu lija lietūs.

Engurē nokļuvām laikus. Pie skolas bija daudz automašīnu. Sievietes, vīri, bērni – visi uzpucējušies, ar daudz, daudz ziediem. Mazs brīdis direktora kabinetā. Tase kafijas ar maizītēm, un tūlīt pieteica, ka jāiet uz zāli – izlaiduma ceremonijas vietu. Tur jau bija sapulcējušies viesi. Vietas, kur sēdēs absolventi, bija tukšas. Viņiem vajadzēja ienākt pēdējiem. Tā arī notika. Direktors atklāja ceremoniju. Nospēlēja (liekas, magnetofons) *Dievs, svētī Latviju!*. Tad, piesakot visus titulus (arī to, ka esmu mācību grāmatas *Navīgācija* autors), deva vārdu man. Teicu, ka šādā izlaidumā, kur katram absolventam tik kupls apsveicēju pulks, esmu pirmo reizi. Teicu arī, ka visiem jūrniecības zināšanas ieguvušajiem jāturpina mācības

Jūras akadēmijā (klāt bija arī akadēmijas rektors Bērziņa kungs, kas ar savu mašīnu ieradās pēdējā brīdī). Un tad, kad būs jūrnieku izglītība pilnībā iegūta, okeāni un jūras šķērsotas, tad, ejot gar Argentīnas kras-
tiem, kur Buenosairesas jūrmalā nikni vēji pūš, ir noteikti jāatceras mātes, tēvi, Latvija un Engures vidusskola. Te, lūk, ir likts sākums jūras zināšanu apguvei! Pēc šīs īsās uzrunas visi aplaudēja, cēlās kājās – liekas, ar to apliecinot dēlu jūras gaitas un acīmredzot arī man par godu.

Togad vidusskolu beidza 10 tuvjūras stūrmaņi un 12 mehāniķi, kopā, ieskaitot meitenes, – 45 absolventi. Jāpiemin, ka jūrniecību Engurē mācījās puiši pat no Alūksnes, Liepājas, Rīgas un Saldus – no dažādām Latvijas pusēm. Dokumentu izsniegšana vilkās garumā. Katru absolventu sveica vecāki, draugi, radi, dažkārt rindā bija pat 15 cilvēki. Mazie bērni nereti bija jāpaceļ, lai iedotu buču brālim vai mātai. Tas bija ļoti aizkustinošs brīdis. Es biju ļoti, ļoti sajūsmināts par šo mīlestības apliecinājumu. Viss notika ļoti latviskā garā un pacilātībā.

Kāds uzvārds ir maniem mājup vedējiem, nezinu. Viņi izrādīja man lielu laipnību. Pats kungs teica, ka strādājis par šoferi uz lielām automašīnām, kas brauc pa visu Vakareiropu, ieskaitot Franciju. Bijis arī Nantē, kur būvēts *Ronis*. Franciski kungs zināja dažus vārdus un runāt nevarēja. Teica, ka Nantē bijušās transbodēra pārceltuves* vietā tagad uzbūvēts liels, moderns tilts.

Secinājums: brauciens uz Enguri bija ļoti patīkams. Gods tika parādīts ne tikai man, bet visvairāk bijušajai Latvijai, kuras liecinieks es esmu.

Jūrnieku kongress

Tas notika 1993. gada 9. un 10. jūlijā Rīgā, *Māmuļā*. Šis pēc būtības bija pirmais Jūrnieku kongress pēc Otrā pasaules kara, bet pēc skaita – otrais. Pats pirmais esot noticis 1926. gadā, arī Latviešu biedrības ēkā. Es personīgi to neatceros.

Šajā laikā *mamma* un es atradāmies Zvejniekciema Avotiņos. Tikt uz Rīgu bija ļoti sarežģīti. Nolēmu zvanīt uz Jūrniecības savienību tās sekretāram Plīruma kungam (Jūrniecības savienības priekšsēdētājs

* Speciālas konstrukcijas prāmis virs ūdens, skatīt 76. un 81. lpp. – Red. pieb.

Gunārs Šteinerts bija smagi ievainots un kongresā piedalīties nevarēja, jo atradās slimnīcā). Viņš teica, ka pēc manis noteikti atbraukšot un man šis kongress būšot jāatklāj. Par daudz goda!

Ar Rīgas jūrskolas direktores Kalnakārkles gādību tika sarunāts, ka no Avotiņiem mani vedīs SIA *Zvejniekiems* priekšnieks Vītola kungs (ne tāljūras kapteinis Igors Vītols, kuru personīgi pazīstu). Palūdzu, lai mašīna būtu man pakaļ pulksten 8.10, jo jāpaspēj iebrāukt Rīgas dzīvoklī Bezdelīgu ielā pārgērbties – būs taču jāiet tribīnē.

9. jūlijā pulksten 7.50 biju jau gatavs. Pelēkas bikses, tīrs strīpots pletkrekls un brūnie svārki. Kad saposos, *mamma* noteica, ka izskatoties puslīdz labi un ka uz mājām pārgērbties faktiski var arī nebraukt. Sēdējām kalniņā un gaidījām. Pulksten 8.20 atbrauca mašīna. Kaut kāds vācu modelis *Volkswagen*, pie stūres vīrietis pletkrekā. Tūdaļ cēlos, devu *mammai* buču un gāju uz mašīnu. Likās, ka pie stūres bija pats Vītola kungs. Sēdos blakām un teicu, ka esmu Legzdiņš. Sasveicinājāmies ar rokas spiedienu. Tūdaļ arī braucām. Uz asfaltētā ceļa iedomātais Vītola kungs piegriezās pie zvēru audzētavas. Pagāja septiņas astoņas minūtes. Mašīnā iekāpa kāda kundze ar spaini, kurā, liekas, bija olas, varbūt arī kas cits. Tad aizbraucām līdz klubam. Te mans vedējs iegāja pa galvenajām durvīm un pēc minūtēm desmit iznāca kopā ar trīs kungiem. Laiks ritēja. Kā tiksīm Rīgā, kā aizbrauksim līdz Bezdelīgu ielai? Man sāka rasties šaubas, vai sākumā domāto pārgērbšanos varēs paspēt. Bet mašīna jauna, moderna, varbūt dos kādus 150 kilometrus stundā, un tad jau būsīm laikā... Uzbraucot uz šosejas, neviens neko neteica, klusums. Ko darīt? Gribējās tomēr uzsākt sarunu, bet lai nu tiek cauri Saulkrastiem, un tad, ja pārējie klusēs, es kaut ko teikšu. Bet ko? Kungs pie stūres ievēroja noteikumus un visā Saulkrastu garumā nepārsniedza ātrumu 60 kilometru stundā. Laiks tomēr skrēja. Te aizmugurē sēdošie sāka runāties. Teica, ka vakar televīzijā esot rādīta ceremonija, kā akreditēts Latvijas militārais atašējs Lietuvā Bērzkalns. Nu bija tēma, ar ko sākt. Pagriezios pret vīru pie stūres un jautāju, vai bija minēta arī atašēja militārā pakāpe? Kaut kā iedomātais Vītola kungs neatbildēja, bet domu pārtvēra sēdošais aiz manis. Vēl tika runāts, un visu laiku galvenais aktīvais atbildētājs izrādījās kungs man aizmugurē. Es sāku šaubīties, vai tik tas nebūs īstais Vītola kungs.

Mašīnai ātrums liels, bet, sākot no Juglas, pie luksoforiem drūzma. Jutu, ka uz mājām Bezdelīgu ielā netikt, jābrauc tieši uz *Māmuļu*. Tā

arī izdarījām. Paliku tāds, kādu mani atlaida *mamma* ar noteikumu, ka šajā uzvalkā nemaz tik slikti neizskatos.

Piebraucām pie *Māmuļas*. Jau iepriekš izdomāju, ka būs jānoskaidro, kurš tad īsti ir Vītola kungs. Tad atklājās, ka tas tiešām ir vīrs, kurš sēdēja man aizmugurē. Ar viņu tad norunāju par atpakaļbraukšanu.

Mūs uztraukušies sagaidīja Kalnakārkle, Plūmums un citi. Viņi bija iedomājušies, ka mēs varētu pat neatbraukt. Un ko tad? Tomēr viss bija kārtībā. Vestibilā pilns ļaužu. Te viens, te otrs nāca klāt, sasveicinājās. Taču daudzus es jau sen nebiju redzējis un nu teicu, ka nepazīstu. Minot uzvārdu, tomēr vienu otru atcerējos. Lieli vīri, jūras vilki. Ļoti patikami! Patiešām! Manā rīcībā tika iedots kāds jauneklis, Jūras akadēmijas students, kas mani pavadīs, kur vajadzīgs. Protams, kongresa rīkotājiem daudz citu darbu, un jauneklis man bija ļoti noderīgs.

Tūdaļ gājām augšā uz Lielo zāli. Te jau daudzi bija ieņēmuši vietas. Lūdzu, lai mani nosēdina priekšā, jo slikti dzirdu. Tā arī izdarīja. Redzēju vēl vienu otru pazīstamu, kas sēdēja 3. un 4. rindā. Piegāju, sniedzu roku. Turpat blakus pie prezidija galda viens pats sēdēja laikraksta *Jūras Vēstis* redaktors Šimaņa kungs. Viņa vadībā tika ievēlēts prezidijs – kapteinis Zeiliņš, mehāniķis Plūmums, Rīgas ostas priekšnieks Ross, kapteinis Einiņš. Tie ieņēma vietas, un dažus vārdus teica *Māmuļas* saimnieks Pēteris Pētersons. Viņa īsā, ļoti kodolīgā apsveikuma doma: pēc vecās Latvijas tradīcijas *Māmuļas* durvis jūrniekiem vienmēr būs atvērtas. Tad sēdes vadītājs Ross man deva vārdu kongresa atklāšanai. Es jau sakāmo biju izdomājis, lai neiznāktu gara runāšana. Izgāju tribīnē – tā turpat klāt, ļoti labi. Vispirms uzaicināju piecelties un ar klusuma brīdi dot godu tiem, kuri lēmuma ostu atraduši jūras dzelmē un aizgājuši viņsaulē uz sauszemes. Tad teicu: *Klusajā okeānā ap 180. meridiānu ir līnija, kur uz zemeslodes tiek uzskatīts, ka ik pēc 24 stundām šeit rodas jauna diennakts. Pēc deviņām stundām tā, nesot Sauli un gaismu, sasniedz Latviju. Taču pusgadsimtu mums no šīs puses ir nākusi tumsa un iznīcība...* Pabeidzu savu runu ar vārdiem: *Atklāju pirmo pēckara latviešu Jūrnieku kongresu, novēlu sekmes darbā!* Un tad – ar mazu atelpu: *Dievs, svēti Latviju!* To arī nospēlēja un visi nodziedāja. Arī es, klausoties mūzikas skaņās, dziedāju no sākuma līdz beigām.

Pēc tam tika lasīti referāti, kādi deviņi. Teica, ka visas runas tiekot ierakstītas un būs izdotas. Man tās apsolija, bet – kas to zina? Kongresā izteiktās domas bija ļoti, ļoti vērtīgas, ko der pārdomāt ne tikai jūrnieku

saimei, bet arī Sacimai un valdībai. Patiešām apvainojoši, ka neviens no valdības vīriem nevarēja kaut uz pāris minūtēm šurp atnākt un pateikt kādu labu vārdu. Kuģniecība taču dod valstij pamatīgus ienākumus, bet, redz, jūrniekus neierauga.

Pēc pusdienām atkal referāts un debates. Tad kādā zālē (zālēm jau ļoti lepnī vārdi, tikai neatceros) notika koncerts. Dziedāja koris *Versija* (ap 20 dziedātāju), uzstājās aktieri – Kārlis Sebris, Harijs Liepiņš un runāja Pēteris Pētersons. Tā kā es atkal, lai labāk dzirdētu, nosēdos otrajā rindā, tad Pētersons mani iepazīstināja ar Sebri un Liepiņu. Tie teica, ka mani jau pazīst. Parunājos ar viņiem dažas minūtes, kamēr visi sanāca zālē. Koncertu jūrnieki uzņēma ļoti atsaucīgi. Kad tas beidzās, visi gāja uz deju zāli. Deviņi muzikanti rāva vaļā, un, kas gribēja, dejoja. Stūrī stāvēja liels galds ar uzkodām, dzidro. Daudzi vērsās pie manis – stāstīja par jūru, darbu. Bija interesanti.

Laiks pagāja nemanot. Ar jūrskolas direktores Kalnakārkles gādību tika uzmeklēts Vītola kungs. Viņš bija turpat zālē un teica, ka braukšanā uz mājām viss esot atkarīgs no manis: kad es gribēšot, tad braukšot.

Neko daudz negaidījām. Nolēmām braukt. Pa ceļam izdomāju, ka Jūrnieku kongresa otrajā dienā es nepiedalīšos. Man tas būtu pa grūtu.

Un, lūk, ap desmitiem vakarā biju Avotiņos. Atveda, kā saka, līdz durvīm. Nācu pa kalniņu uz augšu, un atklājās, ka *mamma* ir tikko nolauzusi atslēgu. Vesels notikums! Dabūju iekāpt istabā pa logu. Ar to arī beidzās mana piedalīšanās Jūrnieku kongresā. Vēl zināms, ka televīzijas raidījumā *Ahoi* bija parādīts gan kongress, gan mana uzruna. Piezvanīja tāljūras kapteinis Miķelis Elsbergs un pateicās.

Brauciens uz Jūras spēku Liepājas mācību centru 1993. gada Lāčplēša dienā

Jau veselu nedēļu iepriekš Jūras spēku štāba komandkapteinis Mauriņa kungs zvanīja un izteica vēlēšanos, vai es nebūtu ar mieru braukt uz Liepājas mācību centru un tur pastāstīt par Latvijas kara floti un Lāčplēša Kara ordeņa kavalieriem, kas tajā dienējuši. Zināms, es piekritu, taču ar noteikumu, ka brauks līdzī Kārlis un ka vēl būtu vēlams uzaicināt

arī *Rona* galveno mehāniķi Griguli. Viņš gan tika it kā aizmirsts – pāris dienu pirms braukšanas uz Liepāju Mauriņš par Griguli neko neminēja, un es arī vairs neatgādināju. Vēlāk noskaidrojās, ka šajā mašīnā bija paredzēti arī kādi žurnālisti. Taču pēdējā brīdī tie atteica, un tā neizbrauca ne viņi, ne Grigulis.

No rīta ļoti precīzi mašīna bija klāt. Šoferis Aigars Bačs (uzvārdu pajautāju brauciena beigās) bija mazrunīgs, pirmos vārdus teica tikai pusceļā. Laiks apmācies, drūms, aiz Saldus jau sāka liņāt. Noskaidrojās, ka šoferis Liepājas mācību centra vietu nezina. Arī es nezināju. Tātad braucām *uz tumšo*. Izdomāju, ka Liepājā vajag piestāt pie man zināmās jūras koledžas un tur noskaidrot, kur bāzējas mūsu kara jūrnieki. Tā arī izdarījām. Izrādījās, ka mūsu meklētais Mācību centrs ir turpat koledžai blakus. Iebraucot caur apsargātajiem vārtiem, satikām Mācību centra priekšnieku kapteini Zemžānu. Ar viņu iepazīnos jau 1992. gada aprīlī, kad biju Liepājā uz karoga pacelšanu mūsu pirmajam karakuģim.

Tā kā tolaik vēl notika mācības, mūs ieveda kādās trīs klasēs. Skolotāji nokomandēja: *Piecelties! Mierā!* Un ziņoja man par to, kas notiek un kas viņi tādi ir. Es teicu: *Sveiki, kara jūrnieki!* Uz to atskanēja atbilde: *Esi sveiks!* Viss normāli, disciplīna likās laba, un es uzslavēju: *Labi atbildēts!* Tā visās trīs klasēs. Pēc tam gājām uz tirdzniecības ostas kanāla moliņu. Bija jau sarunāts, ka dosimies apskatīt Liepāju no ūdens puses. Iepazīnos ar kuteru kapteini. Viņš latviski nesaprata (uzvārdu neatceros). Kuteri attauvoja, un tas sāka lēnu gaitu. Izvadāja mani pa visu ostas teritoriju. Uz moliņa bija kārtīgi sakrauti apaļkoki, daudzviet stāvēja krievu karakuģi. Pa lielākai daļai veci, sarūsējuši. Kā man paskaidroja, jūrā iet tie nevarot – nav kārtībā, nav komandas. Skats ļoti bēdīgs – rūsa un dzelži. Iespējams, ka krievi tos turēja tikai tāpēc, lai saņemtu kādas algas. Devāmies tālāk uz kara ostu. Pēdējo reizi šeit biju pirms 53 gadiem. Kara ostas kanāls izskatījās ļoti piemēslots, nekopts. Vienīgi viscaur ar betona plāksnēm ūdens līnijā bija nostiprinātas krastmalas smiltis. Iegājām arī atzarā, kur kādreiz stāvēja *Spīdola* un *Ronis*. Te atradās kādas desmit krievu zemūdenes ļoti sliktā izskatā, dažas pat pussagruvušas. Stāvēja arī daži kuģi, bet tādus, ko varētu cienīgi uzskatīt par karakuģiem, neredzēju. Pie moliņa atradās tāds kā angārs, kur krievi esot slēpuši kādu nelielu jaunizgudrotu peldošu brīnumu, no kura gan nekas neesot iznācis. Arī abos sausajos dokos bija kuģi, bet turpat blakus cukurfabrikai stāvēja kāds 8000 tonnu smags, kā teica kapteinis Zemžāns, *moderns raķešu kuģis* – pussagruvis, galīgi sarūsējis.

Vispār kara un tirdzniecības ostās bija redzams, ka krievi visu ir pametuši, bet projām neiet. Te ļoti prasījās pēc metalurgu kausēšanas krāsnīm.

Kuteris piestāja pie moliņa. Mani sagaidīja Liepājas televīzija. Esot jāsniedz intervijs. Šo to viņiem pastāstīju par veco kara floti. Tad kopā ar kapteini Zemžānu devāmies uz mācību centru, jo šeit pulksten 14 bija paredzēts svētku pasākums. Pirms tam vēl iegriezāmies uz kāda mūsu karakuģa, kur kapteinis deva rīkojumu Kārli un mani paēdināt. Pasniedza ļoti labu svaigu kāpostu zupu ar gaļas gabaliņiem, otrajā – strogonovu ar garšīgu mērci. Uz galda bija arī sinepes un sāls speciālā trauciņā. Viss tik lielās porcijās, ka nevarēju pieveikt. Pēc maltītes virsnieki, likās, ļoti kompetenti, uzaicināja apskatīt viņu kuģi, kas bija viens no tiem, ko nesen saņēma dāvinājumā no Vācijas. Kāds no laipnajiem virsniekiem, krievs, diezgan ierobežoti runāja latviski. Vēlāk kapteinis Zemžāns paskaidroja, ka viņš intensīvi mācoties valsts valodu.

Teicu runu svinīgajā sapulcē: vispirms pastāstīju ļoti īsu biogrāfiju, atklāju mūsu zemūdeņu likteni, dalījos atmiņās par *Lāčplēšiem* – Latvijas kara flotē tādi bija seši: Jūlijs Lūsis, virsniekvietnieks uz *Virsaīša*, pulkvežleitnants Pāvils Spalviņš, virsleitnants Puķītis, pulkvežleitnants ārsts Vanags, komandkapteinis Brenners, virsniekvietnieks Plukše. Man uzdeva jautājumus par *Roņa* pēdējām dienām. Viens pasniedzējs, bijušais Mangaļu jūrskolas skolnieks, stāstīja par manu stingrību un kārtību klasē, kad strādāju par skolotāju.

Sapulce ilga kādu stundu. Pēc tam nolēmām apskatīt kara ostas teritoriju arī no sauszemes. Braucām pa Kuršu ielu, kur kādreiz gāja tramvajs. Skatījos, ka viss Velnciema rajons bija apbūvēts. Piebraucām pie kara ostas pareizticīgo katedrāles. Radās iespaids, ka tā tiek remontēta, bet viss katedrāles laukums pieblīvēts ar jaunām piecu sešu stāvu ēkām. Netīrība ik uz soļa. Man teica, ka kara ostas teritorijā dzīvo ap trīs četri tūkstoši iedzīvotāju, zināms, padomju kara jūrniece un viņu ģimenes. Nogriezāmies pa Zemgales ielu, kur dzīvoju, kad dienēju uz *Roņa*. Izkāpām pie manas toreizējās mājas, kas stāvēja ar aiznaglotiem logiem un durvīm.

Visbeidzot aizbraucām uz Barenbušas kapiem, kur ir apglabāta mana pirmā sieva Elza un viņas māte. Abi ar Kārli atradām šo vietu. Noņēmām cepures un nolikām rudens ziedus, kas man bija pasniegti kara jūrnieku sapulcē. Aizgājējas varu pieminēt tikai ar labu: *Jā, tāds bija liktenis un Dieva griba, ka Elzai tik agri bija jāaiziet grūtās*

slimības dēļ. Man pašam rit deviņdesmitais gads, katrs solis ir grūts, nezinu, vai vēl kādreiz varēšu šo divu tuvo cilvēku kapa vietu apmeklēt. Dusiet saldi!

Turpat blakus atradās vēl kāds jaunāks apbedījums. Droši vien kapu sargs to bija pieļāvis, domādams, ka Elzas un viņas mātes kaps ir atstāts. Taču, pateicoties šim apbedījumam, arī manu tuvinieku kaps bija sakopts.

Kā jau rudens dienā, vakars ātri satumsa. Vēl krēslā izbraucām cauri Vēliepājai un tad bez pieturām turpinājām ceļu līdz Rīgai.

Admirāļa Spādes pārapbedīšana un pieminekļa atklāšana 1. Meža kapos

Admirālis Spāde nomira 1970. gadā izsūtījumā Kazahijas vidienē, Temirtavas pilsētā. Sākoties atmodai, tika izveidots Latvijas Kultūras fonds. Tajā ietilpa Jūrniecības kopa, kuru vadīja vēsturnieks Arvis Pope un kurā darbojos arī es. Vairākkārt kopas sanāsmēs tika lemts, kā veikt admirāļa pārapbedīšanu. Tapa darba grupa – aptuveni desmit cilvēku. Tai Kazahijā izdevās saistīties ar vietējās varas pārstāvjiem un nokārtot atļauju Spādes pārapbedīšanai dzimtenē. Un, lūk, 1990. gada 29. aprīlī zārks ar admirāļa pīšļiem atradās 1. Meža kapu kapličā, no kurienes gāja admirāļa pēdējais ceļa posms – uz izraudzīto kapa vietu. Iepriekš daudz tika spriests, kur Spādi apglabāt? Bija doma arī par Ventspili (viņa dzimteni), Brāļu un Raiņa kapiem. Galu galā kļuva zināms, ka Meža kapos ir apglabāti Spādes radi. Tā admirālim atradās vieta viņiem blakus.

No vecajiem kara flotes jūrniekiem tolaik bijām zināmi tikai mēs divi – *Roņa* vecākais mehāniķis Rūdolfs Grigulis un es. Izdomājām, ka mums abiem no zemūdenes komandas ir jāliek vainags un šeit jābūt ne tikai valsts karogam, bet arī kara flotes karogam. Grigulis to sagādāja, viņam bija pazišanās pie karogu izgatavotājiem. Nozīmētajā laikā ieradāmies pie 1. Meža kapu vārtiem. Sakārtojāmies iešanai. Grigulis un mans dēls Kārlis katrs nesa savu karogu, bet mazdēliem uzdevām nest vainagu ar lentēm un uzrakstiem. Lielu dalību admirāļa pārapbedīšanā ņēma arī Jūras akadēmijas vadība. Ceremoniju vadīja mācītājs Juris Rubenis, zārku nesa Jūras akadēmijas studenti. Pārapbedīšanā piedalījās arī admirāļa radi, to vidū māsas mazmeita Amalda ar ģimeni. Vispār

Pieminekļa atklāšana admirālim T. Spādem 1. Meža kapos Rīgā

Piemīņas vietā Grobiņā, parādot godu pirmajam Latvijas
admirālim A. Keizerlingam

cilvēku bija ļoti daudz. Pie prezidenta Jāņa Čakstes atdusas vietas, kā paredzēts, gājiens apstājās. Mans uzdevums bija pieiet pie prezidenta kapa un nolikt rozes. To arī izdarīju un, pagriežies pret pavadītājiem un zārku, teicu: *Prezidenta kungs, pirmais latviešu admirālis ir atgriezies Latvijā un dodas uz savu lēmuma vietu!*

Pie kapa bija uzstādīti skaļruņi. Karogus novietojām zārka galvgalī. Aizkustinošu kapa runu teica mācītājs Juris Rubenis. Vēlāk dzirdēju runājam, ka izvadišanu bija paredzēts veikt toreizējam arhibīskapam, bet viņš nevarējis ierasties, šķiet, tāpēc, ka bija tikai 1990. gada aprīlis... Nolaižot zārku, spēlēja un dziedāja mūsu *Lūgšanu*. Tajā brīdī abi karogi tika noliekti virs atvērtā kapa. Berot trīs smilšu saujas, skaļi teicu: *Uz sauszemes, uz jūras un debesīs!* Tā es parasti saku, jūrniekus pavadīdams. Uz sauszemes cilvēks ir dzimis, uz jūras – dzīvojis, debesīs viņš nokļūst pēc nāves.

Spādes radi rīkoja bērnu mielastu, kurā piedalījās aptuveni 30–35 bērnieki un kas notika kāda uzņēmuma klubā. Arī mūs ar Griguli uzaicināja un pie galda lika sēsties blakus vietai, kas simboliski bija atstāta pašam Spādem. Tuvojoties savam krēslam, pieņēmu miera stāju un teicu: *Admirāļa kungs, atļausiet man sēdēt jums blakus labajā pusē!* Zināms, atbildes nebija.

Pie galda galvenokārt runāja par Spādes ciešanām izsūtījumā. Sevišķi interesanti uzstājās kāda dāma, Kazahijas vāciete, kas bija atbraukusi no Temirtavas un kopā ar Spādi tur strādājusi infekcijas slimnīcā (viņš tajā pildījis grāmatveža pienākumus), kā arī visus šos gadus kopusi viņa kapu. Te man radās dulla doma. Saņēmis atļauju uzdot jautājumu, teicu: *Vai jums tas nelikās dīvaini, ka ar jums kopā strādā kara jūrnieks, Latvijas admirālis?* Atbilde bija: *Tas ir ļoti sarežģīts jautājums.* Uz to es iebildu, ka gan jautājums, gan atbilde ir vienkārši – komunistiskajā režīmā Spādi apcietināja un izsūtīja, lai viņš komandētu *tuksnešu kuģus* un turētu muti. Dāma neatbildēja. Varbūt tāda mana atklātība bija mazliet nekaunīga.

Par admirāļa pārapbedīšanu uzrakstīju garu vēstuli viņa dēlam Selgaram, kurš kopā ar māti emigrēja Otrā pasaules kara beigās un dzīvo ASV, Sietlā. Mūsu sakari nodibinājās ar *Roņa* jaunākā virsnieka leitnanta Ķirša starpniecību. Arī viņš emigrēja un dzīvoja netālu no Selgara. Spādes dēls man pateicās par sūtījumu, pastāstīja, ka viņa ģimenē ir divas meitas, un piebilda, ka viņam nav vēlams regulāri sarakstīties ar ārzemēm, jo strādājot *Boing* aviācijas rūpnīcā. Tā man saikne ar viņu izbeidzās.

1994. gada novembrī Popes kungs man laicīgi piezvanīja, ka 20. datumā būs Spādes kapa pieminekļa atklāšana un iesvētīšana, ko veiks Bruņoto spēku kapelāns. Nolēmām, ka brauksim kopā ar Kārli un vēl būs arī virsniekvietnieks Grigulis, kuram jāņem līdzī abi – valsts un kara flotes – karogi.

Norunātajā laikā Grigulis un Kārlis bija klāt. Ārā samērā auksts, stingrs vējš, ap pusdienas laiku tika solīts sniegs. Apakšā zem formas svārkiem siltā jaka, kājās divi pāri zeķu, kurpes. *Mamma* jau novaidējās, ka sals.

Pie Brasas tilta bija liels mašīnu sastrēgums. Ar grūtībām tomēr izbraucām. Devāmies cauri kapu vārtiem. Cilvēku daudz, jo notika ne tikai pieminekļa atklāšana, bet arī Mirušo piemiņas dienas svētbrīdis. Sarokojos ar pazīstamiem, vairāki mani sveicināja, paceļot cepuri. Pāris vārdu pārmiju ar Vācijas militāro atašeju, viņš labi runā franciski. Tūlīt arī kārtojās gājiens. Pa priekšu kapelāns Atis Vaickovskis, viņam blakus Popes kungs, tad Latvijas kara flotes karogs, ko nesa Grigulis, un valsts karogs, ko nesa vecais virsnieks Bērziņš, es – starp abiem karognesējiem. Gājiens virzījās lēnām. Cilvēki tam pievienojās, varbūt vairāki simti. Čakstes pieminekli garāmejojot sveicinājām ar karogu mājienu. Sākot no šīs vietas, gar ceļa malu bija nostādīta kara jūrnieku goda sardze ar šautenēm. Drīz pienācām pie Spādes kapa. Piemineklis bija pārsegts ar buru. Tūdaļ noņēma pārsegu, un vienā pusē nostājās tagadējais Jūras spēku komandieris Gaidis Zeibots, otrā – es. Atskanēja mūsu *Lūgšana*. Sekoja šauteņu salūts. Pieminekli atklāja Bruņoto spēku komandieris pulkvedis Juris Dalbiņš. Ministra nebija, kaut gan bija solīts, ka būs. Tad mācītājs iesvētīja pieminekli. Laiks ļoti slikts – putināja. Runāja Poppe, Zeibots, kāds Spādes draugs Skaldera kungs (94 gadus vecs) un es. Vainagus nolika arī Vācijas militārais atašejs un Zviedrijas kara flotes jūrnieki (pieminekļa atklāšana notika vienlaikus ar Zviedrijas karakuģu vizīti Rīgā). Daudz ziedu bija no klātesošajiem. Arī es noliku ziedus. Jūras spēku orķestris no Liepājas ļoti labi nospēlēja melodiju *Es dziedāšu par tevi, tēvu zeme!*.

Mans vērtējums labs. Vislielākā pateicība pienākas Popes kungam. Tas, kas sākās ar Spādes pārapbedīšanu Latvijā (1990. gadā), nu bija noslēdzies. Lai te būtu vieta, kur vismaz reizi gadā atnākt mūsu tagadējās kara flotes vīriem!

Mana runa pie pieminekļa bija par disciplīnu, kas mūsu karavīriem ir uz nulli, un simboliski tika saukts palīgā admirālis Spāde.

Braukšana bez sievām uz Parīzi –
Ēvalda Valtera 100. jubilejas svinības
Māmuļā 1994. gada 2. aprīlī

Jubilāru ierados apsveikt jūrnieku saimes vārdā. Man kāpjot uz skatuves, sākās aplausi. Ievēroju, ka Harijs Liepiņš, aplaudējot ar plašu smaidu, pat piecēlās kājās. Nevienu citu Valtera apsveicēju tā nesaņēma. Vairākkārt paklanījos gan pret skatuvi, gan zāli. Domāju, ka darīju pareizi. Vispār biju izsists no sliedēm – es taču gāju apsveikt jubilāru, aplausi pienācās viņam, bet ne man. Tad griezos pie Valtera franču valodā ar Francijas himnas pirmajiem vārdiem, piebilzdams, ka slava un gods pienākas arī mūsu pirmajam pilsonim. Vēl piebildu, ka es nespēju viņu noķert skrējienā un ka viņš mani pārspējis par deviņiem gadiem un astoņiem mēnešiem. Tā kā ar minētajiem aplausiem biju izsists no domu gaitas, minēju kaut ko par četrām strīpām, ko man devuši mūsu prezidenti (tā bija kļūda). Pēc tam ar humoru teicu, ka mums ar Valteru, kas esam bijuši Francijā (vai viņš ir bijis, nezināju), atliek doties nevis uz Ķemermiestiņu pie Anniņas, bet gan pie savām franču dāmām uz Parīzi. Nosaucu te trīs pazīstamus nakts lokālus *Moulin rouge*, *Le chat noir* un *Alcazar* (*Sarkanās dzirnavas*, *Melnais kaķis* un *Pils* – franču val.). Apsveikumu pabeidzu franciski: *Lai Dievs svētī Latviju, un svētī Ēvaldu Valteru!*

Pēc trim dienām – 1994. gada 5. aprīlī – Ēvalda Valtera godināšana turpinājās Jaunajā Rīgas teātrī ar viņa tulkotās franču lugas *Lukrēcija Bordžija* pirmizrādi.

Zāle starpbrīdī bija pustukša, un redzēju, kā Gribačas kundze 5. rindā šiverē ap savu Ēvaldu un vēl citiem tur sēdošajiem. Te piepeši viņa ieraudzīja mani un steidzās šurp uz 11. rindu. Lai es nākot pie Ēvalda, tur esot brīva vieta. Nu, protams, gāju ar. Nosēdināja mani aizmugurē Valteram, sarunāties varējām labi. Viņam blakus bija kāda dāma. Uzsāku runāt franciski, nu tā pa jokam. Un, lūk, Valteram blakus sēdošā kundze iesaistījās sarunā – arī franciski. Noskaidrojās, ka šī dāma ir Valtera kunga meita no iepriekšējās sievas. Viņa kādu laiku ir dzīvojusi vai vēl dzīvo Francijā. Protams, meita bija dzirdējusi manu apsveikuma runu *Māmuļā*. Viņa teica, ka es uz skatuves esmu samelojies – Valters nav bijis ne Francijā, ne Parīzē. Bet mani meli, viņasprāt, iznākuši kolosāli labi. Vēl abi pārrunājām par Parīzi, kabarē, rēvijām, kādas bija manā laikā un kādas tur tagad ir.

Sakarā ar Ēvalda Valtera jubilejas pasākumiem presē parādījās fotogrāfija no *Māmuļas*, kurā redzams Valters un es. Parakstīts bija, ka divi kungi sarunājas par braukšanu uz Parīzi bez sievām.

Otra Triju Zvaigžņu ordeņa pasniegšana Rīgas pilī

Šo apbalvojumu savā mūžā esmu saņēmis divas reizes. Pirmo reizi 1937. gadā, kad prezidents Kārlis Ulmanis man pasniedza 5. šķiras ordeni, un otro reizi – 1995. gadā, kad saņēmu 4. šķiras ordeni. Pirmā apbalvošana atmiņā ir pagaisusi (dienasgrāmatu diemžēl tolaik nerakstīju). Atceros vienīgi, ka 1937. gadā starp apbalvotajiem bija daudzas militārpersonas, ne es vienīgais, kā 1995. gadā.

Otro apbalvošanas ceremoniju esmu pierakstījis šādi.

Jau iepriekš avīzēs bija publicēts saraksts ar ordeņu saņēmēju vārdiem. Drīz arī saņēmām vēstuli no Ordeņa domes ar trim ielūgumiem, kas bija domāti diviem tuviniekiem un man. Tika izlemts, ka man līdzī nāks *mamma* un Kārlis. Tomēr, tuvojoties 3. maijam, *mamma* atteicās, jo pilī jākāpj ceturtajā stāvā, un tas viņai par grūtu. Laimas nebija mājās – tā ekskursijā pa Eiropu, Mārai – lauza kāja. Tātad piedāvājums tika Lindai (mazmeitai), kura arī piekrita.

3. maijā noteiktajā laikā Kārlis ar Lindu Kārļa mašīnā bija klāt, un braucām. Linda pa ceļam kaut ko runāja par diplomdarba aizstāvēšanu savā Lauksaimniecības universitātē. Apstājāmies pie pils. Iekšā bija jāiet nevis caur vārtiem, bet no galvenās ieejas muzejā. Gājām abi ar Lindu. Kārlis aizbrauca novietot mašīnu kaut kur Daugavmalā. Pie ārdurvīm stāvēja divi kaprāļi formā – goda sargi. Tieši tobrīd piebrauca Valsts prezidents Guntis Ulmanis. Kāpām lēnām pa trepēm. Tas bija diezgan grūti – augsti stāvi. Trešajā stāvā vajadzēja novilkt virsdrēbes. Šeit mums norādīja, ka tiem, kam piešķirti ordeņi, jāpulcējas atsevišķā istabā, bet tuviniekiem jākāpj uz lielo zāli 4. stāvā.

Norādītajā istabā daudzi jau bija priekšā. Sasveicinājos ar aktieri Sebri, mūsu sūtni Francijā Nagobads-Ābola kundzi, sūtni Somijā Žigures kundzi, deputātu Staltu un citiem vairāk vai mazāk pazīstamiem. Visvairāk runāju ar Nagobads-Ābola kundzi. Viņa uzsāka

franciski, bet drīz turpinājām latviski, jo es jau tik labi nepārvaldu franču valodu. Stāstīja par darbu Parīzē. Nevarot dabūt atpakaļ Latvijai agrāk piederējušo sūtniecības māju Pronī ielā 8. Drīz ienāca kāds kungs un skaidroja, ka nu būs jāiet uz 4. stāvu – tur notiks ceremonija. *Ordeņniekiem* vietas bija paredzētas priekšējos solos. Ejot pa zāles vidu, redzēju, ka piecēlās Francijas vēstniece Debenē kundze. Panākusi pretī, viņa sniedza man roku. Pāris vārdu, pateicība, un gāju tālāk. Skatuves kā tādas nebija. Priekšā vienīgi novilkts liels valsts karogs, abās pusēs augstas puķu vāzes ar ziediem, pa kreisi – mikrofons un klavieres. Ieradās Valsts prezidents Guntis Ulmanis un Ministru prezidents Māris Gailis. Kaut ko teica ceremonijas vadītājs, un tad atskaņoja *Dievs, svētī Latviju!*. Orķestris atradās zāles dibengalā. Visi stāvēja. Es dziedāju līdzī, kā tas man ir pierasts. Tūlīt pēc himnas sekoja runas pie mikrofona. Tika pieminēti visi 57 ordeņa saņēmēji, tai skaitā Francijas prezidents (Valsts prezidents viņam apbalvojumu pasniedza vēlāk, satiekoties Parīzē). Pirms sākt izsniegt katras pakāpes ordeņus, orķestris nospēlēja kaut ko maršam līdzīgu. Pašus ordeņus un diplomus pienesā divi kaprāļi. Viens Ulmanim padeva kārbiņas ar ordeņiem, otrs – Gailim diplomus. Abi prezidenti, apbalvojumu pasniedzot, spieda kavalierim roku un kaut ko teica. Pēc tam meitene katram iedeva trīs sarkanas rozes. Beigās ordeņa saņēmējs pagriezās pret zāli un, aplausiem skanot, paklanījās.

Kā pirmais pēc ordeņa gāja Godmanis (2. šķira). Aplausi bija, bet diezgan švaki. Arī es neaplaudēju, lai gan blakus Nagobads-Ābola kundze to darīja. Pārējiem es aplaudēju. Kad pienāca Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta Jāņa Stradiņa kārta, Guntis Ulmanis piegāja pie mikrofona un teica, ka šorīt ar akadēmiķi runājis. Viņš esot slimš, bet no ordeņa nav atteicies, saņemšot to vēlāk. Tad ordeni saņēma Nagobads-Ābola kundze. Kad tā atgriezās savā vietā (man blakus), noskūpstīju viņai roku, liekas, rīkojos pieklājīgi.

Pienāca mana kārta, un arī man aplaudēja. Savādi jau bija – es vienīgais karavīra formā* ar 5. šķiras Triju Zvaigžņu ordeni, zviedru ordeni, kā arī zemūdeņu virsnieka krūšu nozīmi. Pēc noteikumiem jānēsā viens – augstākās pakāpes Triju Zvaigžņu ordenis. Domāju, ka gan jau kaut kad pielikšu abus – palielišos. Atklāti sakot, sirdī augstāk vērtēju veco ordeni, ko man ir pasniedzis Kārlis Ulmanis.

* Forma Legzdiņa kungam tika uzšūta par Jūrniecības savienības līdzekļiem. – Red. pieb.

Otra Triju Zvaigžņu ordeņa saņemšana 1995. gadā

*Esmu personīgi ticis ar visiem sešiem Latvijas Valsts
prezidenti, un ar katru ir bijusi kāda darišana*

Tad prezidenti nosēdās mums priekšā – pirmajā rindā, un sākās koncerts. *Ave sol* diriģēja Imants Kokars, kurš arī saņēma 3. šķiras ordeni. Koris patiešām lielisks. Nodziedāja trīs dziesmas. Raimonds Pauls pavadīja pie klavierēm. Pēc koncerta *ordeņniekus* aizsūtīja fotografēties. Divos veidos – tikai ordeņa saņēmēji un tad kopā ar prezidentiem. Pēc tam turpinājās apsveikumi. Man puķes pasniedza satiksmes ministrs Gūtmanis, tika arī pušķis ar vizītkarti no Berķa, Zemnieku savienības biedra (par ko biju pārsteigts – man taču tur nav neviena tuvāk pazīstama!). Ļoti sirsnīgi sveica Francijas sūtne un Elza Radziņa – abas ar bučām. Zināms, bija vēl citi sveicēji, tai skaitā mūsu Kārlis un Linda. Tad visi devās uz trešo stāvu dzert simbolisko šampanieti. Atkal savstarpējas sveikšanas, vēlējumi. Pat nevaru atcerēties, kurš sveica. Pienāca arī Valsts prezidents ar kundzi. Runājām par iepriekšējā ordeņa saņemšanu 1937. gadā. Sarunā Guntis Ulmanis mani pareizi nosauca par *Roņa* komandieri, bet ordeņa diplomā rakstīts – *bijušais kapteinis*. Iznācis pavisam greizi.*

Notika fotografēšanās, zālē filmēja televīzija. Laiks skrēja ātri, un drīz cilvēki sāka izklīst. Jā, gandrīz visu ceremonijas laiku Linda dabūja nest manas puķes un Kārlis – sarullēto diplomu. Taču vispār esmu ļoti apmierināts, sevišķi ar to, ka arī Linda bija šajā sarīkojumā. Kārlis jau, pats par sevi saprotams, nedrīkstēja iztrūkt. Mājās tikām ļoti labi.

Avīzēs daudz rakstīts par tā saucamajiem čekas maisiem. Starp citu, arī slavenais zinātnieks Jānis Stradiņš ir nokļuvis maisā, turklāt, pašam nezinot (sk. viņa atklāto vēstuli *Dienā* 1995. gada 29. aprīlī). Ļoti iespējams, ka arī es tur esmu. No čekas un komunistiem esmu vairākkārt pratināts un vajāts. Galvenie vajājumi ir, lūk, šādi:

1. Mans tēvs tika nošauts komunistu terora laikā 1919. gada 26. martā.
2. Padomju okupācijas pirmajā gadā man atņēma personīgo ieroci un dienesta pakāpi (no komandkapteiņa kļuvu par matrozi).
3. Tiku nomests no amata Kuģniecības mācību kursu kombinātā 1951. gadā.
4. Visu padomju okupācijas laiku mani nelaida iet Baltijas jūrā (atļāva tikai pa Rīgas līci).

* Uz karakuģiem pirmo personu sauc par komandieri, kapteiņa amats ir tikai uz civilajiem kuģiem. – Red. pieb.

5. Mans dēls Kārlis tika brīdināts, ka nedrīkst izvēlēties jūrnieka profesiju, jo šajā gadījumā manas pagātnes dēļ viņš nedabūtu atļauju iet jūrā.

Tā mana būdiņa un pils

1995. gada jūnija beigās Latvijā viesojās divi franču karaflotes kuģi – avizo tipa, būvēti pretzemūdeņu vajadzībām. Jau Ligo vakarā Laima uz Avotiņiem atveda divus ielūgumus. Viens bija sakarā ar pieņemšanu uz šiem kuģiem, otrs – uz pieņemšanu Francijas vēstniecībā (sakarā ar šo pašu kuģu ierašanos). Kā tikt Rīgā? Pēc telefoniskas apspriedes ar bērniem nolēmām, ka agrā 29. jūnijā rītā brauksim divatā ar *mammi* paši savā vecajā volgā, ko nopirkām 60. gadu beigās un ar kuru esmu braucis 35 gadus. Kaut arī šoferā tiesības ieguvu tikai sešdesmit gadu vecumā, atrodoties pie stūres, man nekad nav bijis nekādas bailu sajūtas (arī braucot pa Rīgu). Neesmu piedzīvojis nevienu auto avāriju. Zināms, 92 gadu vecumā vadīt automašīnu nav viegli. Šī, liekas, arī bija beidzamā reize, kad braucu pa galvaspilsētu, un viena no pēdējām reizēm, kad vispār *šoferēju*. Drīz pēc tam mēs savu uzticamo auto atdāvinājām labiem pazīstamiem cilvēkiem – Lēdurgas mākslas skolas direktori.

Toreiz no Zvejniekciema izbraucām pulksten 4.45. Iepriekšējā dienā mašīnu pārbaudījām – strādāja labi. Tomēr ceļā gadījās maza ķibe. Pie Aģes upes tilta pēkšņi neviens ātrums nedevis gaitu uz priekšu. Kaut kas bija saķēries ātrumkārbā. Izslēdzu motoru un uzsāku braukšanu no jauna. Jā, viss kārtībā! Turpinājām ceļu pacilātā garastāvoklī. Ātrums, kā parasti, bija ap 60–80 kilometru stundā. Pa ceļam uz Rīgu (attālums – apmēram sešdesmit kilometri) satikām tikai kādas sešas septiņas mašīnas. Pilsētā, protams, to bija vairāk. Tuvojoties mūsu mājai, ieraudzījām Laimu, kas pie loga gaidīja un māja ar roku.

Dzīvoklī tūdaļ izkurinājām vannu, nomazgājāmies, paēdām brokastis un atpūtāmies. Piezvanījām arī Kārlim un sarunājām, ka uz Andrejostu (tur bija noenkurojušies franču kuģi) brauksim ar viņa mašīnu pulksten 17.30. Tā arī izdarījām. Tērpies biju formā ar ordeņiem. Pa trapu uzkāpām uz kuģa, kur mūs sagaidīja tā komandieris. Sasveicinājāmies gan ar viņu, gan ar Francijas militāro atašeju Derežela kungu. Cilvēku daudz. Ļoti lielu interesi par mani izrādīja kuģa komandieris

un kāda dāma. Noskaidrojās, ka viņa ir sūtnes draudzene, kura speciāli sakarā ar šo vizīti atbraukusi no Francijas. Bija arī pati sūtne Žanna Debenē. Viesiem pienesa šampanieti, vīnus, sulas, cepumus un dažādas nelielas maizītes, kas tika pasniegtas pat siltas. Dāma mani neatstāja, bija ļoti runīga. Stāstīja man, ka pati esot korvetes kapteiņa pakāpē dienējusi Kara ministrijā. Bija ļoti patīkami, jo viņa runāja lēni, skaidri un gandrīz visu varēju saprast. Vēl dažus teikumus pārmiņu ar kādu kuģa virsnieku, kurš agrāk bija dienējis uz atomzemūdenes, kā arī ar Vācijas militāro atašeju, ar kuru iepazinos, tiekoties admirāļa Spādes pieminēklā atklāšanā. Man uzmanību pievērsa arī Zviedrijas militārais atašejs, kurš ieinteresējās par manu zviedru ordeni. Bija interesanta saruna ar Jūras spēku komandieri Zeibotu. Viņš pieaicināja savu padoto virsleitnantu Verbu, kurš vairākus mēnešus bija mācījies Francijā. Laiks pagāja nemanot. Aptuveni pusdesmitos vakarā abi ar Kārli sēdāmies mašīnā un braucām mājās. Tur gan *mamma* taisīja skandālu par ilgo prombūtni.

Sakarā ar šo pašu karakuģu vizīti nākamajā vakarā bija pieņemšana Francijas vēstniecībā. Tā kā zināju, ka tur būs arī stiprie dzērieni, tad domas dalījās, vai braukt uz vēstniecību ar autobusu vai Kārļa žiguli. Tomēr izšķīrāmies par otro variantu, jo Kārlim kāds uz kuģa bija pačukstējis, ka pieņemšanā man tikšot pasniegta dāvana – *Rona* makets. Čuksts par *Roni* bijis tādēļ, lai es pārāk nesatrauktos, dāvanu saņemot. Es gan tam īsti nevarēju noticēt un pat negatavoju šim gadījumam runu.

Braucot pa Raiņa bulvāri, labi izdevās atrast mašīnai stāvvietu – pie radioveikala uz Brīvības ielas stūra, blakus vēstniecībai. Garderobē noliku cepuri. Kaut gan tur bija priekšā daudz franču jūrnieru cepuru, tomēr manējai vieta atradās. Otrā stāvā priekšistabā stāvēja vēstniece ar atašeju un vēstniecības kultūras dienesta darbiniece Dita Podskočijas kundze. Sasveicinājos ar rokas spiedieniem un rokas skūpstu dāmām. Tūdaļ bija klāt viesmīļi, kas uz paplātēm nesa šampanieti. Pieņemšana notika trīs zālēs. Lēnām ievirzījāmies pirmajā no tām. Te jau bija pilns ar pazīstamiem – valsts vīri, jūrnierības, Aizsardzības ministrijas vadošie darbinieki, mūsu Nacionālo Bruņoto spēku virsnieki. Ar visiem drusku aprunājos, un gājām otrā istabā, kur bija saklāti galdi *a la fourchette*. Te iznāca saruna ar Francijas vēstniecības pirmo padomnieku Senjorēna kungu un franču jūrnieriem. Atkal tikos ar kundzi, kas bija mana pavadone uz kuģa. Ļoti laipna, patīkama. Kārlis bija ieklīdis nākamajā zālē, un es viņu vairs neredzēju. Viss ritēja, kā parasts. Te uzreiz ieraudzīju, ka, starp cilvēkiem spraukdamies, pie manis nāk Kārlis, it kā gribētu

kaut ko teikt. Dēls tad arī pavēstīja, ka tieku aicināts lielajā zālē pie loga. Tuvojoties norādītajai vietai, ieraudzīju sūtni, militāro atašeju, jauniešus latviešu tautas tērpos. Piespraucos pie sūtnes, kura vairākas reizes sasita plaukstas, un kāds balsi uzsauca: *Silence!* (*Klusumu!* – franču val.). Visi gaidīja, kas notiks. Sūtne ar žestu norādīja, lai tiktu atbrīvots neliels laukums zāles centrālajā daļā, un sāka savu runu. Tā īsumā bija par to, ka vēstniecība un Francijas kara jūrnieki man dāvina *Roņa* maketu. Vēl runāja militārais atašejs korvetes kapteinis Derežela kungs. Viņš, kā vēlāk uzzināju, bija šīs dāvanas idejas autors. Atašejs mani tuvāk pazina, bija arī viesojies mūsu dzīvoklī. Bet nu viņam Baltijas valstis vajadzēja atstāt, jo, beidzoties plānotajam termiņam, Derežels tika norīkots uz citu dienesta vietu. Tolaik viena *Roņa* kopija atradās Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā (to bija gatavojuši muzejnieku nolīgtie speciālisti). Par attiecīgu samaksu Derežels bija pasūtījis vēl vienu zemūdenes kopiju, ko tagad pasniedza man. Meitene un puisis tautas tērpos maketu pienesā un novietoja uz galda. Tas tik tiešām bija mans *Ronis!* Knipsēja fotogrāfi, varbūt klāt bija arī televīzijas kameras. Lūdzu sūtni vārdu, lai varētu pateikties dāvinātājiem, kaut arī, kā jau minēju, īpaši sagatavojies tam nebiju. Runāt vajadzēja franciski. Piepeši atcerējos vārdus no kādas studiju laikā redzētas kinofilmas un pūtu vaļā: *Katram zvēram ir sava ala vai kāda cita vieta, kur tas jūtas labi un droši. Līdzīgi arī katram putnam ir sava ligzda...* Ievēroju, ka viens otrs no apkārt sanākušajiem franču virsniekiem sāk skatīties uz mani savādi – vai tas vecais nesāk runāt šķērsām!? Bet tad domu pagriežu šādi: *Mana būdiņa un pils bija zemūdene Ronis, uz kuras nodienēju 15 gadus.* Teicu arī to, ka man ir it kā divas tēvzemes. Ne tikai Latvija, bet arī Francija, kur lielā mērā tika uzbūvēta mūsu kara flote un kur esmu guvis izglītību.

Tad sekoja rokas spiedieni (sūtni noskūpstīju roku), un trīs tautas deju pāri uzstājās ar priekšnesumu. Es stāvēju pie klavierēm un vēroju notiekošo. Par mūsu dejojājiem franču jūrnieki bija sajūsmā. Savstarpējās sarunas, uzkošana un iemešana turpinājās. Daudzi gribēja ar mani aprunāties. Komplimentus manai atbildes runai izteica arī Senjorēna kungs. Es gan pats par savu franču valodu tik labi nedomāju. Kļūda bija arī tā, ka savā pateicības runā nepiebildu nevienu teikumu latviski.

Pamazām zālē kļuva manāmi retāks. Cilvēki devās mājup. Arī mēs ar Kārli nolēmām, ka iesim. Atvadoties sabučojāmies ar sūtnes kundzi, un pie parādes durvīm piebrauktajā žigulī Kārlis ielika *Roņa* maketu. Atceļā arī dēls teica, ka biju labi runājis.

Interesanti, ka pēc šī dāvinājuma par latviešu zemūdenēm ieinteresējās kāds kolekcionāru aprindās ietekmīgs anglis. Tā rezultātā Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja konstruktoriem tika pasūtīti vēl 18 *Roņa* maketi, kuriem visiem tika pievienota fotogrāfija, kurā pie šī maketa bija redzams *Roņa* galvenais mehāniķis virsniekvietnieks Grigulis un es. Tas pēc minētā angļa apgalvojuma maketa vērtību palielināja.

Melnās kafijas vakars 1997. gada 30. novembrī

Šī Nacionālās aizsardzības akadēmijas rīkotā virsnieku un kadetu sanāksme ir tradicionāla jau kopš Latvijas Kara skolas laika. Tā notiek par godu 1919. gada Brīvības cīņām. Toreiz jaundibinātās Latvijas Kara skolas kadetu vienība bija pārcietusi smagas kaujas pie Torņakalna, forsējot Daugavu, un pie Vareļiem (netālu no Lielupes, pie Jelgavas–Garozas ceļa). Cīņa pret bermontiešiem prasīja 14 topošo virsnieku dzīvības. Pēc ienaidnieka padzišanas 1919. gada 30. novembrī, atgriežoties Rīgā, Kara skolas pārtikas noliktavā kadeti atrada vienīgi rupjmaizi, kafiju un marmelādi. To tad viņi, brālīgi dalot, ēda. Tā arī radās šī piemiņas tradīcija, kas ir nosaukta par Melnās kafijas vakaru. To uzskatu par ļoti atbalstāmu un ik gadu cenšos apmeklēt.

Kā katru reizi, Nacionālās aizsardzības akadēmijas zālē sanāca vecie pirmās Latvijas laika virsnieki. Nostājās divrindu līnijā un nolīdzinājās. Man trāpījās būt pirmajā rindā. Zāles vidū atradās tradicionālais svečturis ar 14 mazākām un vienu lielu sveci pa vidu. Pēc tam iznāca ģimpīgi* akadēmijas virsnieki, un tad divrindu līnijā nostājās jaunie kadeti. Klāt bija arī aktrise Vera Gribača un kapelāns Atis Vaickovskis. Rektors pulkvedis Matīss nokomandēja: *Mierā!* Tika ienesti divi karogi – valsts un akadēmijas, kā arī lāpa. Tad ar taures skaņām sākās svinīgā junda. Kā jau pieņemts, vakara pārbaudē izsauca visus četrpadsmit kritušos kadetus. Pēc katra viņu vārda kāds no ierindā stāvošajiem kadetiņiem atsaucās, sakot: *kritis pie Daugavas tiltiem* vai *kritis pie Vareļiem*, un, iznācis no ierindas, aizdedzināja vienu svecīti. Sekoja mācītāja uzruna, aktrise nodeklamēja patriotisku dzeju. Ar taures skaņām un karogu iznešanu junda beidzās. Tad rektors aicināja uz melno kafiju un rupjmaizi ar

* Šo apzīmējumu autors neattiecina uz beidzamo gadu sanāksmēm. – Red. pieb.

*Melnās kafijas vakars – katru gadu 30. novembrī Nacionālajā
Aizsardzības akadēmijā*

Melnās kafijas galds ar rupjmaizi un marmelādi

marmelādi blakus zālē. Šeit no katra Kara skolas izlaiduma, kura pārstāvji bija klāt, tika dziedāta viena, iepriekš izvēlēta dziesma. Arī mani izsauca, aplaudēja, un visi nodziedāja *Pūt, vējiņi!*.

1997. gada 30. novembrī šo tradicionālo pasākumu apmeklēja arī toreizējais Valsts prezidents Guntis Ulmanis. Sasveicinoties viņš deva man roku. Tūlīt, izmantojot izdevību, izteicu savu neapmierinātību par to, ka prezidentu Kārļa Ulmaņa un Alberta Kvieša laikā es tiku ielūgts uz pieņemšanām sakarā ar valsts svētkiem, bet tagad vairs ne. Guntis Ulmanis bija ļoti pārsteigts un teica, ka neesot tur vainīgs, jo to neesot nokārtojuši viņa padotie darbinieki (mājās mēs arī tā spriedām). Prezidents ļoti atvainojās un teica, ka turpmāk pats šo lietu kontrolēšot. Es piekritu (nevarēja daudz runāt, jo visi gaidīja jundu). Aiz Ulmaņa pienāca klāt un deva roku aizsardzības ministrs Jundzis. Pateicās man par atbalstu (esmu viņam divas reizes rakstījis vēstules, kurās pateicos par labo darbu).

Latvijas atjaunotās kara flotes piecu gadu jubilejas svinības 1997. gada 12. aprīlī Liepājā

Sakarā ar slikto laiku līdz pēdējai dienai ģimenē spriedām, vai braukt uz šo pasākumu vai ne. Tomēr beidzot nolēmām, ka jā. Mūsu rīcībā tika nodots astoņvietīgs busiņš, tā ka varēja braukt līdzī arī Kārlis un Laima. Pulkstenis notirkšķēja 4.30. Pēc 40 minūtēm biju gatavs, un pulksten 5.20, kā runāts, mašīna piebrauca pie mājas.

Pirms Saldus uznāca sniega vētra. Šoferis (dižmatrozis Lūkins, virsdienestnieks, alga Ls 70 mēnesī) brauca ļoti prātīgi. Biju iedomājies, ka pa ceļam Grobiņā apmeklēsim bijušā admirāļa Keizerlinga piemiņas akmeni. Neviens no braucējiem nezināja, kur tas atrodas, taču to noskaidrojām, pajautājot grobiņiešiem uz ielas. Viss kārtībā.

Iebraucot Liepājā, pie kanāla tilta mūs sagaidīja jūras kapteinis Zeibots. Sliktā laika dēļ mums neiznāca noskatīties kuģu parādi, bet gan braukt uz mūsu traleri Imanta, kas stāvēja pietauvots pie moliņa. Parāde esot notikusi tādējādi, ka aizsardzības ministrs ar kuteri apbraucis pietauvotos kuģus un sasveicinājies ar kara jūrnikiem. Imantas

komandieris mūs cienāja ar pelmeņiem. Pēc tam devāmies uz pilsētas centru, kur pie Annas baznīcas bija paredzēta jūrnieku sauszemes parāde. Jāpiebilst, ka arī pirmās Latvijas laikā šeit notika kājniekoto jūrnieku* un Kurzemes divīzijas parādes un tajās es piedalījos. Piebraucām pie baznīcas un devāmies uz vietu, kur vajadzēja stāvēt parādes pieņēmējiem. Laukuma pretējā malā ieradās atsevišķas jūrnieku daļas, bet aiz tām pulcējās liepājnieki. Drīz atnāca ministrs ar pavadoņiem. Viņam pretī devās parādes komandieris komandkapteinis Grīnis. Tad orķestris spēlēja *Dievs, svētī Latviju!*. Es, kā parasti, dziedāju līdzi, jutu, ka vēl viens otrs darija tāpat. Ministrs apstaigāja jūrnieku ierindu un teica uzrunu. Tad runāja Jūras spēku komandieris Zeibots. Pēc tam komandkapteinis Grīnis komandēja un jūrnieki parādes maršā nogāja gar baznīcu. Ierindā brauca arī kādas astoņas automašīnas. Jāatzīst, ka puiši soļoja labi, liekas, bija pamatīgi izdresēti. Man tomēr nepatika tā *platā pēda*, pārspīlētā kāju cilāšana – īsts mauzoleja solis. Vēl viens trūkums – jūrniekiem bija vasarīgas galvas segas – ar baltu audeklu apvilktas cepures.

Pēc parādes braucām uz teātri, kur notika svinīgā sapulce. Cilvēku daudz. Pie galdiņa, kur vajadzēja reģistrēties, divas jūrnieces man jautāja, vai tad es neko nerunāšot. Piekritu runāt. Turpat satiku aktrisi, zviedru dāvinātā krasta apsardzes kuģa *Kristaps* krustmāti Veru Gribaču.

Zāle bija pilna – daudz viesu. Drīz pavērās priekšsargs, visi piecēlās kājās, orķestris uz skatuves spēlēja *Lūgšanu*. Es dziedāju atkal. Tad ievēroju, ka priekšā mūsu rindai nosēdusies vai visa Bruņoto spēku vadība, turpat blakus arī Francijas militārais atašējs ar kundzi. Uz skatuves iznāca aktieris Eduards Pāvuls un ļoti sirsnīgi norunāja Spādes dzejoli *Es esmu latvietis*. Pēc tam tika lasīta Valsts prezidenta apsveikuma runa un pavēle par apbalvojumiem, kā arī pasniegti atzinības raksti. Jūras kapteinis Zeibots mani izsauca, lai apbalvotu ar Jūras spēku krūšu nozīmi. Kārlis palīdzēja uzkāpt uz skatuves. Notika ļoti īsa saruna ar jūras kapteini Zeibotu. Jautāju, vai es drīkstu tagad runāt, lai nebūtu man uz skatuves jākāpj otrreiz. Saņēmis piekrišanu, nostājos centrā un teicu, ka nesu simbolisku sveicienu no pirmās Latvijas kara flotes. Runāju par Latvijas kara flotes (un tagadējo Jūras spēku) karogu.** Piebildu, ka arī

* Latvijas brīvvalsts laikā tā sauca jūrniekus, kas nokāpj krastā, lai piedalītos svinīgā cermonijā. – Red. pieb.

** Tas atšķiras no valsts karoga. – Red. pieb.

Ziemeļvalstīm – Dānijai, Norvēģijai, Islandei, Zviedrijai un Somijai ir savi īpaši kara flotes karogi. Teicu arī to, ka 1925. gada Saeima atvēlēja līdzekļus zemūdeņu un karakuģu iegādei, bet tagadējā par floti domā ļoti maz. Pēc tam lēni gāju uz skatuves labo stūri pie sarkanbaltsarkanā valsts karoga un to noskūpstīju, tad aizgāju uz skatuves kreiso stūri un noskūpstīju kara flotes karogu. Iedomājos, ka zālē sēž Francijas militārais atašējs ar kundzi un norunāju vēl dažus pateicības vārdus franču valodā. Zāle, piecēlusies kājās, ilgi aplaudēja. Biju pārsteigts par šādu reakciju.

Sekoja ārvalstu un dažādu organizāciju apsveikumi Jūras spēkiem. Jūras kapteinis Zeibots stāvēja skatuves vidū un pieņēma puķes, dāvanas, tajā skaitā gleznas. Bija imponants skats, kad viņu ar ziedu pušķiem gāja sveikt sešas kuģu krustmātes – Vera Gribača visām pa priekšu. Pēc apsveikumiem Liepājas simfoniskais orķestris nospēlēja kādus piecus maršus, tajā skaitā arī amerikāņu dziesmiņu par dzelteno zemūdeni.

Vakarā bija pieņemšana Metalurgu kultūras pilī. Zālē pa labi viesmīli ienākošajiem sniedza šampanieti. Kreisajā pusē dziļāk stāvēja jūras kapteinis Zeibots ar kundzi. Kārlis mani jau brīdināja, lai vispirms eju sasveicināties un glāzi ņemu tikai pēc tam. Tas tiešām bija pareizi. Iekšā bija liels galds ar uzkodām, līdzīgi, kā tas mēdz būt Francijas vēstniecībā, tikai daudz nabagāks, bet manā uztverē – ļoti labs. Jūras kapteinis Zeibots īsi uzrunāja viesus, un tad sākās savstarpējās sarunas. Kā tas bija gaidāms, Francijas atašējs, fregates kapteinis Nikola Nikolass ar savu kundzi pienāca pie manis. Runājām par Parīzi – atašeja kundzes dzimto pilsētu. Tad iznāca saruna ar ministru Krastiņu, kurš ļoti labi atsaucās par manu rīcību un runāšanu teātrī uz skatuves. Tad vēl sarunājos ar Zviedrijas militāro atašeju, zināms, ar Kārļa palīdzību – angļiski. Pagāja brīdis, un atkal bija klāt Francijas atašējs ar kundzi. Viņa sniedza Laimai un man pa pudelei franču vīna un skaidroja, kā to dzert. Negribēju no viņas šo dāvanu pieņemt, bet iespieda rokās. Vēl man bija saruna ar ugunsdzēsēju un glābšanas dienesta ģenerāli Juri Ļabi. Laiks ritēja ātri. Pulksten 18.30 taisījāmies uz mājām. Atvadījos no frančiem. Atašeja kundze lūdza, lai es viņu noskūpstu uz vaiga. Nu, ko – kas jādara, jādara! Domāju, ka šādi viņa gribēja man parādīt godu. Mājās bijām pulksten 22.

Pirmdien piezvanīju jūras kapteinim Zeibotam un pateicos arī Kārļa un Laimas vārdā par jubilejas labo organizēšanu. Īpaši uzslavēju virsniekvietnieku Beļinski, kuram bija uzdots par mani rūpēties.

Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolventu salidojums

Pasākums notika Ainažu jūrskolas muzejā 1997. gada 30. maijā. To rīkoja Jūrnieceības fonds un Ainažu muzeja vadītāja Iveta Erdmane. Jau nedēļu iepriekš man bija atsūtīts ielūgums. Kārlis pateica, ka nevarēs tikt, tātad jādabū transports. Par to parūpējās kapteinis Līdaks. Mājās bija pretestība no Laimas un *mammās*. Par laimi, iepriekšējā dienā meita bija sarunājusi dakteri Jaunkalnu. Viņš ar feldšeri atbrauca, uzņēma kardiogrammu un teica, ka nekā sevišķa nav – uz Ainažiem var braukt. Mājinieki nomierinājās. Iepriekšējā vakarā vēl piezvanīja kapteinis Līdaks. Par makti *mamma* arī gribēja ar viņu runāt. Lai mani uzpasējot, un būtu labi, ja Līdaka kundze, pēc profesijas daktere, arī tur atrastos līdzās. Patiesībā jau man neko nevajadzēja, izņemot pašu Līdaku. Kaut arī es ar spīķīti, bet par sliktu nav, ja blakus ir cilvēks, pie kura var piekļerties (kā es to daru ar Kārli).

Pulksten 12.30 Jūras administrācijas busiņš ar šoferi bija klāt. Pa ceļam vēl vajadzēja iebraukt Tērbatas ielā, kur bija jāpaņem kapteinis Kondruss, un jāpiestāj Sarkandaugavā pie dzelzceļa pārbrauktuves, kur gaidīja kapteinis Kārklis. To izdarīja, bet, zināms, ar novēlošanos. Braucām cauri Carnikavai. Pa ceļam uznāca lietus. Kuivižos bija paredzēts iebraukt Līdaka mājās – būšot ziņģes. Tas prasīja aptuveni 10 minūtes. Pulkstenis bija 15.00, tātad mūs jau gaidīja Ainažos. Ieradāmie aptuveni 15 minūtes vēlāk.

Pie muzeja stāvēja liels autobuss (Jūrnieceības fonda). Tūlīt ar skaisti ģērbtu tautumeitu priekšnesumu (dziedāja, skaitīja dainas) sākas tā saucamā oficiālā daļa. Muzeja vadītāja uzaicināja arī mani teikt kādus vārdus. Piekritu. Vispirms devu godu Krišjāņa Valdemāra krūšu tēlam, kas atradās turpat blakus mikrofonam. Teicu, ka liela uzmanība ir parādīta veciem jūrnikiem. No runātājiem sevišķi izcēlās zvejnieku uzņēmuma *Brīvais vilnis* priekšnieks Līgonis Krūmiņš, arī igauņu sveiciens bija ļoti, ļoti patīkams. Zināms, visus runātājus nepieminēšu, ir jau aizmirsies. Jā, *Brīvais vilnis* bija sagādājis katram vecajam *kraķim* pa maisiņam (konservi – pašu ražoti).

Kad priekšnesumi beidzās, nodomāju igauņiem pateikties. Man palīdzēja uzmeklēt viņu vadītāju (sievieti, kura nerunāja latviski, bet tūlīt dabūjām tulku). Izsacīju savu prieku un sajūsmu par priekšnesumu.

Pateicu, ka robeža ar Igauniju ir jānojauc un ka esmu no bijušās Latvijas kara flotes, zinu arī viņu zemūdenes *Kalev* un *Lembit*. Pieminēju vēl to, ka tolaik ar igauņu kara jūrniekiem ļoti labi sadzīvojām un ka igauņi daudz mums palīdzēja Brīvības cīņās.

Pasākumā vēl uzstājās Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja direktore Klāra Radziņa. Viņa paziņoja, ka Amerikā dzīvojošs latvietis novēlējis Ainažu muzejam ēkas un zemi, kas viņam piederējuši pirmās Latvijas laikā.

Tad sēdāmies mašīnās un braucām uz bijušo kolhoza ēdnīcu, kur bija klāts galds aptuveni simts cilvēkiem. Par mani rūpējās kapteinis Līdaks un divi studenti no Jūras akadēmijas; ļoti patīkami. Te es vēlreiz runāju. Teicu šādus vārdus: *Pirms nedēļas, ejot gar jūrmalu, pamanīju kādu sirmu vīru, kas sēdēja uz akmens. Piegāju klāt un ieraudzīju, ka tas ir rakstnieks Egons Līvs. Viņš man sacīja, ka neesot sešus gadus bijis jūrmalā un nu atnācis parunāt ar Jūras māti (pirms sešiem gadiem Līvs mira). Un tad Līvs atstāstīja visu, ko savukārt viņam Jūras māte teikusi:*

- 1) *par jūrniecības lietām, ka tās atrodas divu dažādu ministriju pārraudzībā;*
- 2) *par Liepājas jūras koledžu, kas atstāta likteņa ziņā. Līvs ieteica, ka tur savs padoms jāuzņemas Jūras akadēmijai.*

Vēl viņam bija sakāmais par kuģiem zem sarkani balti sarkanā karoga. Bet Līvam nebija vairs laika – jāsteidzas uz mūža mājām.*

Secinājums: šī vēl krievu laikos Ainažu muzejā iedibinātā Krišjāņa Valdemāra jūrskolnieku tikšanās tradīcija ir ļoti atbalstāma. Beidzamajos gados diemžēl veselības dēļ neesmu varējis tajās piedalīties.

Vācu zemūdeņu apmeklējums

1998. gada jūlijā uz dažām dienām Rīgā oficiālā vizītē ieradās divas vācu zemūdenes. Šajā sakarā man piezvanīja jūras kapteinis Zeibots un piedāvāja iespēju tās apmeklēt. Protams, kopā ar Kārli. Beidzamā laikā gan jutos diezgan slikti, tomēr mana vēlēšanās uzskāpt uz zemūdenes bija liela. Turklāt šeit netika rīkota nekāda pieņemšana, bet tieši zemūdenes apskate.

* Par Latvijas kuģniecības privatizāciju. – Red. pieb.

Pieminot tos, kuri savu lēmuma ostu sasnieguši uz zemes un jūrā

94 gadu svinības. *Gaidu auto, lai brauktu mājās*

Laikā ieradās mašīna, un braucām. Bija nozīmēts tulks – kapteinis Oļegs Krauja no Jūras spēkiem. Viņš divus gadus ir mācījies Vācijā Jūras kara akadēmijā.

Iekļūšana zemūdenē man bija diezgan grūta, sevišķi pirmais pakāpiens (izkāpjot – pēdējais pakāpiens). Bija vajadzīga gan Kārļa, gan vācu komandiera palīdzība. Spieķi atstāju virsniekam, kurš atradās uz klāja.

Faktiski šīs zemūdenes bija būvētas 1978. gadā, tātad 20 gadu vecas, protams, vairākkārt modernizētas. Zināms, nekāds salīdzinājums ar 1926./27. gadā būvēto *Spīdolu* un *Roni*.

Uzdevu vairākus desmitus jautājumu, sevišķi par torpēdām. Nekas netika slēpts. Izrādījās, ka tagad ir arī vadāmas torpēdas, kurām visu pārskrējiena laiku tinas līdzī vads, ar kura palīdzību var precizēt torpēdu kursu. Torpēdām bija elektriskais dzinējs, kas darbojās no akumulatoriem. Redzēju arī sekstantus, hronometrus ārkārtējam gadījumam. Zemūdenes ātrums, kā man paskaidroja, esot 13 jūdzes, bet zem ūdens – 20 jūdzes. Tātad zem ūdens tā iet ievērojami ātrāk (*Spīdola* un *Ronis* virs ūdens gāja ātrāk nekā zem ūdens). Jāpiebilst, ka laika gaitā pasaulē konstruktori ir daudz strādājuši, lai palielinātu kaujā nozīmīgo zemūdeņu ātrumu zem ūdens. Šis palielinājums ir panākts, pilnveidojot zemūdeņu korpusa formu un radot spēcīgākus akumulatoru dzinējus. Arī atomzemūdeņu kodolreaktors darbojas zemūdens apstākļos bez gaisa padeves. Rīgā ienākušajām vācu zemūdenēm bija šnorheļa ierīce (apmēram desmit metru augsta izvelkama caurule), caur kuru pievada dīzeļdzinējiem gaisu, ejot zem periskopa. Palika gan daudz, daudz jautājumu, ko neuzdevu. Te vainojams mans lielais vecums un neattapība vajadzīgajā brīdī.

Šķiroties vācu komandieris man uzdāvināja vairodziņu, uz kura ir grieķu burts omega un lapsas galvas attēls. Burts nozīmē, ka zemūdene sērijā ir pēdējā, bet lapsa simbolizē viltību, kas pēc būtības piemīt šim ieroču veidam.

Manuprāt, komandierim bija arī trūkums – viņš nepiedāvāja man glāzi vīna un sausiņus. Tas šoreiz izpalika. Tomēr esmu ļoti, ļoti apmierināts. Nedomāju, ka mans apciemojums komandu pārlietu apgrūtināja.

No intervijas laikrakstam *Vesti Segodnja* sakarā ar atomzemūdenes *Kursk* bojāeju

2000. gada augustā, drīz pēc Krievijas zemūdenes *Kursk* bojāejas Barenca jūrā, Legzdiņa kungs pieņēma savā dzīvoklī žurnālisti Larisu Persikovu, kas sagatavoja interviju Latvijā krievu valodā iznākošajai avīzei *Vesti Segodnja* (publicēta 2000. gada 31. augustā). Fragments no publicētā:

Hugo Legzdiņš varētu pretendēt uz ierakstu Ginesa rekordu grāmatā kā pasaulē visvecākais zemūdenes komandieris. Turklāt ne tikai nodzīvoto gadu dēļ, bet arī sakarā ar teicamo atmiņu.

Gandrīz simtgadīgais vīrs bez kādas aizķeršanās tūlīt noskaitīja galvenos *Kursk* parametrus* un izteica savu versiju par atomzemūdenes traģisko bojāeju:

Man šķiet, ka visdrīzāk Kursk gāja bojā no nejauša torpēdas sprādziena. Manā laikā manevros parasti uz zemūdenēm bija torpēdas ar mācību uzgaļiem, taču šeit, kā varu spriest, ir bijušas torpēdas ar kaujas uzgaļiem. Kursk ir saārdīta priekšdaļa, tādēļ skaidrs, ka katastrofas pirmajās 20–30 sekundēs gāja bojā divas trešdaļas komandas. Tas zemūdeniekiem bija briesmīgs mirklis. Pats zinu, kā tas ir, kad sāk trūkt gaisa. Tad liekas, ka ūdens masa tevi spiež ar visu spēku. Sākas drebuļi, ķermenis nokļājas ar sviedriem, aizkriet ausis. Bet pēc tam sāk jukt domas un zūd atmiņa.

*Par laimi, to esmu piedzīvojis tikai treniņos, kad mēs mācījāmies nolaisties uz grunts. Vispār uz Roņa gaisa pietika astoņām stundām. Šajā laikā skābekļa procents gaisā nokritās no 21 līdz 18. Tādā situācijā mēs lietojām speciālas patronas, kas sevi uzsūca ogļskābo gāzi un radīja skābekli. Tas ļāva turpināt gulēt uz grunts vairākas diennaktis. ***

* Tā bija apmēram 20 reižu lielāka par *Roni*. – Red. pieb.

** Vēlāk, kad Krievijas valdība publicēja savu oficiālo versiju par *Kursk* katastrofas cēloni, tā lielā mērā sakrita ar Hugo Legzdiņa jau iepriekš izteiktajām domām par torpēdas sprādzienu zemūdenē. – Red. pieb.

Francijas prezidenta Žaka Širaka pieņemšana Francijas vēstniecībā Rīgā 2001. gada 27. jūlijā

Šoreiz uz pieņemšanu vēstniecībā pienāca divi ielūgumi (24. jūlijā). Viens bija tieši no prezidenta Žaka Širaka. Tajā bija teikts, ka prezidents ieradīsies pulksten 18.30. Otrs ielūgums – no vēstniecības. Tajā bija norāde, ka viesiem jāierodas ne agrāk kā pulksten 18.00. Redzams, šeit vajadzēja ievērot stingru kārtību. Jāsaka gan, ka par Francijas prezidenta vizīti Latvijā un par to, ka mani uzaicinās vēstniecībā rīkotajā pieņemšanā, biju telefoniski informēts aptuveni pirms trīs nedēļām. Dažas dienas pirms Žaka Širaka iebraukšanas Rīgā presē parādījās informācija, ka tieši prezidenta pieņemšanas laikā auto satiksmi Raiņa bulvārī ir paredzēts slēgt. Zvanīju uz vēstniecību un teicu, ka šī ierobežojuma dēļ ierasties nevarēšu. Taču 26. jūlija vakarā no turienes atzvanīja, ka attiecībā uz mani un Kārli ir izdomāts variants. Mums jābūt vēstniecībā jau īsi pirms pussešiem, t.i., pirms auto satiksmes slēgšanas. Tur, uzkavējoties telpā, kur darbojas gaisa kondicionētājs, mēs varēšot mierīgi sagaidīt pieņemšanas sākumu. Acīmredzot mana klātbūtne frančus ļoti interesēja.

Apspriedāmies ar Kārli un nolēmām, ka tiešām izbrauksim pirms satiksmes slēgšanas. Raiņa bulvārī viņš mani izlaidīs no mašīnas, un es apsēdīšos uz soliņa, kas atrodas pretī vēstniecībai. Tur es pagaidīšu, kamēr dēls atradīs mašīnai stāvvietu. Un, kad Kārlis pēc mašīnas nolikšanas būs atgriezies pie manis, tad arī izlemsim, vai iet vēstniecībā iekšā vai gaidīt līdz ielūgumā noteiktajam laikam. Tā arī izdarījām. Līdz Raiņa bulvārim aizbraucām bez kādiem sarežģījumiem. Soliņš bija savā vietā, uz tā neviens nesēdēja (tur pietiek vietas septiņiem astoņiem cilvēkiem). Turklāt tos dažus soļus pāri trotuāram dēls man palīdzēja noiet. Kārlis aizbrauca. Es paliku sēžam formā ar *bimbuļiem*. Soliņš atradās liepu aizvēnī, un, kaut diena bija karsta, jutos labi. Pūta arī mazs vējiņš – ļoti patīkami. Drīz vien pienāca kāds jauns cilvēks un jautāja, vai var apsēsties blakus. *Protams!* Tad viņš sāka mani izjautāt. Teica, ka vācot ziņas par veciem jurniekiem, un lūdza, vai nevaru tam iedot sava tālruņa numuru. Viņš man piezvanīšot. Iedevu (bet līdz šim nav zvanījis). Tad no vēstniecības iznāca kāda dāma un, atnākusi pie manis, teica, ka sūtnes kundze lūdz, lai es ejot iekšā. Paskaidroju viņai, ka gaidu Kārli un tad jau mēs izlemsim. Acīmredzot franči bija mani novērojuši.

Saruna bez tulka ar Luīzi Avonu – Francijas vēstnieci Latvijā

98. dzimšanas dienas svinības Rīgas Brīvostas pārvaldē. Vīri *uz komandtiltiņa* (no kreisās): Brīvostas pārvaldnieks L. Loginovs, Latviešu virsnieku apvienības valdes priekšsēdētājs T. Bērziņš, Hugo Legzdiņš un viņa skolnieks tāljūras kapteinis H. Līdaks
2001. gada 7. decembris

Pagāja labs laiks, līdz atnāca Kārlis. Mašīnu dēls bija nolīcis kaut kur pie cirka. Teicu viņam, ka sēdēšana man ir ļoti patīkama, jutos labi. Te uzreiz pienāca kāds baltā uzvalkā ģērbies nēģeris un lūdza, vai viņš mūs ar dēlu nevar uzfotografēt. Iebildumu nebija. Vīrs tūlīt parādīja fotoaparātā, kāda izskatīsies bilde, pateicās un aizgāja. Saruna notika angļiski. Tā mēs sēdējām ļoti omulīgi. Redzējām daudz tautumeitu skaistās kleitās, kas droši vien gāja uz Rīgas astoņsimtgades Dziesmu svētkiem.

Precīzi noteiktajā laikā auto satiksme Raiņa bulvārī tika pārtraukta. Dažas minūtes pēc sešiem no vēstniecības iznāca Ditas kundze un lūdza, lai mēs ejot iekšā. Cēlāties un gājām. Kā parasti, pieņemšana bija otrajā stāvā. Mums abiem ar Kārli šī zāle jau bija pazīstama no pasākumiem par godu Francijas Republikas dibināšanai (katru gadu 14. jūlijā), kā arī citiem. Apsēdos norādītajā krēslā netālu no uzstādītā mikrofona un pults. Man blakus nosēdās vēl divas dāmas – Ersas un Lases kundze (tulkojotās, padomju okupācijas laikā tika represētas – tā sauktās Franču grupas dalībnieces). Līdz pulksten 18.30 vēl bija laiks. Redzēju, ka zāle sāka pildīties. Pārsvārā tie bija solidi kungi, sieviešu samērā maz. Brīžiem viņi nostājās tieši man priekšā. Jutu, ka visi runā franciski. Viena franču dāma viesus izrīkoja, norādīdama katra vietu. Vēlāk atklājās, ka solidie kungi bija Francijas senāta deputāti. Pārsvārā te pulcējās Latvijā dzīvojošie franču uzņēmēji. Taču nebija neviena no mūsu Saeimas un valdības. Arī militārpersonas formās neredzēju. Es biju vienīgais.

Viesu kopā sanāca apmēram simts. Tie sagrupējās tā, lai būtu brīva pieceļa zāles vidū esošajiem mikrofonam. Pulkstenis tuvojās pusseptiņiem. Pēkšņi visi apklusā. Bija skaidrs, ka prezidents ir klāt. No savas vietas redzēju, kā, nākot pa atvērtajām durvīm, viņš kopā ar sūtnes kundzi devās tieši uz mūsu pusi. Apstājies pie krēsla, Žaks Širaks sniedza man roku un sacīja: *Commandant Legzdins* (*Komandieris Legzdīns* – franču val.). Kā jau to Francijā pieredzēju, franči ne tik viegli var pateikt manu uzvārdu, taču prezidents bija kaut cik ielauzījies izrunu. Turēdams manu roku savējā (tas man likās ļoti ilgi), Žaks Širaks stāstīja, ka viņam ir uzdots man pasniegt Goda Leģiona ordeni, ko tas arī izdarīšot. Prezidents apjautājās par mani gadiem, gaitām Francijā. Tad viņš deva roku Ersas un Lases kundzei un nostājās pie mikrofona. Tas, ka man piešķirts draudzīgās lielvalsts augstākais ordenis, ļoti, ļoti pārsteidza.

Pie mikrofona Žaks Širaks uzstājās apmēram minūtes piecpadsmit. Laiku pa laikam tas paskatījās uz mani. Ievēroju, ka viņš lietoja nevis

iepriekš sagatavotu runu, bet gan piezīmes. Prezidenta teiktos vārdus saklausīt man tomēr bija grūti (slikti dzirdu). Uzstāšanos beidzot, viņš pienāca, un kāds jauns cilvēks, kas visu laiku bija stāvējis man blakus, pasniedza prezidentam ordeni. To Žaks Širaks piesprauda maniem formas svārkiem blakus jau esošajiem ordeņiem, visaugstākā ordeņa vietā. Jāpiebilst, ka līdz šim Latvijas prezidenti – Kārlis un Guntis Ulmaņi man ordeņus bija pasnieguši, bet ne personīgi piesprauduši. Pēc tam Žaks Širaks mani uz abiem vaigiem trīs reizes noskūpstīja, un es vairs nevarēju noturēt asaras: *Vai tas tiešām ir tiesa!* Apkārt stāvošie viesi aplaudēja. Nogaidot aplausu beigas, skaļā balsī teicu: *Vive la France!* (*Lai dzīvo Francija!* – franču val.).

Tad pie manis nāca senatori. Visi pēc kārtas sveikdami sniedza roku. Ar vienu otru apmainījāmies dažām frāzēm, atbildēju uz viņu jautājumiem. Acīmredzot viņi zināja, kas es par *putnu*. Centos atbildēt, piebilstot, ka esmu tīrs latvietis un ka Francija Latvijai ir palīdzējusi Brīvības cīņās 1919. gadā, kā arī to, ka franču karakuģi ir iegājuši Rīgā un Liepājā politiski svarīgās vizītēs pēc valsts neatkarības atgūšanas. Vēl nāca citi sveicēji. Tajā skaitā arī mūsu pazīstamais kulinārs Mārtiņš Rītiņš, kurš bija uzcirties baltā ķitēlī.

Pēc tam visi devās pie bagātīgi klātajiem galdiem blakus istabā. Zināms, es tur negāju. Gardās uzkodas (melnos un sarkanos ikrus, kūpinātās vistas, dzērienus) viesmīli man pienesā klāt. Prezidents mielastā nepiedalījās. Kopā ar sūtnes kundzi viņš paklusām aizgāja.

Laiks ritēja ātri. Norunājām ar Kārli, ka vajag pazust. Mūs pavadīja līdz durvīm jau norīkoti vīri. Zināms, neaizmirsām paņemt manu cepuri. Dēls man palīdzēja pāriet pāri bulvārim līdz tam pašam soliņam, kur biju sēdējis pirms pieņemšanas. Te jau sēdēja divas vecākas kundzes. Redzēdamas mūsu iznākšanu no vēstniecības, viņas atvainodamās prasīja, kas es tāds esot. Zināms, es vispirms gribēju iepazīties ar pašām dāmām. Izrādījās, ka viņas gaidīja Ersas un Lases kundzi, ar kurām kopā biju pieņemšanā. Drīz Kārlis piebrauca klāt, un pulksten 20.30 bijām mājās. Dēls palīdzēja noģērbties un, kā saka, ielika gultā. Mājinieki uzskatīja, ka esmu ļoti piekūsis. Tā arī bija. Ilgi gan nevarēju aizmigt, jo dienas notikumi maisījās galvā.

Secinājumi:

1. Ordenis bija pilnīgi negaidīts.
2. Interesanti, ka ordenis bija man vienam pašam. Parasti prezidenti

tos dala pa labi, pa kreisi daudziem (piemēram, Gunta Ulmaņa vizīte Zviedrijā).

3. Ļoti sirsnīgs Francijas prezidenta apsveikums.
4. Ceru, ka dabūšu pilnu Žaka Širaka runas tekstu, kā arī televīzijas ierakstu (Kārlim fotoaparātu nebija atļauts lietot, bet zālē darbojās viens televīzijas operators, laikam latviešu).
5. Pēc manām domām, vajadzēja būt klāt mūsu Jūras spēku komandierim vai vismaz pārstāvim, jo es taču esmu bijušais kara jūrniece. Nu, tā franču lieta!

60. kāzu jubileja 2001. gada 5. aprīlī

Ģimenē izlēma, ka nekādas lielas svinības nerīkosim. Tika ielūgta Edīte Birznieces kundze un pieteicās Daina Ķulle – mūsu zelta kāzu vedējmāte (vedējtēvs Jānis jau aizsaulē). Zināms, vēl Kārlis ar savu ģimeni. Sanāksana bija nolikta pulksten 18. Taču izrādījās, ka ziņa par mūsu jubileju ir nonākusi līdz Valsts prezidentei. Un, lūk, dienu iepriekš piezvanīja no Jūras spēkiem un teica, ka ieradīsies apsveicēji gan no viņiem, gan Aizsardzības ministrijas, gan no Valsts prezidentes kancelejas. Būšot arī televīzija. Vēlāk šajā pašā dienā piezvanīja admirālis Zeibots un skaidri un gaiši pateica, ka pulksten 16.30 ieradīsies arī pati prezidente.

Laima, Māra, Kārlis, arī mēs ar *mammu* lēmām, ko darīsim. Laima 5. aprīlī darbā paņēma brīvdienu. Kārlis solījās būt ap pulksten 13, Māra – ap 12. Viss tika spodrināts, slaucīti putekļi. Domājām, ko dot ēst un dzert. Izlēma arī, ka man jābūt formā ar ordeņiem.

5. aprīlī pulksten 13 pie durvīm zvanīja viens vīrietis privātā un prasīja, vai te dzīvojot admirālis Legzdīņš. Skaidrs, ka tika sperti visādi drošības soļi, lai prezidentes brauciens notiktu bez starpgadījumiem. Zināms, es pie durvīm negāju. To darīja bērni. Mani jau laikus pārgērba, un es biju gatavs ap pulksten 15. Ap pulksten 16 pie loga ievērojām, ka ir atbraukušas divas mašīnas. Redzējām dažus vīrus un sievas ar ziediem. Konstatējām, ka tie ir Zeibots ar kundzi un citi. Augšā nenāca, it kā kaut ko gaidīja. Pagāja laiciņš, un tad zvanīja pie durvīm. Jā, tik tiešām – admirālis Zeibots, jūras kapteinis Lešinskis, Jūrnieceības savienības

60. kāzu gadadienā kopā ar apsveicējiem un ģimeni

Viesos – Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, Jūras spēku
komandieris I. Lešinskis un admirālis G. A. Zeibots

priekšsēdētājs Vjatera kungs. Visi kopā ar sievām un vēl kādiem pavadoniem. Sveica *mammu* un mani.

Tad ap pulksten 16.20 kāds pie durvīm teica, ka prezidente būs pēc minūtēm desmit. Durvis bija vaļā. Trepēs pulcējās fotogrāfi un citi, liekas, drošības vīri (Māra teica). Un tad nāca prezidente ar svītu. Es piecēlos (arī visi klātesošie viesi piecēlās) un devu komandu: *Virsnieki!* (tas militārpersonām nozīmē *Mierā!*). Pagājis trīs soļus pretī uz durvju pusi, ziņoju: *Ļoti cienītā Latvijas Valsts prezidentes kundze, komandkapteinis Legzdiņš, zemūdenes Ronis komandieris, ziņo, ka zemūdene ir sagatavota iet jūrā un atrodas Daugavas labajā krastā, pietauvota pretī jūsu piliņ. Uz zemūdenes ir kaujai sagatavotas septiņas torpēdas, no tām sešas stobros, viena rezervē, 50 lielgabala lādiņi. Gaidu Jūsu pavēli!*

Tad noņēmu cepuri (spieķi iedevu Kārlim), satvēru prezidentes pacelto roku un noskūpstīju to. Tad viņa nāca pie *mammās*, kura bija ratiņos pie sava dīvāna, deva roku un ziedu pušķi (laikam buču nedevis?). Darbojās ap desmit fotogrāfu (varbūt pat piecpadsmit, – Māra teica). Tad, kā bija paredzēts ģimenes apspriedē, Kārlis ielēja glāzēs šampanieti. Prezidente teica uzrunu (ļoti īsu, pieminēja mūs abus). Viesi saskandināja glāzes. Tad uzaicināju augsto viesi apsēsties krēslā (kāds nu tas izdilis bija). Teicu, ka mums ir ieraksti grāmatiņā no 50. kāzu jubilejas, un lūdzu, lai prezidente arī šajā reizē ieraksta dažus vārdus. Tas tika izdarīts. Tad iedomājos, ka varētu parādīt savus Francijas diplomus. Kārlis tos noņēma no sienas, un Vaira Viķe-Freiberga, franciski skaļi lasīdama, noteica: *Un ar izcilību!* Likās, ka viņai tas bija zināmā mērā pārsteigums. Tad vēl pieminējām prezidentes runu Igaunijā, kur viņa bija skaidri pateikusi, ka Latvijas neatkarības iespējamais drauds ir Krievija. Tad Vaira Viķe-Freiberga piecēlās no krēsla un piegāja pie *Roņa* maketa. Stāstīju arī par fotogrāfijām pie sienas. Ar lielu interesi viņa lasīja *Roņa* maketa plāksnītes, kā arī apskatīja vairodziņus, ko man bija dāvinājuši franču karakuģi, viesojoties Rīgā. Runājām vēl par dienestu pirmās Latvijas kara flotē.

Laiks ritēja. Fotogrāfi knipsēja un traucēja cits citam, jo mūsu istaba tik daudz cilvēkiem ir par mazu. Notika arī kopējā fotografēšanās ar prezidentes kundzi. Noprasīju gan, vai bides būs. Apsolīja (tās tik tiešām arī saņēmu). Tad, liekas, adjutants deva prezidentei neuzkrītošu zīmi, ka jāiet. Viesi, sirsnīgi atvadījušies, aizgāja.

Pulkstenis tuvojās 18. Ieradās Daina un Edīte. Tad izvēršām lielo galdu un mīlojamies. Atnāca arī Inese (vedekla) ar Lauri, arī Linda un

Mums ir kopīgi mūža gadi un bērni

Līga (mazbērni). Sēdējām un, kā kurš pratām, atstāstījām prezidentes viesošanas mūsmājās.

Rīgas salūts

Rīgas astoņsimtgades pasākumiem mūsu bērni un mazbērni dzīvoja līdz. Mēs ar sievu, protams, bijām tam par vecu. Arī lielo ugunošanu Daugavmalā, kas tika pieteikta kā svētku kulminācija un kas lielā mērā no mūsu dzīvokļa loga būtu redzama, nolēmām neskatīties. Kā parasts, drīz pēc *Panorāmas* nogājām gulēt, taču miegs īsti nenāca. Kad tomēr bijām drusku piesnāduši, istabā ienāca jaunākā meita un teica, ka tūlīt būs ugunošana. Beigu beigās nospriedām: *800 gadu jubileja, varbūt vajag paskatīties!*

Logs bija vaļā. Varēja redzēt, kā uz Vanšu tilta pusi nāk cilvēku bari. Tad sākās salūts, kas atstāja labu iespaidu.

Austrālijas speciālistu rīkotā ugunošana gan bija ļoti zema. Ik pa brīdīm gadījās kāda raķete, kas nokrita zemē bīstami tuvu ēkām. Dažas no tām bija diezgan lielas, citas – mazākas. Salūta vidusdaļā bijām mazliet atgājuši no loga, kad pēkšņi neliels neizsprāgušas raķetes gabaliņš atsitās pret palodzi un nokrita istabā uz grīdas. Es pagriezos, bet, tā kā man, vecam vīram, ir grūti pieliekties, tūlīt nesāku šo atlūzu meklēt. Vienīgi pēc salūta, kāpdams gultā, nodomāju, ka, paldies Dievam, netrāpījās gabals no kādas lielākas raķetes. Ja tāds būtu iekritis istabā un sprādzis, tad mums ar sievu būtu bijušas beigas.

No rīta piecēlos un beidzot sāku meklēt, kur tad neizdegušais raķetes gabals palicis. Turpat pie palodzes to arī atradu, paņēmu rokā un sāku tīt vaļā. Tinu, tinu, un galu galā skatījos – iekšā aptuveni tūkstošis latu skaidrā Latvijas naudā. Nu domāju: Vai dieniņās! Cik slikti, ka mūsu logā neiekrita tās lielās raķetes atlūza! Tur varbūt būtu bijuši 100 tūkstoši latu...

Šis pastāsts gan ir fantāzijas auglis, ko iztēlojos, jau laižoties miegā. Salūti pilsētai un valstij maksā krietnu summu. Ja apkārt valda nabadzība, tad salūtu varbūt vajadzētu rīkot peticīgāku, ne tik pārspīlētu. Arī Francijā pirms revolūcijas karaļi ar savu galmu dzīvoja ļoti izšķērdīgi, par ko viņiem pēc tam nocirta galvas. Taču tolaik celtās pilis tagad ir

franču nacionālā bagātība. Varbūt arī Latvijas valdību, Rīgas domi kādreiz slavēs par to, ka pat pie nabadzības parādīja, kas ir latvieši. Ja tikai vēl pietiktu naudas Nacionālajai bibliotēkai...

Lasītājiem pēc pārsimt gadiem

Nelielais pastāsts par Hugo Legzdiņa dzīvokli iekritušo salūtraķetes atlūzu, zināms, ir viņa iztēlē radīts. Varbūt kādam lasītājam pēc pārsimt gadiem varētu šķist, ka arī pārējais grāmatas teksts vismaz daļēji ir fantāzijas auglis. Varbūt tādas latviešu zemūdenes patiesībā netika uzbūvētas? Varbūt vien tāda vīzija bija 2001. gada vasaras mirklis, kad Francijas prezidents piesprauda Hugo Legzdiņam Francijas augsto ordeni? Tomēr ceru, ka esat noticejuši – mūsu vidū tiešām dzīvo tāds apbrīnojams vīrs ar asu prātu, līdzjūtīgu sirdi, jūras vilkiem raksturīgu lakonisku, pipariem kaisītu valodu. No daudz cietuša kalpu zēna viņš tiešām ir tapis par augsti izglītotu, smalku kungu, komandējis sava laika tehnikas augstāko lolojumu – zemūdeni, devis pamatīgas zināšanas daudziem Latvijas jūrniekiem un kopā ar sievu Elvīru radījis skaistu ģimeni.

Dzīvesstāsta pamatā ir ap astoņsimt mašīnraksta lappušu – atmiņas, ko Hugo Legdiņš rakstījis no 60. līdz 90. gadiem. Man bija gods un atbildība pusotra gada garumā kopā ar Legzdiņa kungu un Elvīras kundzi šo manuskriptu pārlasīt, vietām saīsināt vai papildināt (manuskripta oriģināls atrodas Latvijas Mutvārdu vēstures pētnieku asociācijas *Dzīvesstāsts* krātuvē).

Kopīgā strādāšana ar Legzdiņa kungu man sākās ar pelnītu piezīmi. Proti, saņēmu pārmetumu no *Roņa* komandiera par divdesmit minūšu nokavēšanos. Taču, neraugoties uz to, esmu ļoti pagodināts, ka Legzdiņa kungs man šajā redaktora darbā uzticējās. Tā ka tieši es lielākoties esmu atbildīgs, ja kaut kas grāmatā nav pareizi, precīzi un vēl jo vairāk, ja kāds jūtas aizskarts. Ceru, ka arī skumjais un traģiskais, kas ir aprakstīts šajā dzīvesstāstā, ir jau laika dziedināts.

Redaktors Gaitis Grūtups

Personu rādītājs

A

- Abrahams Luijs** (*Abraham Louis*) (1890.–1967.), pulkvedis, Francijas militārais atašējs Latvijā – 182
- Ādamsons Jānis** (1956.), jūras kapteinis, Jūras spēku štāba priekšnieks (1992.–1995.), tagad politiķis – 261
- Alafuzovs**, polītruks Liepājas garnizonā (1940.) – 215
- Alksnis**, darbinieks Latvijas sūtniecībā Francijā (1938./39.) – 177; 195
- Alksnis Gunārs**, PSRS ģenerālmajors, konsultants Latvijas vēstniecībā Krievijā (1992.–1999.) – 261
- Ancis**, ārsts Lēdurgā – 25
- Andersons**, Lēdurgas pagasta skrīveris – 25
- Andersone Judīte** (*Beitlere*) (1903.), *Roņa* krustmāte – 227
- Andersons Edgars** (1920.–1989.), vēsturnieks – 221
- Andrejevs Jurijs**, kuģa mehāniķis Latvijas kuģniecībā – 244
- Andruss Alfrēds**, lauksaimnieks Igatē – 52
- Apine Vera**, Limbažu meiteņu proģimnāzijas audzēkne – 65
- Apinis**, Vidrižu muižas galdnieks – 42; 66
- Apsēns**, virsniekvietnieks, *Roņa* motorists (1925.–1932./33.) – 77
- Arnītis Ernests**, Igates iedzīvotājs – 55
- Asaris**, maizes cepējs Igatē – 57; 58
- Avona Luīze** (*Avon Louise*), Francijas vēstniece Latvijā (kopš 1999.) – 267; 297

B

- Bačs Aigars**, šoferis Jūras spēkos – 276
- Balodis Jānis** (1881.–1965.), ģenerālis – 110
- Bankava Emma** – 62; 64
- Bankavs Eduards** – 62; 64
- Bankavs Jūlijs** – 56; 61–64
- Bartels**, Zviedrijas princis – 169
- Baško Jēzups** (1889.–1946.), aviācijas ģenerālis – 179

Bergs-Kalns Ādolfs (1892.–1957.) [no 1937. – Kalns Ādolfs], tāljūras kapteinis, *Roņa* komandieris (1926.–1939.) – 77; 78; 82; 83; 96; 101; 107; 119; 127

Berī (*Berry*), franču līnijkuģa *Condorcet* komandieris 2-42 – 156

Berķis Aivars (1936.), politiķis – 286

Berķis Krišjānis (1884.–1942.), ģenerālis, Latvijas Armijas komandieris, kara ministrs (1940. IV–VII) – 111

Bērziņš Jānis (1938.), inženieris mehāniķis, Latvijas Jūras akadēmijas rektors (kopš 1993.) – 272

Bērziņš Tālivaldis (1918.), jūras virsleitnants, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolvents, kordinģents, Latviešu virsnieku apvienības valdes priekšsēdētājs (kopš 1997.) – 281

Bērzkalns Normunds, Latvijas militārais atašejš Lietuvā – 273

Birziece Edīte, mūziķa Haralda Birznieka sieva – 304

Bizards (*Bizard*), franču karakuģa komandieris – 262

Blažģis, *Roņa* kaprālis – 79

Bļodnieks Reinholds (1891.–1950.), komandkapteinis, *Virsaiša*, arī *Roņa* (1939.) komandieris – 127; 211

Borels, Zviedrijas kara flotes virsnieks – 164; 167; 170

Boss de Žaks (*de Beausse Jacques*), Francijas vēstnieks Latvijā (1991.–1993.) – 267

Brašķis Pauls (1908.–1983.), tāljūras kapteinis – 243

Brauns, *Roņa* kaprālis (1926.–1927.) – 102

Brauns Hermanis (1918.–1979.), pianists – 187

Breikšs Ēriks Maksis (1882.–1970.), Krišjāņa Valdemāra jūrskolas pasniedzējs – 123; 124

Brencsons Andrejs (1935.), tāljūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks – 255

Brežģis, *Roņa* kaprālis (1926. –1933./34.) – 102

Briedis Jūlijs Eižens (1879.–1974.), tāljūras kapteinis, Mīnu divizona komandieris – 141

Brūderis Antons (1906.–1941.), tāljūras kapteinis, komandkapteinis – 231

Brūvelis Roberts (1889.–1945.?), tāljūras kapteinis, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas pasniedzējs – 125; 126

Bunka, *Roņa* bocmanis (1926.–1932.) – 77

C

Caunītis, Lēdurgas kalējs – 31; 54; 55

Čakste Jānis (1859.–1927.), Latvijas Valsts prezidents (1922.–1927.) – 99; 110–112; 115; 280

D

- Dalbiņš Juris** (1954.), pulkvedis, Nacionālo Bruņoto spēku komandieris (1994.–1998.) – 281
- Dambis**, virpotājs uz *Roņa* (1933.–1940.) – 217
- Dandzbergs Andrejs** (1941.–1996.), jūras lietu ministrs (1991.–1993.) – 271
- Daniēls**, *Roņa* seržants (1926.–1937./38.) – 218
- Debenē Žanna** (*Debenest Jane*), Francijas vēstniece Latvijā (1993.–1996.) – 284; 288
- Delveris Eduards** (1934.), tālējūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks, Rīgas brīvostas kapteinis – 255
- Derežels Kristians** (*Dereguet Christian*), Francijas militārais atašējs Latvijā – 262; 287; 289
- Dimants Ainārs** (1966.), žurnālists – 261
- Dišlers Teodors Aleksandrs** (1872.–1932.), Latvijas kara flotes virsnieks, sakarnieks – 110; 111
- Dorša**, Igates iedzīvotājs – 63
- Dumitresku**, rumāņu virsnieks – 178; 196
- Dunsdorfs Edgars** (1904.), vēsturnieks – 179
- Dūze Nikolajs**, (1891.–1951.), ģenerālis – 217
- Dzenis**, Igates muižas kalps, bandīts – 63
- Dzērve Oskars**, Igates skolnieks – 51
- Dzērvītis**, lidotājs ASV – 267
- Dzintars Jānis** – 241
- Džordžs V** (1865.–1936.), Lielbritānijas karalis – 172

E

- Ēdelnieks Kārlis** (1927.), Engures vidusskolas direktors, LJA Jūrskolas Engures filiāles direktors (līdz 2000.) – 271
- Eidelmanis**, tālējūras kapteinis, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolvents (80. gados izceļojis uz Izraēlu) – 246; 247
- Eihenbauma**, skolotāja Lēdurgā – 77
- Ekšteins**, virsniekvietnieks, *Spīdolas* motorists – 102
- Elmis** (1900.–1941.), lauksaimnieks Lēdurgā – 29
- Elsbergs Miķelis** (1931.), tālējūras kapteinis, Latvijas Jūrmniecības savienības valdes priekšsēdētājs (1993.–1999.) – 275
- Einiņš Vladimirs** (1936.), tālējūras kapteinis, Jūras lietu komisijas priekšsēdētājs LR AP (1991.–1993.) – 274
- Erdmane Iveta** (1959.), Jūrmniecības muzeja vadītāja Ainažos (kopš 1986.) – 295

Ersa Mirdza (1924.), tulkotāja, Franču grupas dalibniece – 302; 303
Ezergailis Hugo, krodzinieks Igates Lejaskrogā – 63
Ezeriņš Augusts (1903.–1990.), *Spīdolas* virsnieks – 119; 120

F

Fastena Roberts Aleksandrs (1887.–1959.), komandkapteinis, repatriējies (1939.) – 121; 210
Feders, mācītājs Lēdurgā (1919.–1920.) – 29; 30
Firkičs, dienvidslāvu virsnieks – 177; 196
Fitinghofi (*von Vietinghoff-Shell*), brāļi – 119; 210
 Fitinghofs Šēls Ērihs (1882.–1949.), komadkapteinis, repatriējies (1939.)
 Fitinghofs Šēls Rihards (1892.–1964.), komadkapteinis, *Virsaiša* komandieris (1926.), repatriējies (1939.)
Francis Jānis (1877.–1956.), ģenerālis – 48
Freidenfelds Krišjānis (1875.–1941.), Krišjāņa Valdemāra jūrskolas pasniedzējs, nošauts padomju laikā – 234
Freimane Emīlija, H. Legzdiņa pirmās sievas māte – 228
Freimūts, *Spīdolas* virsnieks – 119; 120; 127

G

Gai de (*de Gail*), pasniedzējs Francijas Jūras kara akadēmijā – 178–180
Gailis Māris (1951.), Latvijas premjerministrs (1994.–1995.) – 284
Gegdenics, turku virsnieks – 178; 196; 210
Gintops Ansis, *Roņa* seržants, miris Brestā, Francijā (1926.) – 86; 98; 99
Godmanis Ivars (1951.), Latvijas premjerministrs (1990.–1993.) – 260; 284
Gribača Vera (1927.), aktrise – 282; 290
Grigulis Rūdolfs (1903.–1997.), virsniekvietnieks, *Roņa* galvenais mehāniķis – 212; 214; 259; 260; 265; 269; 276; 278; 280; 281; 290
Grīns Aleksandrs (1895.–1942.), rakstnieks – 48
Grosvalds Oļģerts (1884.–1962.), Latvijas sūtnis Francijā u.c. valstīs (30. gados) – 177; 187; 197; 200
Guleke, vācu barons – 60; 61
Gustavs V (1858.–1950.), Zviedrijas karalis – 112; 113
Gūtmanis Andris (1942.), satiksmes ministrs (1993.–1995.) – 286
Gūtmanis Kārlis, lauksaimnieks Vidrižos – 39

H

Hitlers Ādolfs (1889.–1945.), fašistiskās Vācijas vadonis – 104; 195; 196; 205; 227; 238; 246

Husmanis, Limbažu filca fabrikas īpašnieks – 42

I

Igals, sekretārs Latvijas sūtniecībā Francijā (1938.) – 177; 184; 196; 197

J

Jankins, Igates muižas kalps – 56

Jaunkalns Ivars, ārsts – 295

Jensens, ogļu noliktavas īpašnieks – 107

Judzis, būvinženieris Latvijas kuģniecībā – 243

Jundzis Tālavš (1951.), aizsardzības ministrs (1991.–1993., 1997.–1998.), Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis (kopš 2000.) – 261; 292

K

Kadašs Edgars (1890.–1980.), komandkapteinis, repatriējies (1939.) – 210

Kalācis Kārlis (1894.–1971.), komandkapteinis, *Spīdolas* komandieris (1940.) – 127; 221

Kalnakārkle Velta, Latvijas Jūras akadēmijas jūrskolas mācību daļas vadītāja, direktore (1993.–1994.), Saulkrastu vidusskolas direktore – 274

Kalnbirze, *Spīdolas* mehāniķis – 81; 225

Kalniņš, Roņa seržants (1927.–1933.) – 85; 86

Kalniņš Arvīds (1893.–1971.), tāljūras kapteinis, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolvents – 121

Kalniņš Ernests (1881.–1941.), kapteinis, jūrskolotājs, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas direktors (1920.–1941.), nošauts padomju laikā – 234

Kalns Ādolfs [līdz 1937. – Bergs] – tāljūras kapteinis, zemūdenes *Ronis* komandieris (1926.–1939.) – 77; 78; 82; 83; 96; 101; 107; 119; 127

Kalpiņš, krodzinieks Lēdurgā – 30

Kansīrs (*Kancir*), Francijas militārais atašējs Baltijas valstīs (līdz 2001.) – 266; 267

Kaņepājs Kārlis (1900.–1976.), pulkvežleitnants, Armijas ekonomiskā veikala direktors Liepājā (30. gados) – 219

Kārklīšs Aleksandrs (1914.–2001.), tāljūras kapteinis, Latvijas Jūrnieceības fonda priekšsēdētājs (1989.–97.) – 295

Kārklīšs Jānis, seržants, H. Legzdiņa skolas biedrs K. Valdemāra jūrskolā, jūras virsnieks (no 1930.) – 119; 120; 121; 128

Keizerlings Arhibalds Pēteris Teofils (*von Keyserling*) (1882.–1951.), admirālis (1927.), Latvijas kara flotes komandieris (1924.–1931.), repatriējies (1939.) – 17; 74; 82; 107; 119; 121; 128; 129; 136; 140–144; 177; 210

Kimmelis (1900.–1931.), *Roņa* motorists – 141

Klīve Hermanis (1891.–?), kapteinis, *Varoņa* komandieris – 127; 221

Klots, Igates barons – 31; 35; 38; 43; 54; 56; 60

Knēts Ivars (1938.), LZA akadēmiķis – 267

Kokars Imants (1921.), kordiriģents – 286

Kokelēns (*Couqelin*), franču virsnieks, Latvijas Brīvības cīņu dalībnieks – 159

Kolēns Pjērs (*Colin Pierre*), franču torpēdvirsnieks – 189

Kondruss Bruno (1921.–1998.), tāljūras kapteinis padomju laikā, H. Legzdiņa skolnieks – 295

Kononovs Hermanis, kadru daļas priekšnieks Latvijas kuģniecībā 242–246

Krastiņš, virsniekvietnieks Latvijas kara flotē, padomju laikā pedagogs Mangaļu jūrskolā – 245

Krauja Oļegs, komandkapteinis, Jūras spēku virsnieks Krasta apsardzes bataljonā (līdz 1999.), Nacionālo Bruņoto spēku štāba pārvaldes priekšnieks (kopš 1999.) – 298

Krūmiņš Līgonis (1934.), a/s *Brīvais vilnis* padomes priekšsēdētājs (līdz 2001.) – 295

Kulekhamdora Čalit, Taizemes jūras virsnieks – 148–154; 156

Kviesis Alberts (1881.–1944.), Latvijas Valsts prezidents (1930.–1936.) – 115

Ķimene Milda, lauksaimniece Igatē – 39

Ķimenis, Igates muižas vagars – 39

Ķimenis Pēteris, komunistu partijas aģitators – 39

Ķirsis Austris (1915.–1995.), tāljūras kapteinis, *Roņa* virsnieks – 212; 215; 216

Ķulle Daina, Legzdiņu pāra vedējmāte zelta kāzās – 304

L

Lamors (*Lamort*), franču torpēdvirsnieks – 157

Lanka Hugo, krodzinieks Aijažos, autora krusttēvs – 25

Lapainis Pēteris, Latvijas armijas kapteinis, LKOK, Pļaviņu pilsētas komandants (1941.) – 236

Lapiņš, melderis – 25

Lapiņš Jānis, Igates muižas darbinieks – 56; 60–63

Lase Ieva (1916.), tulkotāja, Franču grupas dalībniece – 302; 303

Legzdiņa Elfrīda (1899.–1986.), māsa, skolotāja Igatē – 59; 63–65; 71; 75; 239

Legzdiņa Elvīra (dzim. Kokle 1907. Kalnķempjos), autora sieva – 115; 228;

230–238; 240; 241; 268; 271–275; 281; 283; 287; 288; 304; 306; 308; 309

Legzdiņa Elza (dzim. Freimane 1904.–1940. Liepājā), pirmā sieva – 228

Legzdiņa Ērika (1910.–1981.), māsa – 41; 59; 71; 75; 239

Legzdiņa Ilze (1910.–1998. Stoholmā), brāļa Roberta sieva, Kārļa Skalbes meita – 117; 239

Legzdiņa Inese (1947. Ogrē), vedekla – 306

Legzdiņa Laima (1937. Liepājā), meita, mediķe – 228; 266; 283; 287; 292; 294; 295; 304

Legzdiņa Linda (1972. Jūrmalā), mazmeita – 283; 286; 306

Legzdiņa Matilde (dzim. Veinberga 1874. Lēdurgā–1947. Igatē), māte – 23; 31; 32; 35; 37; 45; 47; 48; 52; 53; 59; 61; 76

Legzdiņa-Kārkliņa Māra (1943. Rīgā), meita, ķīmiķe – 228; 240; 241; 283; 306

Legzdiņš Alfrēds, tēva jaunākais brālis, krāsotājs Limbažos – 60

Legzdiņš Andrejs (1936. Rīgā), brāļa dēls, arhitekts – 165

Legzdiņš Kārlis (1947. Rīgā), dēls, automātikas speciālists – 243; 255; 262; 264–266; 268; 275; 277; 278; 281; 283; 286–289; 292–296; 300; 302–304; 306

Legzdiņš Lauris (1978. Jūrmalā), mazdēls – 262; 264; 265; 306

Legzdiņš Roberts (1876. Aijažos–1919. nošauts Rīgā), tēvs – 23–25; 30; 31; 34; 35; 37; 45; 47; 55; 56; 58–64

Legzdiņš Roberts (1901. Igatē–1990. Stokholmā, Zviedrijā), brālis, arhitekts – 23; 33; 46–48; 52; 59; 74–76; 170; 233; 239

Lešinskis Ilmārs (1956.), jūras kapteinis, Jūras spēku komandieris (kopš 1999. g. novembra) – 261; 304

Līdaks Harijs (1934.), tāljūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks – 255; 271; 295; 296

Liekniņš, pedagogs – 40

Liepiņš, Spīdolas radiotelegrāfists – 76

Liepiņš Harijs (1927.–2000.), aktieris – 275; 282

Lindstrēms, Zviedrijas kara flotes virsnieks – 164

Linīņš, seržants, *Roņa* stūres vīrs (1926.–1931.), vēlāk dienējis franču leģionā Marokā – 183

Līvs Egons (1924.–1989.), rakstnieks – 296

Līsmāne Elza, Francijas militārā atašeja Luija Abrahama sieva, Limbažu meiteņu proģimnāzijas absolvente – 181

Loginovs Leonīds (1954.), Rīgas Brīvostas pārvaldnieks – 301

Ludviķis (Louis) XVI (1754.–1793.), Francijas karalis – 185

Ļeņins (1870.–1924.), komunistiskās Krievijas vadonis – 39; 174

M

Madisons, Sarkanās flotes virsnieks, kurš pārņēma *Roņa* komandiera pienākumus (1940.) – 224

Majors Kārlis, kara flotes radiotelegrāfists, jurists – 76; 245

Makare Velta (1912.–2002.), mediķe – 237

Māliņš, kapteinis Latvijas flotes štābā (30. gados), deportēts 1941. – 231

Mamis Teodors (1906.–1955.), virsleitnats, *Roņa* komandiera palīgs – 212; 218; 246

Mantons Antons (*Menton*), latviešu izcelsmes franču vēsturnieks – 181

Marija Antuanete (*Marie Antoinette*) (1755.–1793.), Francijas karaliene – 185

Matīss Valdis, pulkvedis, Aizsardzības atašejs ASV, Kanādā (kopš 1999.) – 290

Matusevičs, jūras astronoms, virsnieks cara un Sarkanajā flotē – 173

Mauriņš Jānis, komandkapteinis, Jūras spēku pārvaldes virsnieks (1992.–1995.) – 275

Meija Teodors (1890.–1943.), kara flotes inženieris uz kuģa *Virsaitis*, jūrskolotājs – 231

Mertens, latvietis Francijā, Nantē – 104

Miķelsons, Liepājas ostas kapteinis (1939.–1940.) – 219

Miltiņš, saimnieciskais darbinieks – 197; 200–202; 204; 206

Mjerī, franču pulkvedis (1938.) – 187

Munters Vilhelms (1898.–1967.), ārlietu ministrs (1936.–1940.) – 209

N

Nagobads-Ābols Aina, Latvijas vēstniece Francijā (1992.–1997.) – 283; 284

Nelsons (*Nelson*) (1758.–1805.), britu admirālis – 189; 199; 200

Nikola Nikolass (*Nikolas-Nikolaz*), fregates kapteinis, Francijas militārais atašejs Latvijā (ap 1995.–1997.) – 294

Nikolajs II (1865.–1917.), Krievijas imperators – 54

O

Odendāls (*Odend' Hal*), viceadmirālis, Francijas Jūras kara akadēmijas priekšnieks (1938.) – 177

Osis Roberts (1900.–1973.), pulkvežleitnats, Latvijas Armijas komandiera adjutants – 209; 210

Ozoliņš Jēkabs, tāljūras kapteinis, Mācību kursu kombināta direktors – 242

Ozols, grāmatvedis Latvijas kuģniecībā – 243

P

- Pauls Raimonds** (1936.), komponists – 284
- Pavlovskis Valdis**, aizsardzības ministrs (1993.–1994.) – 259; 260
- Persikova Larisa**, žurnāliste – 299
- Pētersons Pēteris** (1923.–1998.), režisors – 274
- Pinka Edgars** (1895.–1941.), komandkapteinis, *Roņa* inženieris – 78; 82; 121; 231
- Plēsums Miķelis** (1905.), flotes virsnieks (1928.–1933./34.), demobilizējies un pārbraucis ar jahtu uz ASV – 119; 136; 140
- Plikše Roberts** (1908.–1943.? PSRS), tāljūras kapteinis, kara flotes instruktors, LKOK – 76
- Plūmītis Laimonis Alberts** (1929.), 1. klases kuģa mehāniķis, Latvijas Tirdzniecības flotes fonda *Jūrnieks* priekšsēdētājs – 272; 274
- Plūmītis**, Igates muižas darbinieks – 55
- Podskočija Dita**, sadarbības un kultūras dienesta asistente Francijas vēstniecībā Latvijā (kopš 1992.) – 288
- Pope Arvis**, jūrnieceības vēsturnieks – 278; 281

R

- Radziņa Elza** (1917.), aktrise – 286
- Radziņa Klāra** (1942.), Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja direktore – 296
- Ribentrops Joahims fon** (1893.–1946.), fašistiskās Vācijas ārlietu ministrs – 195
- Riekstiņš**, *Roņa* radiotelegrāfists – 122
- Rītiņš Mārtiņš** (1949.), uzņēmējs-kulinārs – 303
- Rodiņš Kārlis**, seržants, H. Legzdiņa skolas biedrs K. Valdemāra jūrskolā, jūras virsnieks (no 1930.) – 119–121; 128
- Rodiņš Oskars** (1892.–1955.), jūras kapteinis, Zemūdeņu divizona komandieris – 76; 120; 121; 127; 131
- Romans**, skolas biedra tēvs, auto tirgotājs Rīgā – 124
- Roņu Eižens**, Igates skolnieks – 52
- Ross Gunārs** (1937.–2000.), zvejas kuģa kapteinis, Rīgas ostas pārvaldnieks (1992.–1997.) – 274
- Rozenblats Oskars**, Vidrižu iedzīvotājs – 36; 46; 65
- Rozenfelds**, kaprālis, *Roņa* elektriķis – 86
- Rozengrīns** (1886.–1975.), flotes inženieris, repatriējies (1939.) – 119
- Ruska**, *Roņa* seržants (1926.–1940.) – 79; 214

S Š

- Sebris Kārlis** (1914.), aktieris – 275; 283
- Senjorēns Filips** (*Seigneurin Philippe*), Francijas vēstniecības pirmais padomnieks (1993.–1997.) – 288; 289
- Sizkovs**, tāljūras stūrmanis – 244
- Skalbe Kārlis** (1879.–1945.), rakstnieks – 239
- Skalders Kārlis** (1901.–2001.), ārsts, admirāļa Spādes draugs – 281
- Skujiņš**, Vidzemes divizona kapelmeistars, piedalījās Jāņa Čakstes vizītē Somijā – 110
- Spāde Teodors** (1891.–1970.), admirālis (1938.), Latvijas kara flotes komandieris (1931.–1940.) – 136; 142; 143; 172; 174; 191; 207; 209; 210; 212; 216; 217; 221; 222; 230; 231; 249; 259; 278; 280; 281; 288; 292
- Spāde Selgars** (1940.), Teodora dēls, aviācijas inženieris, dzīvo Sietlā, ASV – 231; 280
- Spalviņš**, mācītājs Lēdurgā (ap 1910.) – 28; 29; 53
- Spalviņš Pāvils** (1697.–1942. represēts PSRS), pulkvežleitnants, Ziemassvētku kauju (1915.) dalībnieks, LKOK – 29; 277
- Stalte Helmi** (1945.), folkloriste – 262
- Stalts Dainis** (1939.), deputāts – 283
- Stalts Oskars** (1904.–1992.), jūrniece, bocmanis, Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolvents, piedalījās Jāņa Čakstes vizītē Somijā – 262
- Staļins** (1879.–1953.) – 39; 174
- Stiprais**, flotes radiotelegrāfists – 76
- Stradiņš Jānis** (1933.), akadēmiķis, LZA prezidents – 238; 286
- Stradiņš Pauls** (1896.–1958.), ārsts, medicīnas vēsturnieks – 238
- Straume**, seržants, *Virsaīša* stūres vīrs – 221
- Stuburs**, Engures vidusskolas absolvents – 271
- Stučka Pēteris** (1865.–1932.), komunistiskās Latvijas valdības vadītājs (1919.) – 62; 63
- Šabalkins**, seržants, *Virsaīša* elektriķis – 221
- Šalka**, *Roņa* kaprālis (1937.–1941.), palika uz *Roņa* padomju laikā, kritis pie Liepājas – 227; 228
- Šalme**, inženieris Lauksaimniecības mašīnu remonta rūpnīcā Rīgā – 230; 231
- Širaks Žaks** (*Chirac Jacques*), Francijas Valsts prezidents (no 1995.) – 300–304
- Šīmanis Gints** (1964.), laikraksta *Jūras Vēstis* redaktors – 274
- Šmits**, veikala īpašnieks Lēdurgā, namīpašnieks Rīgā – 30
- Špehts**, veikala īpašnieks Limbažos – 24
- Šteina Alma**, komuniste, Šķūtes māju saimnieka meita Igatē – 29

Šteinerts Gunārs (1936.), tāljūras kapteinis, Jūrniecības savienības valdes priekšsēdētājs (1989.–1993.) – 273

Šternāts Jānis, virsniekvietnieks, *Roņa* torpēdists (1926.–1940.) – 145; 212

Šulcs, ārsts – 238

T

Timma Zelma, Igates skolniece – 51

Tīrums, Latvijas kara aviācijas komandiera adjutants – 179

Traņins, cara laika admirālis, Sarkanās flotes Liepājas garnizona priekšnieks – 215; 219

Treijs Kārlis Ludvigs (1902.–1972.), tāljūras kapteinis – 247

Trepīņš Hugo, virsniekvietnieks, *Roņa* elektriķis (1934.–1940.) – 212

Turlais Dainis (1950.), politiķis – 259–261

U

Ulmanis Guntis (1939.), Latvijas Valsts prezidents (1993.–1999.) – 283; 284; 286; 292; 303; 304

Ulmanis Kārlis (1877.–1942.), Latvijas Valsts prezidents (1936.–1940.) – 283; 284; 292; 303

V

Vaickovskis Atis (1957.), Nacionālās Aizsardzības akadēmijas kapelāns – 290

Valters Ēvalds (1894.–1994.), aktieris – 282; 283

Vanags Artūrs (1882.–1970.), Latvijas ģenerālkonsuls Norvēģijā – 204; 205

Vanteris Voldemārs, *Roņa* seržants (1926.–1939.), miris Austrālijā – 82

Vedigens Otto, vācu zemūdenes *U-9* komandieris – 95

Veits Alberts, seržants, *Roņa* torpēdists (1926.–1940.) – 96; 97

Vidzirkste, Zemūdeņu divizona grāmatvedis, padomju laikā grāmatvedis Mangaļu jūrskolā – 245

Vigners Leonīds (1906.–2001.), kordiriģents – 287

Viķe-Freiberga Vaira (1937.), Latvijas Valsts prezidente (kopš 1999.) – 115; 304; 306

Vikmanis Imants (1932.), tāljūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks – 255

Vīndedzis Jānis, seržants, *Roņa* torpēdists (1926.–1933.) – 82; 86; 127

Vītols, uzņēmējs – 273

Vītols Igors (1927.), tāljūras kapteinis, jūrskolotājs Latvijas Jūras akadēmijas jūrskolā – 273

Vītolu Janka, Igates iedzīvotājs – 66

Vjaters Antons (1941.), mehāniķis, Jūrnieceības savienības valdes priekšsēdētājs (kopš 1999.) – 306

Z Ž

Zakss Gunārs (1934.), tāljūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks – 255

Zalca, admirālis, Igaunijas kara flotes komandieris (30. gados) – 141

Zariņa Anna, mātes māsa – 123

Zariņš Arvids, autora brālēns, no ASV 1923. pārcēlies uz Padomju Savienību – 123

Zariņu Gusts, Igates skolnieks – 52; 53

Zariņš, muzikants no Tiņu mājām Igatē – 46

Zariņš Jānis (1890.–1961. miris Kopenhāgenā), komandkapteinis, flotes inženieris uz kuģa *Virsaitis* un zemūdenēm *Ronis* un *Spīdola* – 136

Zariņš Kārlis (1879.–1963.), diplomāts, Latvijas sūtnis Anglijā – 199; 200

Zariņš Roberts (1884.–1963.), tāljūras kapteinis, komandkapteinis – 128

Zālītis Edgars, Mangaļu jūrskolas direktors (1951.–1957.) – 228; 245; 248; 249

Zālītis, skolotājs Igatē – 39; 49; 50; 53; 59

Zaļānijs, Roņa seržants (1926.–1940.), arī padomju flotē – 219; 227; 228

Zeibots Gaidis Andrejs (1945.), admirālis (1999.), Jūras spēku komandieris (1992.–1999.), NATO integrācijas izpildsekretārs (kopš 2000.) – 259; 261; 262; 264; 267; 281; 288; 292–294; 296; 304

Zeiliņš Bruno (1939.), tāljūras kapteinis, H. Legzdiņa skolnieks, Jūras administrācijas direktors (līdz 2000.) – 274

Zemgals Gustavs (1871.–1939.), Latvijas Valsts prezidents (1927.–1930.) – 112; 114; 115; 128; 164; 170

Zemžāns Mārtiņš, komandkapteinis, Jūras spēku mācību centra priekšnieks (1993.–1994.) – 276; 277

Zvirgzdiņa Irma, Lēdurgas skolotāja meita – 29

Žagers Alfrēds (1878.–1956.), docents Latvijas Universitātē, jūras astronomijas pasniedzējs – 125

Žigure Anna, Latvijas Republikas vēstniece Somijā (1991.–1998.) – 283

Žili, franču kuģa komandieris – 266

Saīsinājumi

LJA – Latvijas Jūras akadēmija

LKOK – Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris

LR AP – Latvijas Republikas Augstākā padome (1990.–1993.)

LZA – Latvijas Zinātņu akadēmija

Datu precizēšanai izmantotie avoti

Es viņu pazīstu: Latviešu biogrāfiskā vārdnīca / red. Žanis Unams. – Rīga: Biogrāfiskā arhīva apgāds, 1939. – 563 lpp.

Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri: biogrāfiska vārdnīca / Latvijas Valsts vēstures arhīvs. – Rīga: Jāņa sēta, 1995. – 615 lpp.

Priedītis Ērihs Ēriks. Latvijas valsts apbalvojumi un Lāčplēši. – Rīga: Junda, 1996. – 368 lpp.

Triju zvaigžņu gaismā. 1. grāmata, 1924–1940. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1997. – 679 lpp.

Triju zvaigžņu gaismā. 2. grāmata, 1. kopojums, 1994–1998. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1998. – 377 lpp.

Latvijas armijas augstākie virsnieki, 1918–1940: biogrāfiskā vārdnīca / Latvijas Valsts vēstures arhīvs. – Rīga, 1998. – 527 lpp.

Latvijas jūrnieceības vēsture: 1850–1950: enciklopēdija. – Rīga: Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs; Preses nams, 1998. – 327 lpp.

Pope Arvis. Rīgas osta deviņos gadsimtos. – Rīga: Jumava, 2000. – 270 lpp.

Latvijas Vēstures un kuģniecības muzeja kuģniecības nodaļas materiāli (Ilze Bernsone).

Bibliogrāfija

Hugo Legzdiņš. Navigācija. – Rīga: Zvaigzne, 1971. – I – 363 lpp. – II – 217 lpp.

Valsts prezidenta pavēle armijai un flotei 1930. 17.11. Nr. 90, § 4: Attiecīgu izglītību un specialitāti ieguvušos virsnieku vietniekus Ernestu Freimūtu, Hugo Legzdiņu, Kārli Rodiņu un Jāni Kārkliņu paaugstinu par flotes leitnantiem ar izdienu no 1930. gada 18. novembra, ieskaitot pirmos divus mīnu divizionā un pēdējos divus – zemūdeņu divizionā // Valdības Vēstnesis: Latvijas valdības oficiāls laikraksts. – 1930. – 17. nov. – 2. lpp. – Paraksti: Valsts prezidents A. Kviesis, kara ministrs M. Vācietis.

Ķirsis Austris. Zemūdeņu virsnieka atmiņas: [arī par Hugo Legzdiņu] // Trejī Vārti (ASV). – 1985. – Nr. 106. – 4.–14. lpp.

Legzdiņš Hugo. Zemūdenes “Ronis” komandieris: “... atvaļināja kā neva-jadzīgu” / ar H. Legzdiņu sarunājās Arvis Pope // Lauku Dzīve. – 1988. – Nr. 10. – 6.–7. lpp.: fotogr.

Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 57. biļetens: Jūrniecības termini / [sast. J. Baldunčiks, P. Bormanis; konsult.: P. Brašķis, R. Kunstbergs, H. Legzdiņš.] – 1988. – 70. lpp.

Latvijai būs sava kara flote!: [saruna ar zemūdenes “Ronis” komandieri H. Legzdiņu] / pierakstījis Guntis Rozenbergs // Latvijas Jaunatne. – 1990. – 23. febr.

Tikai personiskai lietošanai: [saruna ar H. Legzdiņu] / tekstā fragm. no H. Legzdiņa atmiņām; pierakstījis Dainis Caune // Liesma. – 1990. – Nr. 6. – 8.–9. lpp.

Šīmanis Gints. Ainažu jūrskolas jubilejā: [sakarā ar jūrskolas 125. gadadienu pieminēts H. Legzdiņš] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '89./'90. – Rīga: Zinātne, 1991. – 163.–165. lpp.

Legzdiņš Hugo. Par Latvijas brīvvalsts kara floti // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '89./'90. – Rīga: Zinātne, 1991. – 85.–91. lpp.

Bernsone Ilze. Krišjāņa Valdemāra jūrskolas jubilejā: [pieminēts arī H. Legzdiņš] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '89./'90. – Rīga: Zinātne, 1991. – 81.–84. lpp.

Legzdiņš Hugo. Ar ledlauzi “Krišjānis Valdemārs” uz Somiju un Zviedriju: [1928. g. un 1929. g.] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '91. – Rīga: Zinātne, 1991. – 99.–110. lpp.

Legzdiņš Hugo. Latvijas aizsardzībā – divvaldība: turpinām sarunu par LR aizsardzības koncepciju // Diena. – 1992. – 7. febr. – 2. lpp. – T. p. krievu laikr. “Diena”.

Legzdiņš Hugo. Vecā kapteiņa novēlējumi: [sakarā ar Latvijas jūras kara flotes karoga pacelšanu uz kuģiem: stāsta zemūdenes "Ronis" komandieris] // Liepājas Vārds. – 1992. – 23. apr. – 3. lpp.

Franči Latvijā godina bijušo Latvijas kara flotes virsnieku: [kapteini Hugo Legzdiņu] // Laiks (Ņujorka). – 1992. – 15. aug. – 8. lpp. – Paraksts: A. K.

Legzdiņš Hugo. ...Un vajadzēja izlemt divdesmit četru stundu laikā: dažas epizodes no zemūdenes "Ronis" komandiera, komandkapteiņa H. Legzdiņa atmiņu stāstījuma / pierakstījis Egils Kocers // Jūras Vēstis. – 1993. – Nr. 34 (dec.). – 8.–9. lpp. – T. p. krievu laikr. "Morskije Vesti".

Legzdiņš Hugo. No stāpeļa līdz dzelmei: [par zemūdenēm "Ronis" un "Spīdola"] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '93. – Rīga: Zinātne, 1994. – 73.–78. lpp. – (Likteņgriežos).

Ķīrsis Austris. Zemūdenes "Ronis" pēdējais brauciens: [arī par Hugo Legzdiņu] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '93. – Rīga: Zinātne, 1994. – 64.–73. lpp. – (Likteņgriežos). – (Saīsināti no publikācijas izdevumā "Treji Vārti" 1985. g. Nr. 106.).

Sveicam!: [arī Hugo Legzdiņu sakarā ar 90. dzimšanas dienu] // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '93. – Rīga: Zinātne, 1994. – 5. lpp.

Bernsone Ilze. Kas jauns Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā // Latvijas jūrniecības gadagrāmata '93. – Rīga: Zinātne, 1994. – 55.–62. lpp.: fotogr. 60. lpp.

Domāt ar savu galvu, vienmēr sekot līdzi jaunajam: [vēlējumi Latvijas Jūras akadēmijas pirmā izlaiduma absolventiem] / Jānis Junga, Hugo Legzdiņš u. c. // Jūras Vēstis. – 1994. – 22. jūn. – 8.–9. lpp. – T. p. krievu laikr. "Morskije Vesti".

Legzdiņš Hugo. Par jūras speciālistu sagatavošanu [Latvijas Jūras akadēmijā] // Jūras Vēstis. – 1994. – 8. dec.

Triju Zvaigžņu Ordeņa domes paziņojums 1995. gada 17. aprīlī: apbalvot ar Triju Zvaigžņu ordeņa IV šķiru: Hugo Legzdiņu – bijušo kapteini // Latvijas Vēstnesis. – 1995. – 19. apr. – 1. lpp. – Paraksts: Valsts prezidents, Triju Zvaigžņu Ordeņa domes priekšsēdētājs Guntis Ulmanis.

[Triju Zvaigžņu] Ordeņa virsnieks Hugo Legzdiņš: [saruna ar H. Legzdiņu] / pierakstījusi Aina Rozeniece // Latvijas Vēstnesis. – 1995. – 14. jūn. – 7. lpp.: fotogrāfijas. – Saturs: Par nopelniem Tēvijas labā; Mans zelts ir spožie saules stari.

Freiberģis A. Vai rokas noslīgs bezspēcībā?: [Par Latvijas Jūrniecības savienības biedru kopsapulci] / Hugo Legzdiņa u. c. runu atstāsts // Jūras Vēstis. – 1995. – 28. sept. – 5. lpp. – T. p. krievu laikr. "Morskije Vesti".

Legzdiņš Hugo. Jūras vilks no "Roņa": saruna ar Latvijas kara flotes virsnieku H. Legzdiņu / pierakstījis Kārlis Freibergs // Diena. – 1995. – 17. nov. – 4.–5. lpp. – (Piel. "SestDiena").

Pirmais izlaidums [Jūras] akadēmijā: [apsveikuma vārdus saka arī H. Legzdiņš] // Latvijas jūrmniecības gadagrāmata '94. – [Ogre]: Latvijas Jūrmniecības savienība, 1995. – 86.–87. lpp.

Legzdiņš Hugo. Mūsu bruņotajos spēkos: [par stāvokli Nac. Bruņotajos spēkos] // Diena. – 1996. – 26. sept. – T. p. krievu laikr. "Diena".

Legzdiņš Hugo // Kas ir Kas Latvijā: biogrāfiska enciklopēdija. – 2. izd. – Rīga: Valērija Belokoņa izdevniecība, 1997. – 275. lpp.

Ordeņa virsnieks Hugo Legzdiņš: Pavisam īsa autobiogrāfija: [Bij. Latvijas kara flotes zemūdenes "Ronis" komandiera, Triju Zvaigžņu ordeņa virsn. atmiņas] // Latvijas Vēstnesis. – 1997. – 29. marts.

Ar Triju Zvaigžņu ordeni un ar Triju Zvaigžņu ordeņa goda zīmi apbalvotie alfabēta secībā: [minēts H. Legzdiņš, Ordeņa V šķira, Ordeņa Nr. 3962, 1936. g. 10. jūnijā] // Triju zvaigžņu gaismā: 1. grāmata, 1924.–1940. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1997. – 586. lpp.

Ar Triju Zvaigžņu ordeni un ar Triju Zvaigžņu ordeņa goda zīmi apbalvotie alfabēta secībā: 1994. gada 7. novembris – 1998. gada 22. jūlijs: [minēts Hugo Legzdiņš, Ordeņa IV šķira, Nr. 23] // Triju zvaigžņu gaismā: 2. grāmata, 1. kopojums, 1994.–1998. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1998. – 372. lpp.

Ordeņa virsnieks Hugo Legzdiņš, bijušais kapteinis. Par sevi, par dzīvi. Tikšanās // Triju zvaigžņu gaismā: 2. grāmata, 1. kopojums, 1994.–1998. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1998. – 172.–175. lpp.: fotogr.

Legzdiņš Hugo // Latvijas armijas augstākie virsnieki, 1918–1940: biogrāfiska vārdnīca. – Rīga, 1998. – 293. lpp.

Kļaviņš Andris. Mans sapnis bija zemūdenes: Hugo Legzdiņam – 95 // Brīvā Latvija (Londona). – 1998. – 12./18. dec. – 5. lpp.

Pope A. Legzdiņš Hugo // Latvijas jūrmniecības vēsture, 1850–1950: enciklopēdija. – Rīga: Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs; Preses nams. – 1998. – 88. lpp.: fotogr.

Jūra mīl stipros, jūra paņem visu mūžu: [saruna ar H. Legzdiņu sakarā ar 95. dzimšanas dienu] / pierakstījis Andris Kļaviņš // Latvijas Vēstnesis. – 1998. – 8. dec. – [1] – 7. lpp.

Landorfa Sandra. Šūpuļdziesma zemūdenei: [sakarā ar H. Legzdiņa 95. dzimšanas dienu] // Rīgas Balss. – 1998. – 17. dec. – 12.–13. lpp.

Kļaviņš Andris. To dziesmu neaizmirst!: [par Hugo Legzdiņu sakarā ar Latvijas Jūras spēku 80. gadskārtu] // Brīvā Latvija (Londona). – 1999. – 14./20. aug. – 3. lpp.

Kļaviņš Andris. Komandkapteinim Hugo Legzdiņam – 96 // Brīvā Latvija (Londona). – 1999. – 18./24. dec. – 11. lpp.

Hugo Legzdiņš: [saruna ar zemūdenes “Ronis” komandieri] / pierakstījusi Anija Pelūde // Ieva. – 2000. – Nr. 34. – 18.–20. lpp.

Kļaviņš Andris. Blakus visiem valsts prezidentiem: [par bij. zemūdenes “Ronis” komandieri Hugo Legzdiņu] // Brīvā Latvija (Londona). – 2001. – 20./26. janv. – 3. lpp.

Šaitere Tekla. Kapteiņa [Hugo Legzdiņa] drosmīgā sieva [Elvīra] // Diena. – 2001. – 7. apr. (Nr. 83.). – 15.–16. lpp. – (Piel. “SestDiena”).

“Lai jaunatnes sirdis pukstētu latviski!”: No RVT muzeja Goda grāmatas: Tehnikuma jubilejā sveic 1924. gada absolvents H. Legzdiņš // Tavi bijām, tavi esam: Rīgas Valsts tehnikums. – Rīga: Mācību apgāds, 2001. – 59. lpp.: fotogr.

Легздиньш Хуго. О подготовки специалистов мореходства [в Латвийской морской академии] // Юрас Вестис. – 1994. – 8 дек.

Командир “ Рониса” вспоминает.. : [беседа с б. офицером ВМФ Латв. Респ. Х. Легздиньшом] / записал Л. Вольф // Атмода. – 1990. – 26 февр.

Легздиньш Хуго // Кто есть Кто в Латвии: биографическая энциклопедия. – Изд. 2. – Рига: Изд-во Валерия Белконя, 1997. – С. 773.

Николаев Сергей. Командир подводной лодки: [о Хуго Легздиньше] / в тексте беседа с Х. Легздиньшем // Час. – 1997. – 1 окт. – С. 5.

Saturs

<i>M. Zirņīte</i> . No izdevēja	11
<i>Gaidis A. Zeibots</i> . Ievadvārdi	13
Latvijas valsts kara flote 1919.–1940.	17
Izraksts no Latvijas Republikas Centrālā valsts vēstures arhīva	20
Igates puikas gaitas	21
Lēdurga	23
Vilinājums	24
Gaiļa krāsošana	24
Fazāni, monopols, krogs... ..	25
Lēdurgas mācītāji	28
Paziņas Lēdurgā	30
Igate	31
Peldēšanās	32
Kunga dārzā	33
Sulu tecināšana	34
Dubulta atbildība	35
Makšķerēšana	35
Māca barona spieķis	36
Rudzu lauks	37
Vēžošana	37
Barona pils	38
Muižas vagars	39
Alus mucu piķēšana	40
Ledus vešana	41
Vāģu smēra pods galvā	41
Sibīrija deg!	42
Automašīnas un telefona stabu ķobiši	42
Kunga automašīna	43
Jāņi	44
Ziemassvētki	45
Zaļumballes	45

Apkārt ezeriņam	46
Pirmā tikšanās ar jūru	47
Sēņošana, ogošana	47
Skolas gaitas	49
Skolotāja rija	50
Kauja pie Knipskas	50
Vizināšanās	52
Bikšturi	52
Kuļmašīnu šķūnis deg!	54
Kara sākums	56
Ienākumi no gūstekņu nometnes	57
Kā es tiku pie japāņu šautenes	58
Bēgļu gaitas	59
Vāciešu ienākšana	60
Mācos par melderi	61
Tēva zaudējums	61
Igates–Vidrižu kauja	65
Ar mētras zariņu pie cepures	69
Mājas skandāla iznākums	71
Brāļa izpalīdzēšana	74
Simts latvieši Francijā	76
Komandiera klusā atzinība	82
Pieņēmos svarā un sārtumā	84
Seržanta Kalniņa saldās moka	84
Uzredzēšanos vēl citu reizi!	86
Plūdmaiņu paslēpes	87
Pārbaudes dokā	88
Velotūrista vērojumi	89
Kā guļ franču zemūdenieki	90
Ienirt!	91
Periskops kā pīpes kāts	93
Iepazīšanas ar zemūdeņu galveno ieroci	94
Brestas ūdenslidēju cienasts	96
Militārais sveiciens pidžamā	97
Sēras	98
No Biskajas līča līdz Latvijai	99
Kā izglābties no nogrimušas zemūdenes?	105
Kamēr Latvijas Radio klusēja... ..	107
Līdz pazušai dzelmē 36 sekundes	109

Latvijas prezidenta pirmā ārvalstu vizīte	110
Kā kaimiņus godināja Zviedrijas karalis	112
Latviešu virsnieka karjera	117
Biedējošs konkurss	119
Savādnieki starp jūras vilkiem	122
Kā sākās mīlestība uz zvaigznēm	124
Jaunais kara flotes leitnants	126
Latvijas kara flotes desmitgade	129
Kopīgie manevri ar Igaunijas kara floti	135
Ievads diplomātiskajā etiķetē	136
Kā Kuivastē uzklāj galdu	140
Ģenerālis par muitnieku	142
Keizerlinga atstādināšana no amata	143
Atgriešanās uz <i>Roņa</i>	145
Torpēdvirsnieku skola Tulonā	146
Brauciens uz Montekarlo <i>spēļu elli</i>	149
Ar jahtu pa Vidusjūru	154
Dienesta atskaite	156
Tikšanās ar Latvijas Brīvības cīņu dalībnieku	159
Torpēdu piešaušana Liepājas reidā	160
Komandējums uz mācībām Zviedrijā	163
Kā uzvesties pie zviedru galda	166
Prinča Bartela labvēlība	169
Par iniciatīvu nesoda	171
Padomju Savienības līnijkuģa <i>Marat</i> vizīte Liepājā	172
Izvēlējas klusu, atturīgu vīru	174
Ar <i>latviešu</i> profesoru Francijas debesīs	178
Vairāk nekā miljons karavīru kapsēta	180
Piemīņas dievkalpojums zemūdenei <i>Prometa</i>	182
Parāde pie Triumfa arkas	182
Nēģeru sadusmošana un citi piedzīvojumi	183
1938. gada 18. novembris Parīzē	187
Prakse Vidusjūrā uz zemūdenes <i>Redoutable</i>	189
Kara un okupāciju varā	193
Kara pieteikums	195
Pāri apdraudētajam Lamanšam	197
Ilgi gaidītais kuģītis uz Norvēģiju	201
Vācu zemūdenieku prasības	202

Norvēģijā ietekmīgais piebaldzēns	204
Jautājums, kas nedod miera visu dzīvi	205
Varonīgā <i>Orzel</i>	206
Neziņā pret varu un viltu	207
<i>Roņa</i> komandiera amatā	211
Vīri ilgojas pēc sievietēm	213
<i>Roņa</i> komandas sapulce	215
Ģenerāļa Dūzes izvēle	217
Zemūdenes arests	220
Ieskaitīšana Sarkanajā flotē	222
Zemūdenes nekalpoja nevienam no okupantiem	227
Divatā mēs esam stiprāki	228
Briesmas Pļaviņu stacijā	232
Atgriešanās Rīgā	236
Sarkanās armijas otrreizējā ienākšana	239
Pedagoga darbā	241
Atkal nepiemērots amatam	242
Ebrejam ceļš uz jūru slēgts	245
Enkurs driskās	248
Mans franču diploms	249
Ar stingrību un kārtību	253
Atjaunojot Latviju	257
Piezīmes, komentāri par notikumiem pēc neatkarības atjaunošanas	259
Karoga pacelšana uz pirmā karakuģa 1992. gada 12. aprīlī Liepājā	259
Divreiz uz karakuģa <i>Second-maitre Le Bighan</i>	261
Veco virsnieku godu aizstāvēt	268
Komandkapteinim neatbild	270
Izlaidums Engures vidusskolā 1993. gada jūnijā	271
Jūrnieku kongress	272
Brauciens uz Jūras spēku Liepājas macību centru 1993. gada Lāčplēša dienā	275
Admirāļa Spādes pārapbedīšana un pieminēkļa atklāšana 1. Meža kapos	278
Braukšana bez sievietēm uz Parīzi – Ēvalda Valtera 100. jubilejas svinības <i>Māmuļā</i> 1994. gada 2. aprīlī	282
Otra Triju Zvaigžņu ordeņa pasniegšana Rīgas pilī	283
Tā mana būdiņa un pils	287

Melnās kafijas vakars 1997. gada 30. novembrī	290
Latvijas atjaunotās kara flotes piecu gadu jubilejas svinības 1997. gada 12. aprīlī Liepājā	292
Krišjāņa Valdemāra jūrskolas absolventu salidojums	295
Vācu zemūdeņu apmeklējums	296
No intervijas laikrakstam <i>Vesti Segodnja</i> sakarā ar atomzemūdenes <i>Kursk</i> bojāeju	299
Francijas prezidenta Žaka Širaka pieņemšana Francijas vēstniecībā Rīgā 2001. gada 27. jūlijā	300
60. kāzu jubileja 2001. gada 5. aprīlī	304
Rīgas salūts	308
<i>Gaitis Grūtups</i> . Lasītājam pēc pārsimt gadiem	309
Personu rādītājs	311
Saīsinājumi	323
Datu precizēšanai izmantotie avoti	323
Bibliogrāfija	324

LATVIJAS JŪRAS SPĒKU

atbildībā ir 496 km garā Latvijas jūras robeža un ekonomiskā zona – 24 800 kvadrātjūdžu platībā. Jūras spēki ir tapuši pirmās brīvvalsts laikā izveidotās Latvijas kara flotes vietā. Jūras spēku sastāvā: Kara kuģu flotile, Krasta apsardzes kuģu flotile, Krasta aizsardzības bataljons, Mācību centrs un Atbalsta bāze. Jūras spēki iekļaujas starpvalstu sadarbības sistēmā, piedalās NATO organizētajās mācībās, ārvalstu vizītēs. Ar Igauniju un Lietuvu ir kopīgi veidota kuģu eskadra BALTRON. Liepājā darbojas BALTRON Pretminu skola, kā arī Baltijas valstu ūdenslidēju skola, kas tapusi sadarbībā ar Norvēģiju.

Jaunieši Jūras spēkos var nonākt, lai pildītu obligāto karadienestu. Par Jūras spēku virsnieku kļūst, pabeidzot studijas jūras akadēmijā kādā no valstīm: ASV, Dānija, Polija, Vācija, Zviedrija vai arī Latvijā, augstāko akadēmisko izglītību papildinot ar speciālu mācību kursu Nacionālajā Aizsardzības akadēmijā. Tuvāk par iespējām apgūt militārās specialitātes var lasīt internetā

www.mil.lv

vai Jūras spēku mājas lapā

www.navy.lv

Jūras spēki aug un attīstās, sekojot devīzei:

Mūs vieno Latvijas svētais vārds!

Raita Puriņa foto

Ventspils brīvosta pieder 20 lielākajām Eiropas ostām. Kravu apgrozījums pērn bija 37.9 miljoni tonnas, kas nesasniedz ne pusi no ostas iespējām – vairāk nekā 80 miljoniem tonnu gadā.

Pasaule Ventspils osta ir pazīstama kā naftas, naftas produktu, kālija sāls, amonjaka – dažādu ķīmijas produktu, tā arī kokmateriāla, metālu un to sakausesjumu tranzīta centrs.

No 1997. gada Ventspils osta pasludināta par brīvo ekonomisko zonu. Pēdējo gadu laikā ostā notikušas ievērojamas pārmaiņas. Rekonstruēta un modernizēta ostas transporta infrastruktūra. Piemērotu, noliktavu un terminālu sniegtie pakalpojumi tagad atbilst mūsdienu klientu prasībām, vides aizsardzības un drošības standartiem.

Pēc jūras kanāla un ostas akvatorija padziļināšanas osta var apkalpot jebkura tipa kuģus, kas ienāk Baltijas jūrā.

Ostā darbojas 8 kravu pārkraušanas uzņēmumi, 14 kuģu aģentēšanas kompānijas. Brīvosta aizņem 1 728 ha platību un var piedāvāt brīvu zemi jaunu ražotņu veidošanai. Augstais ostas vadības līmenis nodrošina labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi.

Sīkākas ziņas internetā: <http://www.ventspils.lv>

Gadu simtiem Rīga bijusi ostas pilsēta un osta – būtisks ridzinieku ienākumu avots. Tagadējā Rīgas brīvdostas teritorija plešas 15 km garumā no akmens tilta līdz jūras vārtiem, paralēli abiem Daugavas krastiem. Izdevīgs ir brīvdostas novietojums Baltijas jūras Rīgas līcī – tranzīta krustcelēs, kas veido transporta koridoru starp Austrumiem un Rietumiem – starp Krieviju, NVS valstīm un ES. Rīgas ostas lielākā priekšrocība ir salīdzinoši īsa attālumi starp kravu patēriņa centriem un izejvielu ieguves rajoniem.

Kravu apgrozījuma ziņā Rīgas brīvdosta ir devītā lielākā osta Baltijas jūras austrumu piekrastē un otra lielākā Latvijā. Baltijas reģiona straujā ekonomiskā izaugsme sekmē Rīgas brīvdostas infrastruktūras pilnveidošanos. Jaudu un teritoriju rezerves nodrošina Rīgas brīvdostai lieliskas iespējas attīstīties un piesaistīt investīcijas.

Plašāku informāciju meklējiet internetā
www.rop.lv

Apdrošināšanas akciju sabiedrība BTA ir dibināta 1993. gada, piedaloties Latvijas lielākajiem jūrniecības uzņēmumiem, kas kļuva par AS BTA akcionāriem.

Spēcīgas konkurences apstākļos, uzsākot darbību pamatā jūras un gaisa transporta apdrošināšanā, AS BTA ātri sevi pierādījusi kā universāla apdrošināšanas sabiedrība, kas spēj klientiem piedāvāt plašu pakalpojumu klāstu visā Latvijā.

AS BTA ir izaugusi par stabilu apdrošināšanas sabiedrību. Saglabājot tikai vietējo kapitālu, tā ir spējusi ieņemt vienu no vadošajām pozīcijām Latvijas apdrošināšanas tirgū, piedāvājot klientiem visu veidu risku apdrošināšanas pakalpojumus.

Papildus informācija internetā www.bta.lv.

Latvijas mutvārdu vēstures asociācijas
DZĪVESSTĀSTS

kolekcijā uzkrāts ap 1600 dzīvesstāstu – skaņu un
video ieraksti, rokraksti.

Asociācijas dalībnieki uzklausā, rosina un krāj cilvēku
atmiņas, personīgo vēstures pieredzi, veido kolekciju,
sastāda grāmatas un skaņu diskus, filmē videobiogrāfijas,
organizē mutvārdu vēstures pētnieku mācību seminārus,
attīsta starptautisko sadarbību Latvijas cilvēku vēstures
iekļaušanai pasaules kontekstā

Asociācijas dalībnieki darbojas Latvijā, ASV, Kanādā,
Anglijā, Norvēģijā

Adrese:
Akadēmijas lauk. 1–509
Rīga LV 1940
Tāl. 7 227920
Fakss 7 210806
E-pasts: maralza.lv

Tuvākas ziņas internetā www.dzivesstasts.lv

A/s Preses nams
poligrāfijas grupa *Jāņa sēta*
Balasta dambis 3
Rīga LV-1081